

ОБРАЗОВНО КРЕАТИВНИ

ЦЕНТАР

*Окупљени око идеје побољшања
квалитета образовног система*

група 4

Водич за час
одељењског
старешине

Збирка
сценарија за ЧОС

УВОДНА РЕЧ

Поштоване колегинице/колеге,

пред вама се налази збирка идејних решења за часове одељењског старешине и одељењске заједнице која су креирана у току рада на семинару. У ову јединствену збирку укључени су како ваши групни, тако и индивидуални радови које сте осмишљавали као одговор на различите задате проблемске ситуације. Сценарији су преузети у оном стању у ком су нађени у обрасцима за рад и једине корекције које су рађене су исправке словних грешака јер смо сматрали да није у реду да мењамо ваше креативне производе.

Као што ћете видети, прикупљени радови се знатно разликују према квалитету, иновативности, обиму и сл., али смо сматрали да сваки рад треба да нађе своје место у овој збирци јер може представљати макар окидач за јављање неке нове идеје која може помоћи у раду са ђацима. У збирку нису укључени једино они радови који су остали недовршени, као ни они где је било наведено више неусаглашених верзија, што је веома мали број.

Напомена:

С обзиром на то да није свако од учесника лично упитан за давање сагласности за објављивање индивидуалних радова, имена аутора индивидуалних сценарија нису наведена уз саме радове већ у оквиру списка аутора који се налази на почетку одељка са индивидуалним радовима.

Срдачан поздрав и пуно успеха и креативног полета у даљем раду жели вам,

тим ОКЦ-а

овај документ подлеже ауторским правима

САДРЖАЈ:

УВОДНА РЕЧ.....	2
ТЕМА: Клима у одељењу.....	4
СИТУАЦИЈА 1. – Проблем разједињености у одељењу	4
СИТУАЦИЈА 2. – Проблем дискриминације	9
СИТУАЦИЈА 3. – Ученици осуђују друга због учешћа у тучи	14
СИТУАЦИЈА 4. – У одељењу је болестан ученик коме је потребна помоћ другова.....	20
СИТУАЦИЈА 5. – Подстицање јединства и међусобног прихватање	25
ТЕМА: Проблеми у учењу.....	31
СИТУАЦИЈА 1. – Слаб успех на писменим облицима провере знања	31
СИТУАЦИЈА 2. – Проблем са организацијом времена	36
СИТУАЦИЈА 3. – Како пронаћи мотивацију за рад?.....	42
СИТУАЦИЈА 4. – Смислено учење	51
СИТУАЦИЈА 5. – Технике учења.....	58
ТЕМА: Проблеми у понашању ученика	66
СИТУАЦИЈА 1. – Кашњење на часове.....	66
СИТУАЦИЈА 2. – Сексуалност – прелажење личних граница	71
СИТУАЦИЈА 3. – Сузбијање насиља	77
СИТУАЦИЈА 4. – Сузбијање агресивног понашања.....	83
СИТУАЦИЈА 5. – Злоупотреба психоактивних супстанци	89
ИНДИВИДУАЛНИ СЦЕНАРИЈИ	94
СИТУАЦИЈА 1. – Проблем одабира ученика за учешће у ваннаставним активностима.....	96
СИТУАЦИЈА 2. – Проблем између одељења и предметног наставника	117
СИТУАЦИЈА 3. – Проблем доношења одлука у групи	139
СИТУАЦИЈА 4. – Грађење односа поверења са ученицима.....	162
СИТУАЦИЈА 5. – Проблем нереалне процене знање	184
СИТУАЦИЈА 6. – Преузимање одговорности за учињену штету.....	204

ТЕМА: Клима у одељењу

СИТУАЦИЈА 1. – Проблем разједињености у одељењу

<p>Опис ситуације</p>	<p>Одељењски старешина сте у одељењу другог разреда средње школе. У одељењу имате две ученице које стално “цинкаре” своје другове и другарице из одељења (“Разредна, цело одељење планира да у петак побегне са писменог задатка из математике” или “Разредна, Милан јуче намерно није пријавио Дејаново одсуство са часа енглеског језика, а наставница није приметила” или “Разредна, Сања је јуче све преписала на контролном из српског језика” итд.). Из тог разлога, остали ученици избегавају своје другарице, омаловажавају их и називају погрдним именима.</p>
<p>Задатак за час одељењског старешине</p>	<p>Побољшати климу у одељењу - указати, са једне стране, да ученици треба се примерно понашају - да не беже са часа, не прикривају ученике који су побегли са часа, не преписују код израде контролних и писмених задатака, и са друге стране, да одељење треба да прихвати као целину којој припадају и чији су део, а не да се издвајају из истог.</p>

Група 1 - Милена Радоњић-Станић, Жарка Свирчев, Маринела Шћепановић, Љиљана Милосављевић-Дучић, Милена Каљевић, Тања Калинић, Вишња Минчев

Облик рада	индивидуални, тандемски и колективни
Метод рада	монолошки, дијалoшки, дискусија, грозд
Средства	кртице, хамер папир, фломастери
Циљ	Афирмација тимског духа одељења, оснаживање осећаја припадности, неговање културе дијалога и пријатељских веза. Негативно вредновање неприхватљивих облика понашања (неоправдано одсуствовање са часова и избегавање радних обавеза, редарских дужности, псеудосолидарност и друго).
	ТОК ЧАСА
1. корак 5 минута	Одељењски старешина најављује радионицу. Упућује ученике да распореде столице у круг на средини учионице и заузму места. Ученицима дели картице са проблемским питањима/констатацијама (Боље један пријатељ, него много познаника; Важно је поштовати свог пријатеља; Поверење у пријатељству није јако важно; Ако друг/другарица побегне, дужност ми је да га пријавим; Није страшно друга/другарицу називати погрдним именима; Не дам никоме да преписује од мене на контролном, макар ми то био и најбољи друг; Слагао бих ако би то помогло другу; Позајмио бих другу за ужину; Важније ми је да ме прихвати одељење, него шта професори мисле о мени, и слично). Објашњава ученицима начин и редослед рада - позива их да најпре самостално размисле о теми коју су добили, потом их упућује да у пару продискутују и да се припреме да своје аргументе изнесу пред одељењем.
2. корак 10 минута	Ученици најпре индивидуално, потом и у пару дискутују о одређеном проблему.
3. корак 20 минута	Коментарисање питања/констатација које су ученици најпре самостално и у пару обрадили. Пар по пар ученика износи своје ставове. Након излагања једног пара, у дискусију се укључију и остали ученици. Одељењски старешина је у току дискусије у функцији фацитатора.
4. корак 7 минута	Одељењски старешина позива ученике да напишу своје идеје (у виду кључних речи или мотоа) на тему "Успешно смо одељење јер ..." која је исписана на средини хамер папира (поред натписа може бити залепљена и заједничка фотографија одељења) и тиме резимирају претходну дискусију. Идеје могу бити пропраћене и цртежима.
5. корак 3 минута	Урађени пано се качи на зид учионице. Одељењски старешина позива ученике да издвоје, још једном, на чему то као колектив морају још да пораде и позитивно вреднује спремност да се то и учини.

Група 6 – Весна Грбовић, Јелена Милекић, Снежана Бараћ, Бранкица Ненадић, Марија Миловановић

Облик рада	фронтални , групни, рад у паровима
Метод рада	монолошко-дијалoшка, игра улога, решавање проблема, "зидови и мостови"
Средства	папир формата А3, фломастери, табла, селотејп трака, папирне траке за методу "зидови" и "мостови", папирне апликације (нпр. цветови и кругови)
Циљ	Превазилажење лоше климе у одељењу, развијање толеранције, уважавање различитости, увиђање узрочно-последичних веза начина комуникације и међуљудских односа; развијање аналитичког мишљења;
	ТОК ЧАСА
1. корак	Одељенски старешина истиче тему часа, указује на потребу решавања међусобних конфликта, у интересу свих и наглашава значај заједничког ангажовања у решавању проблема. Ученике поделити у 2 групе, методом случајног избора (у кутији се налазе папирне апликације-цветови и кругови).
2. корак	Одељенски старешина свакој групи даје лист папира, на којем су следеће инструкције: оценама од 1 до 5 оцени ситуације које представљају узроке конфликта у одељењу, а према степену важности (оценом 1 оцењује се ставка која је најчешћи/најзначајнији узрок конфликта и тако редом...) Напомена: на папиру су наведене 4 ситуације (међу којима и "цинкарење", а пету ситуацију група би требало да допише. Већ у овој фази, групе би требало конструктивним дијалогом и предлозима да дођу до заједничког решења за доделу оцена свакој ситуацији. Након што обе групе заврше задатак, води се кратка дискусија и изводи се закључак: које две ситуације су најчешћи узрок конфликта у одељењу.
3. корак	Одељенски старешина објашњава да ће ученици сада играти "Игру улога" и да је потребно да свака група изабере по два представника. Након што су "глумци" одабрани, наставник даје следеће инструкције: први пар "глуми" ситуацију која је добила оцену 1 (прва по значају изазивања конфликта), а други пар ситуацију 2. Један од ученика у пару је "цинкара" или онај чије понашање изазива конфликт по мишљењу других, а други ученик је онај чије понашање већина подржава. Ситуација је следећа: оба ученика су свесна да је одељенски старешина сазнао за проблем...Суочавају се насамо један са другим, долази до међусобног оптуживања, конфликт се развија, а свако од њих има задатак да оправда свој поступак, тј. своје понашање...

<p>4. корак</p>	<p>Након што су посматрачи одгледали обе ситуације, свака група има задатак да између себе продискутује оно што је приказано (свака група за своју ситуацију), водећи се следећим питањима: Шта је, по Вашем мишљењу, довело до сукоба? Које аргументе сматрате позитивним, а које негативним (за обе улоге)...Шта је било потребно да би се конфликт избегао или решио? У оквиру овог корака одељенски старешина даје предлог и инструкције за методу "зидови" и "мостови" (свака група има задатак да за своју ситуацију испише речи које граде "мост"-повезују и оне које граде "зид"-дистанцирају једне од других).</p>
<p>5. корак</p>	<p>Свака група презентује свој "рад" преко изабраног представника, при чему ученици обе групе учествују у анализи и дискусији и формулисању закључка (правила понашања важе за све у групи и веома је важно да се постављена правила поштују; сваки неспоразум може да се реши, ако постоји довољан праг толеранције, разумевање различитости и спремност да се проблем реши; постојање комуникације је кључни предуслов за решавање проблема...) Одељенски старешина даје ученицима задатак да за следећи час одељенске заједнице (корелација), заједнички припреме интерни кодекс правила понашања у одељењу, кроз неколико кључних ставки, о чему ће се дискутовати на наредном часу.</p>

Група 11 – Весна Мандић, Снежана Керкез, Сања Стојковић, Петровка Ђорђевић, Милош Милићевић, Јелена Недељковић, Татјана Павловић

Облик рада	рад у групи
Метод рада	" зидови " и " мостови " , дијалoшка метода
Средства	картице, фломастери и табла, хамер папир
Циљ	побољшавање климе у одељењу, успостављање односа сарадње и поверења у циљу извршавања ученичких обавеза,развити код ученика свест о поштењу и да не подржавамо оне који непоштено раде, научити ученике да помажу једни друге, изградити став о потреби сталног међусобног уважавања другова и другарица
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученици се деле у две групе, добијају материјал за рад и упутства.Упутство се односи на то да ученици,на жуте картице уписују све оно што очекују од својих другова у одељењу а на црвеним картицама треба да напишу шта је то што никако не би волели да ураде њихови другови.Тако добијене резултате ученици ће презентовати на табли у форми"зидова". Допада ми се Ваш предлог, али бих ја ученике поделила у четири групе и дала задатак да свака група формулише шта за њих значи другарство
2. корак	Представници групе образлажу своје картице, тако што се прво прочитају жуте, па затим црвене картице, односно "зидове". Остали ученици прате излагање групе која врши презентацију. На табли исписују заједничке тврдње које се најчешше појављују у дефинисању појма другарство.
3. корак	У одељењу се често дешавају ситуације и са црвених и са жутих картица. Ученици дискутују о томе. Упоредивањем позитивног са негативним стичу бољи увид у последице које начин комуникације има на међуљудске односе.
4. корак	Разредни старешина указује да ученици треба примерно да се понашају као што су и навели на жутим картицама, а да избегавају понашања са црвених картица.Показати дозу оптимизма да ће се у одељењу поштовати правила и неговати међусобна сарадња и помагање. Одељење треба сви да прихвате као целину којој припадају и чији су део, а не да се издвајају из истог.
5. корак	На крају једни другима деле жуте картице.Заједнички циљ је поштовање правила и придржавања социјално прихватљивог понашања. Доноси се правило да је начин понашања са црвених картица забрањен у одељењу. Сви заједно доносе закључак како наставити рад у одељењу без "лепљења етикета" и осуђивања било кога и како остварити добру комуникацију у одељењу. Израда плаката, свака група треба да испише што више пословица које величају заједништво и другарство.

СИТУАЦИЈА 2. – Проблем дискриминације

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу петог разреда основне школе. У одељењу имате једног ученика ромске припадности. Одељење сте тек добили, али сте за недељу дана успели да приметите како, за време часа, поменути дечак, увек седи сам у клупи и како се на одморима нико не дружи са њим.
Задатак за час одељењског старешине	Побољшати климу у одељењу - упутити ученике да размишљају о проблему дискриминације, указати на једнакост свих људи, тј. све деце, без обзира на националну, верску или неку другу припадност.

Облик рада	фронтални / групни
Метод рада	вербално-текстуална (дијалошка, рад с текстом)
Средства	текст / карактеролошко-емоционалне картице
Циљ	Уочавање проблема дискриминације као неправедног и нехуманог етикетирања појединца или групе, по било ком (верском, националном...) основу; прихватање аксиома о једнакости свих људи...Кроз расправу о сродној "неутралној" ситуацији препознавање проблема у одељењу требало би да доведе до прихватања одбаченог дечака. Ситуација у којој се нашао наратор може постане искуство било кога од ученика - да се, иако припадник већине, нађе у улози мањине...Развој свести код ученика да сви проблеми треба да се решавају путем разговора. Развој способности да се ставе у ситуацију неког другог (угроженог или оног ко угрожава друге) да би боље уочили проблем и нашли решење проблема.
	ТОК ЧАСА
1. корак (пре часа)	Одељењски старешина пре часа разговара са неколицином ученика из разреда у циљу сагледавања односа у одељењу. Са сваким од ученика разговара појединачно. Најпре разговара са неким од ученика који не припада лидерским групама у одељењу да би добио колико-толико неутрално мишљење о разлозима неприхватања ромског дечака. Затим разговара са дискриминисаним дечаком, да би сазнао каква су његова осећања у вези са ситуацијом у одељењу и са каквим се све проблемима суочава. Након тога следи разговор са оним ко се већ истакао као својеврсни лидер одељења да би се видело да ли је он евентуални креатор негативне атмосфере у одељењу и на крају са још једним од "неутралних" ученика. Индивидуални разговор је неопходан да се дискриминисани дечак не би поново нашао издвојен из групе. То би за њега било понављање дискриминационе ситуације. Индивидуалним разговором се осталој деци посредно шаље информација да су пред одељенским старешином сви једнаки и не отвара им се простор за нагађања који проблем је предмет разговора. Приликом разговора са учеником наставник се поставља другарски, а не као неко ко је надређен, да би опустео ученика, да би слободно и без икаквих стега изнео своје мишљење.
2. корак	За домаћи задатак ученици су имали да прочитају приповетку "Деца" Иве Андрића која говори о дискриминаторском односу групе дечака према малом Јеврејину и о нараторовом одбијању да физички насрне на њега, иако је група такав поступак подразумевала, те његов изостанак касније санкционисала. Фронталним разговором апсолвирају се на часу основни елементи фабуле, да би се видело да ли су ученици разумели причу.
3. корак	Одељењски старешина формира три групе у одељењу (по десеторо ученика) које добијају улогу: 1. јеврејског дечака, 2. дечака-наратора и 3. групе дечака

	<p>(колективни лик). Групе се формирају извлачењем цедуљица са исписаном улогом, да би се избегла субјективност избора. Група добија задатак да на унапред припремљеном листу папира испише особине и осећања добијеног лика. Након задатка, групе излажу своја запажања.</p>
<p>4. корак</p>	<p>Дискусија: Какве нам се то велике патње и дуги болови могу дешавати у детињству? Колико су често деца неправедна једна према другима? Која је цена прихваћености од доминантних група и вођа? Зашто нечија супериорност мора почивати на нечијој инфериорности?</p> <p>3. Које је особине и потребе испољила група дечака из приче? Како оцењујете њихов поступак? Да ли су вам симпатични? Да ли бисте волели да припадате овој групи? Шта мислите, да ли данас постоје такве групе? Да ли сте приметили да је велики број младих под утицајем екстремистичких организација које пропагирају насиље? (Дати им до знања да нема много лидера агресивних група, а да је далеко већи број оних који их следе.) Зашто млади следе особе које промовишу насиље? Да ли потреба за припадањем групи може бити оправдање за кршење закона и повређивање људи?</p> <p>2. Зашто је важно бити толерантан? Које особине је испољио дечак-наратор? Зашто он није ударио јеврејског дечака? Да ли му је било лако да донесе ту одлуку? Шта је тиме изгубио, а шта добио? Шта је важније? Да ли бисте волели да имате оваквог друга у разреду, да седите са њим у клупи? Да ли су се они некада нашли у сличној ситуацији, да ли су одбранили неког другара иако се већина није сложила са тим?</p> <p>1. Каква је особине имао јеврејски дечак? Да ли га је група одбацила због особина које је поседовао? Зашто су га одбацили? Како се он због тога осећао? Да ли је могао да утиче на разлоге свог одбацивања? Какве последице на њега овакав однос његових другара према њему може оставити?</p>
<p>5. корак</p>	<p>Закључивање кроз идентификацију: Да ли неко има слично лично искуство? Да ли вам је некада нанесена нека неправда на основу нечега на шта нисте могли утицати, што није избор ваше намере, чињења или хтења? Наставник изчаже пример једне ситуације из детињства па тиме и охрабрује друге ученике да дају пример ситуације када су осетили да су угрожени од стране друге деце, како су се тада осећали. По чему треба да процењујемо људе и да бирамо пријатеље? Да ли је неко нужно против вас ако није са вама? Да ли је неко лош само зато што је "друкчији"? Сви су људи једнаки - парола или истина? Ако нису- шта је оно по чему их треба раздвајати и разликовати, бирати за пријатеље? Шта може свако од нас да учини да свет у ком живимо не буде место "великих патњи и дугих болова"? Ако бисмо неговали доброту, великодушност, правду и наравно другарство, да ли би овај свет био боље место за нас? Сцаки ученик може да изнесе особине које цени код својих пријатеља, зашто се баш са њим друже. (Наведени пример довољно је илустративан да га одељење "препозна" као свој проблем, али не и сурово конкретан - у смислу да би отворени разговор на часу повредио ромског дечака. Очекује се да ће одељење након овога часа преиспитати и променити однос према дечаку. Одељењски старешина ће пратити ситуацију, те уколико се то не догоди, предузети даље кораке.)</p>

Група 7 – Ненад Громовић, Марија Ристић, Љиљана Марковић, Жељко Вујановић, Татјана Старчевић, Славица Пер, Мирослава Вршка-Лакатош, Ратка Чеперковић

Облик рада	фронтални и групни
Метод рада	вербална, текст са илустрацијама, топли чупавци, хладни боцкавци, групна дискусија...
Средства	Фломастери, постери који одсликавају тему (ђак у дресу партизана а око њега његови у дресу звезде међу којима је и једно црнопурасто и сл.), <i>празни чет папири за групни рад, чет табла, презентација приче (прича у сликама), самолепљиви папири</i>
Циљ	Указати на проблеме који произилазе из одбачености на основу различитости, да ђаци спознају колико боли свако повређивање па и повређивање по било којој различитости, колико и чему значе пријатељи и пријатељство и оспособе се за прихватање различитости.
	ТОК ЧАСА
1. корак	<i>Одељењски старешина упућује ђаке на организацију и ток часа: прочитаћемо-приказаћемо једну причу, а потом ћемо да се поделимо у пет група и свака група ће добити свој задатак.</i>
2. корак	<i>Читање-приказивање приче, око 5.мин.</i>
3. корак	Подела на групе и додељивање задатка: <i>Због чега сам се осетила-о повређеним и како сам преболела-о, око 2мин.</i>
4. корак	Групе раде свој посао, наставник шета око њих (интервенција минимална), подстиче их да слободно износе своје ставове а не утиче на њихово формирање....., око 15мин.
5. корак	Излагање и дискусија са акцентом на заједничким закључцима по свакој групи од стране свих ђака, -20мин. Формирање паноа који ће нас подсећати да не треба друге да повређујемо и да треба да будемо толерантни јер ћемо тако утицати и на друге да буду бољи!

Група 12 – Софија Пузић, Татјана Илић, Татајана Јовановић, Надежда Брашовановић, Рада Поњавић

Облик рада	индивидуални, групни, у пару
Метод рада	демонстративна (гледање инсерта из филма), вербална (дискусија, дијалог), евентуална израда плаката или само списак облика понашања, игра улога, кутије за жалбе, предлоге, идеје
Средства	Филм толеранција/нетолеранција; табла или плакат
Циљ	- развијање способности разумевања разлика међу људима и спремност да се разлике поштују - уочавање природе и узрока сукоба и проналажење мирољубивих начина решавања сукоба - спремност на сарадњу, толеранцију и уважавање разлика
	ТОК ЧАСА
1. корак	Брејнсторминг (brainstorming) на тему толеранција: Написати на централном делу табле крупним словима <u>толеранција</u>, упитати ученике за њихове асоцијације и записати их. Информисати ученике да ће тема бити етничка толеранција и дефинисати тај појам. Етничка толеранција значи да припадници различитих нација и култура треба да поштују једни друге, да слободно међусобно комуницирају, да не присиљавају једни друге да усвајају туђе обичаје и правила понашања. Толеранција је прихватање различитости, а нетолеранција одбојан став према свима који су другачији од нас.
2. корак	Кратке уводне напомене о филму и приказивање одговарајућег инсерта који би најефектније дочарао тему часа.
3. корак	Разговор о филму. Шта им се није допало у понашању људи у филму? Да ли је постојао неки реалан разлог за такво понашање? Да ли би волели да се према њима неко на тај начин понаша? Какво понашање би у таквој ситуацији било исправно? Двоје ученика би могло на табли или на хамер папиру записивати облике понашања који су прихватљиви, односно, неприхватљиви.
4. корак	Игра улога у којој би ученици понудили могућа решења ситуације из филма.
5. корак	Прављење мреже: одељенски старешина узима клупко вунице, почетну нит задржава у руци док само клупко баца ученику по избору, ученик прихвата клупко, задржава нит и баца га другом ученику. Игра траје док год сви ученици не држе нити и имају направљену мрежу. Уколико има ученика који би на ову тему имали још нешто да кажу, али не желе да то учине јавно, онда им предложити да на крају часа користе кутију за идеје, жалбе... На тај начин можда уочимо још неки проблем на који треба да обратимо пажњу.

СИТУАЦИЈА 3. – Ученици осуђују друга због учешћа у тучи

<p>Опис ситуације</p>	<p>Одељењски старешина сте у одељењу трећег разреда средње школе. У одељењу имате ученика које је одређено време био одсутан из школе. Ученик је месец дана био у притвору јер је учествовао у тучи више младића у којој је један изгубио живот. По повратку ученика у школу, ученици одељења су се поделили у две групе. Једни који осуђују свог друга, јер није ни смео да учествује у тучи, а камоли да дозволи да она буде са смртним исходом, и други који сматрају да је све био сплет случајних околности и да се њихов друг ту нашао ни крив ни дужан. Судски поступак доказивања кривице је у току.</p>
<p>Задатак за час одељењског старешине</p>	<p>Побољшати климу у одељењу - прихватити “окривљеног ученика” односно, стишати “страсти” и помирити супротне стране у одељењу. Развити позитивну климу односа међу децом и решити ситуацију.</p>

Група 3 – Јасмина Станојевић, Оливера Милићевић, Наташа Глишовић, Светлана Танацковић, Сандра Илић-Костић

Облик рада	Групни/ индивидуални
Метод рада	Игра улога, разговор писањем, "мост" исписивањем речи, кутија за писмено исказана мишљења
Средства	<p>Сценарио и картице са улогама ("окривљени" дечак, одељењски старешина, остали ученици- позитивци и негативци. Једна картица са ознаком + за оне који разумеју ученика и једна картица са ознаком - за оне који га не разумеју и не подржавају)</p> <p>Папири за сваку улогу (одељењски старешина, „окривљени" ученик, они који разумеју „окривљеног" и они који га оптужују) на којима ће ученици после изведене ситуације написати како се осећају, од чега страхују, каквом се разрешењу надају</p> <p>Кутија у коју ће ученици убацити оно што су записали после изведене ситуације. На овај начин ученик слободније исказује своје емоције и запажања и остаје анониман да би се ситуација објективније сагледала.</p> <p># Уколико одељењски старешина сматра да је улога одељењског старешине сувишна може је искључити из игре.</p>
Циљ	Прихватање "одбаченог" ученика, разумевање и слога у одељењу.
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p><i>Туча чији је исход смртни случај и боравак ученика у притвору је више него озбиљна ситуација која захтева ангажовање многих у школи и ван ње (стручних сарадника- психолог, педагог ,Тима за заштиту деце од насиља, Центра за помоћ деци при одрастању који у својој служби има ангажованог клиничког психијатра). Пре било какве активности на часу одељењског старешине потребно је обавити консултацију са поменутим службама и центрима и можда чак одржати радионицу у присуству неког од њих.</i></p> <p>Објаснити ученицима како се спроводи радионица и који је њен циљ.</p> <p>Нагласити да је веома важно да ученик верно одигра своју улогу без обзира на свој лични став према ситуацији.</p> <p>Ученици који не желе да играју улогу то не морају, али свакако могу да забележе своје ставове (речи које повезују и раздвајају ученике) на картицама које ће помоћи да нацртају "мост".</p>
2. корак	<p>Ученици извлаче картице са улогама и према припремљеном сценарију изводе ситуацију у којој се њихов друг нашао. Они који не глуме, прате и записују коментаре, запажања и сугестије. После одигране ситуације и "глумци" добијају папире на којима бележе своје ставове, емоције, предлоге за разрешење а затим се сви папири убацују у кутију.</p>

<p>3. корак</p>	<p>Извођење ситуације. Може се извести неколико пута са различитим ученицима. Суштина је да се свако нађе у одређеној "туђој кожи" и да из његовог угла сагледа ствари.</p> <p>Уредити да ученици који пренаглашено заступају једну страну у првој подели добију улогу која је у супротности са њиховим мишљењем да би кроз глуму умирили наглашене емоције</p> <p>Одељенски старешина извлачи папире и чита.</p>
<p>4. корак</p>	<p>Сумирање утисака, разговор о томе како је бити о. старешина у датој ситуацији, како окривљени, а како разред који разуме или не разуме ученика који је у проблему. Битно је да ученици дођу до закључка да никоме није лако и да је ситуација деликатна, али да морају да разумеју дечака и да га не осуђују и не одбацују јер никада не знамо у каквој горој ситуацији се може наћи неко од њих.</p> <p>Било би добро да се и "окривљени" ученик укључи у дискусију и подели са ученицима како се осећа.</p>
<p>5. корак</p>	<p>Превазилажење проблема изношењем мишљења након што се свако нашао у одређеној позицији. Излиставање негативних и позитивних осећања у сваком од њих која су у вези са поменутиим проблемом. Када сви испоље потиснуте емоције требало би лакше изаћи на крај са негативном ситуацијом у разреду. Након што су "били у његовој ситуацији", остали би требало да схвате да се одбацивањем дечака са проблемом ништа не решава. Напротив, треба му помоћи да савлада терет који носи на леђима, без обзира на то да ли је био сплет несрећних околности или намерна реакција.</p> <p>Оваква активност у којој сви учествују и имају прилику да на смирен начин изразе и образложе своје ставове сигурно води ка бољој клими у разреду, а и "окривљеном" ученику ће бити лакше кад види да је осталима стало до њега, да покушавају да га не осуђују и да показују емпатију.</p> <p>Као завршни корак часа, од излистаних позитивних осећања, направити "мост" од написаних речи који ће повезати одељење које се поларизовало на супротстављене стране и поново га (барем донекле) ујединити.</p>

Група 8 – Станица Леро, Виолета Крстић, Јасна Мамић, Љиљана Пејчић, Соња Арсић Вукомановић, Вишеслава Налчић

Облик рада	Комбиновани(групни и фронтални)
Метод рада	Вербална, дијалoшка,хеуристички метод -решавање проблема
Средства	Brainstorming картице,хамер А0 формата
Циљ	Развијање позитивне атмосфере у одељењу. Стварање праве слике о другарству и пријатељству.
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Увођење у тему и развијање мотивације за тему</p> <p>наставник ученик</p> <p>-чита стихове М.Антића - пажљиво слуша</p> <p>Шта је друг?</p> <p>Друг није кад с неким шапућеш на часу, друг је кад ти тугу препозна у гласу...Друг је да те бодри кад претрпиш бол...Не оставља друг те кад си тужан, сив.Прави друг те брани и кад си крив..</p>
2. корак	<p>наставник ученик</p> <p>-дели картице на којима су написани најлепши цитати о пријатељству.</p> <p>1.Једини начин да имаш пријатеље јесте да будеш пријатељ.</p> <p>2.Прави се пријатељи у невољи познају.</p> <p>3.Није важно где сте,већ с ким сте.</p> <p>4.Пријатељ је неко ко разуме твоју прошлост,верује у твоју будућност и прихвата те данас онаквим какав јеси.</p>
3. корак	<p>наставник ученик</p> <p>-уводи ученике у дискусију</p> <p>„Пријатељство је најтежа ствар на свету.То није нешто што се учи у школи , али ако ниси научио смисао пријатељста онда ниси ништа научио. „</p> <p>-дискутује</p> <p>- очекује се да ученици представе различите ситуације из области међуљудских односа</p>

4. корак	<p>наставник и ученици</p> <p>- праве плакат са правилима доброг пријатељства. Прилика да се и стидљиви у групном раду прикажу слободније</p>
5. корак	<p>наставник</p> <p>-истиче поруку „ПРАВИ СЕ ПРИЈАТЕЉИ У НЕВОЉИ ПОЗНАЈУ,, „<i>Не можемо се мешати у начин живота и културне обрасце других људи ...</i>„ Треба их прихватити онакве какви јесу, они су наши пријатељи!</p>

Група 13 – Мирјана Гошић, Весна Животић, Светлана Максимовић, Тамара Максимовић
Тот, Весна Глигоревић

Облик рада	Групни рад
Метод рада	Дијалoшка метода, "зидови" и "мостови", "чупавци и боцкавци"
Средства	хамер папир, фломастери
Циљ	Развој позитивне атмосфере у одељењу, разумевање значаја комуникације у међуљудским односима, развијање способности за прихватање различитих мишљења и ставова, развијање осећања одговорности за решавање проблема у заједници, подстицање развоја критичког мишљења и изражавања уз уважавање позитивних и негативних особина личности.
	ТОК ЧАСА
1. корак 20 минута	Поделити ученике на две групе: 1. група -подржава дечака, 2. група -осуђује дечака. Поделити им по један лист хамера и фломастере. 1. група треба да нацрта мост који их спаја са дечаком, помоћу речи и реченица којима се исказују његове добре особине и исправни поступци(чупавци). 2. група треба да нацрта зид који их раздваја од дечака помоћу речи и реченица којима се исказују његове лоше особине, неисправни и лоши поступци(боцкавци).
2. корак 5 минута	Ученици пребројавају чупавце и боцкавце и утврђују да њихов друг, осим што има велики број боцкаваца има и значајан број чупаваца .
3. корак 10 минута	Разредни старешина би требао да напомене ученицима да свако од нас (па и њихов друг) има своје добре и своје лоше особине, чини исправне и неисправне поступке. Међутим, уколико лоше и неисправно превагне, тада се добро и исправно врло брзо заборавља. Како ученици не би заборавили добре особине и поступке свог друга, 2. група узима хамер од 1. групе и један по један ученик на глас читају оно што су написали ученици 1. групе .
4. корак 5 минута	1. група узима хамер од 2. групе и чита боцкавце. Навести ученике 1. групе да изведу закључак да поред тога што га они подржавају дечак мора бити кажњен за свој преступ.
5. корак 5 минута	Из свега овога разредни старешина заједно са ученицима изводи закључак да се неисправно понашање кажњава и исправља , али да се особи која је начинила преступ мора пружити шанса да поврати поверење своје околине. Ова радионица се изводи без присуства дечака.

СИТУАЦИЈА 4. – У одељењу је болестан ученик коме је потребна помоћ другова

<p>Опис ситуације</p>	<p>Одељењски старешина сте у одељењу петог разреда основне школе. Дошла вам је нова генерација ученика, а са њом и један ученик који болује од церебралне парализе. Поменутог ученика мајка свакодневно доводи у школу, али и остаје у њој, како би, по завршетку часа, могла да га одведе до кабинета у коме одељење има следећи час. Мајка то ради из разлога што је у ходницима гужва, ранац је тежак, а она брине за своје дете. Ви сматрате да су ученици довољно одрасли да сами помажу своме другу и да мајка треба да престане да проводи толико времена у школи. Међутим, ученици то не показују.</p>
<p>Задатак за час одељењског старешине</p>	<p>Побољшати климу у одељењу - развити осећај солидарности и припадности групи код ученика као и спремност да се помогне свима којима је помоћ потребна, а пре свега особама у својој околини.</p>

Група 4 – Маја Кривокапић Глумичић, Сања Селаковић, Мирослав Видовић, Сања Дамјановић, Рада Радовић

Облик рада	Раду у групама, станице, пленум
Метод рада	Разговор писањем
Средства	Папир, маркери и табла
Циљ	Развити код ученика осећај солидарности, емпатије и спремности да се помогне другу коме је та помоћ потребна. Развијање социјалне компетенције ученика
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученике делимо у групе, разбројавањем од 1-5. На сваком столу се налази плакат са по једном темом сличној оној у којој се налази горе наведени ученик, али не истом нпр. како помоћи повређеном другу, другарство у одељењу, уплакано дете, другар ударен у школи, друг из одељења је изгубио новчаник. Време 5 мин.
2. корак	Дати додатна упутства ученицима ако је то потребно, затим свако у оквиру своје групе записује мишљење о теми као и коментаре на мишљења других .Ученици затим прилазе другим групама и на њиховим плакатима записују своје мишљење и коментаре и тако док све групе то узајамно не ураде. Време 15 мин.
3. корак	По завршетку уписивања сви ученици се враћају у своје групе и један од њих плакат са свог стола лепи на таблу.То исто раде ученици из из осталих група. Пленум: следи дискусија о датим ситуацијама и мишљењима, зашто јесу или нису добра и прихватљива. Време 10 мин.
4. корак	Дошло се до одговора шта је друштвено пожељно и прихватљиво понашање. Време 10 мин.

Група 9 - Љиљана Максимовић, Јасмина Деспинић, Сандра Јовановић, Јелена Скодрић, Марија Пекез, Вера Самаиловић, Марија Лазаревић

Облик рада	рад у групи, фронтални, индивидуални, проблемска настава
Метод рада	усмено излагање, разговор, дијалошки метод рада, монолошко-дојалошки, team building игре
Средства	учионица, мараме, канап, слагалица, пано, фломастери
Циљ	развијање емпатије, солидарности, припадности групе, уочавање и прихватање различитости, препознавање властитих и туђих осећаја и суочавање са њима
	ТОК ЧАСА
1. корак	Представи себе Ученици имају задатак да представе себе на најбоље могући начин, нешто што добро знају и умеју да раде. Одговори не треба да се односе само на физичку спретност већ и на особине личности. Подстицати ученика са парализом да и он наведе своје способности, знања и вештине
2. корак	По завршетку представљања ученици на пану испишу сличности и разлике које међу њима постоје. Навести децу да дођу до закључка да је свако од нас леп и добар на неки посебан начин, и да не треба да постоје препреке да се међусобно дружимо, прихватамо и помажемо једни другима уколико је то потребно
3. корак	Ученике разбрајањем поделити у четири групе. Првој групи се везују очи, другој руке, трећој ноге а четврта је слободна и у њој је ученик са парализом. Све групе заједно слажу задату слагалицу уз ограничење да приликом решавања задатка не смеју да разговарају..
4. корак	По завршетку задатка сваки ученик износи своје утиске: како се осећао, шта му је било тешко, шта није могао да уради без помоћи других...
5. корак	резиме часа: Ученицима објаснити да је свако од нас вредан пажње, да сви имамо једнаке потребе, само да код неких начин задовољавања тих потреба захтева додатну подршку. Подсетити их да су и сами изнели да им је било тешко да сложе слагалицу, али да су уз подршку и помоћ другова успели да реше задатак. Навести их да закључе да помажући другима помажу и себи да тако сазнају више о другим људима и да сами постају бољи. домаћи задатак. Сви у одељењу треба да опишу ситуацију када им је за решавање неког проблема била потребна туђа помоћ.

Група 14 – Светлана Стурза, Весна Бранковић, Мирослав Цупара, Ружица Настасић
Ненадовић, Сенка Бајчета, Мирјана Ђуришић

Облик рада	Групни рад, фронтални
Метод рада	Браинсторминг са ситуационим тестом, дискусија, игра улога и израда плаката
Средства	Хамер папир за плакат, фломастери, папир у боји, лепак, маказе, лутка-беба, тамне наочаре, штап
Циљ	Развијање осећаја солидарности, саосећања и спремности да се помогне особама којима је помоћ потребна; разумевање потреба особа са посебним потребама; развијање међусобне сарадње и осећај припадности групи.
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>На почетку часа ученицима објаснити да ћемо направити радионицу-мало позориште у којем ће они глумити различите особе.</p> <p>Ученици се поделе у групе тако што добијају бројеве од 1-5. Свака група добије тест са приказаном ситуацијом коју ће коментарисати а потом и одглумити. Неке од ситуација могу бити:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Група 1 : <i>Слика слабовидог човека (са штапом и тамним наочарима) који жели да пређе улицу и ученика који му прилази.</i> - Група 2 : <i>Сцена у аутобусу: ученик седи, а на станици улази старија госпођа и застане поред његовог седишта.</i> - Група 3 : <i>Дечак са инвалидским колицима стоји испред косине направљене поред степеница испред улаза у зграду - други дечак му прилази.</i> - Група 4 : <i>Сцена у аутобусу: ученик седи, а на станици улази жена са малим дететом.</i> - Група 5: <i>Ученик са ногом у гипсу и штакама покушава да стави ранац на ледја и у том тренутку му прилази његов друг.</i>
2. корак	<p>Ученици по групама објашњавају приказану ситуацију и дају одговоре на питања у вези дате ситуације у којима су актери-они са једне стране и особе којима треба помоћи са друге.</p> <p>Питање је исто за све групе: " Шта бисте урадили у датој ситуацији? "</p> <p>Групе се припремају да одглуме ситуацију на два начина- како не треба и како треба поступити.</p>

<p>3. корак</p>	<p>Ученици глуме своје ситуације и следе коментари, који облик понашања је прихватљив, а који не. Наставник објашњава деци зашто је особама са посебним потребама некада потребна наша помоћ, у примерима им приближи значење израза <i>'особа са посебним потребама'</i>-то су не само особе које имају сметње већ и даровите особе (навести примере типа: познате особе: Томас Едисон- проналазач сијалице је имао проблеме говора и слуха; Бетовен-познати композитор-је био потпуно глув...и сл.), пружа деци могућност да прихвате различитости, развију сазнања о начину живота особа са посебним потребама.</p>
<p>4. корак</p>	<p>Води се дискусија о томе ко су особе са сметњама у развоју (врсте сметњи и инвалидитета), како могу добити потребну помоћ? Како се у школи може помоћи друговима са сметњама да би учествовали у друштвеном животу или на обичном часу? Да ли ученици познају неку особу са сметњом у развоју ван школе и како се опходе према њој?</p> <p>Усвајање правила понашања и добре комуникације (са циљем развоја спремности да се помоћ пружи али и прихвати ако је то потребно).</p> <p>Подела задужења међу ученицима на добровољној бази-неки ученици ће помагати ђаку са церебралном парализом данпр. носи торбу, али ће и он помагати другима -нпр. у изради домаћих задатака-циљ је јачање структуре одељења.</p> <p>Најважније је да ученици прихвате свог друга као себи равног, да постану прави пријатељи. Помоћ болесном другу треба да се одвија спонтано, никако из сажалења.</p>
<p>5. корак</p>	<p>Израда плаката на тему: <i>'Када је помоћ неопходна....'</i> где ће се ученици поделити у мање групе и исказати своју креативност. Ово може бити одрађено у школи али је онда за радионицу потребан двочас. У недостатку времена ово може бити пројекат за домаћи задатак.</p>

СИТУАЦИЈА 5. – Подстицање јединства и међусобног прихватање

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу првог разреда средње школе. У одељењу које водите имате две ученице које су дошле из оближњег села. Ученице потичу из породица које су слабијег имовног стања и јако су тихе и повучене. Често их, на одмору, виђате саме и одвојене од остатка одељења.
Задатак за час одељењског старешине	Побољшати климу у одељењу - са једне стране, развити свест код ученика да се особе не прихватају на основу гардеробе коју носе и места из ког потичу, а са друге, повећати ниво самопоуздања и вредности код поменутих ученица.

Облик рада	Фронтални, групни, индивидуални
Метод рада	Дијалoшки метод, разговор, играoказ, демонстративна метода, израда плаката, игровне активности.
Средства	Новине, хамер, картице, фломастери
Циљ	Упутити ученике да препознају своје потребе због којих реагују неприхватањем, одбацивањем нових ученика. Помоћи им да препознају негативне стереотипе у којима су нека деца неприхваћена у групи јер долазе из различитих социјалних, етничких и културних група. Научити их да разумеју како се осећају они којима се то дешава стављајући себе у ту ситуацију, тј. сагледавајући себе кроз ту перспективу. Повећати степен самопоуздања ученика који себе сматрају мање вредним од осталих.
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>- Игрица: <u>Острво (искључивање)</u> :</p> <p>Наставник рашири по поду новине и то су острва између којих се деца крећу тј. плове и на која треба да стану кад наставник да знак: "искрцавање". У почетку треба да буде довољно новина тако да сва деца треба да се искрцају из брода. Током игре наставник склања једно по једно острво тако да нека деца не успевају да се искрцају и излазе из игре.</p> <p><u>Размена у групи:</u> Како су се осећали кад су били искључени?</p>
2. корак	<p>- Игрица <u>направи дугу:</u></p> <p>Наставник унапред припреми картице на којима су кругови различитих боја (ако има 20 деце у групи може да буде 5 црвених, 5 плавих, 5 зелених, 5 љубичастих). Свако дете извуче картицу (при бирању картице су окренуте тако да не виде шта је на њима). На знак наставника треба да формирају групе, тако да свака група буде сачињена од различитих боја.</p> <p>Коментар наставника: У дуги има места за све боје и зато нам она тако лепо и привлачно изгледа. Одељење функционише као тим.</p> <p>Уколико би нека од боја недостајала, дуга не би била оно што треба да буде, а не би била ни тако лепа као што је када поседује све боје-</p>

<p>3. корак</p>	<p>- <u>Израда плаката:</u> Обезбедити групама ученика формираним у претходном кораку довољно материјала (фломастери, хамер,) за израду плаката на тему:</p> <p>а) Како ученици могу да зараде новац у школи? (Ово раде две групе ученика.) б) Како распоредити зарађени новац? (Ово раде остале две групе ученика.) Ученици на свом хамеру исписују идеје на задату тему: Новац се може зарадити прављењем разних медаљона од гипса, магнетића, фигура од каменчића, шкољки... Предмети који се праве могу бити тематски, нпр. Нова година, Ускрс, Дан школе,... Новац може бити распоређен, нпр. на организовање заједничког излета за све ученике, ...итд. Представљање плаката. Сваки члан групе треба нешто да каже о решењима која његова група има. Коментар наставника: Истиче се важност тимског рада и богатство идеја На овај начин, зарађеним новцем, могу се организовати посете биоскопским и позоришним представама. зарађена новчана средства могу омогућити учествовање ученика у разним хуманитарним акцијама, типа помоћи оболелој деци ---</p>
<p>4. корак</p>	<p>Цео разред потом прави заједнички плакат на тему Продајна изложба у школи Ученици се договарају о месту одржавања изложбе (Нпр. хол школе, библиотека,..), као и о изгледу штандова за продају, - Одређује се термин када ће се реализовати ова акција, када ће родитељи, породице ученика и сви заинтересовани моћи да дођу на продајну изложбу и куповином изложених експоната дају свој допринос.</p>
<p>5. корак</p>	<p>- Ученици извлаче из кутијице по једно име ученика из одељења. Тада том ученику, чије су име извукли, пишу неку лепу поруку. Нпр. драго ми је што смо у истом одељењу, јер си "прави" друг, итд. Затим те поруке предају управо том другу. На крају се види срећа на лицима ученика, јер свакоме прија лепа порука и сви су они, без обзира на имовно стање, на место из ког потичу, у ствари једна целина, која ће се убудуће залагати за пружање помоћи свакоме, јер само тако могу бити задовољни и срећни сви ученици тог одељења. Сматрам да је ово веома важно због тога што се управо у овом узрасту развијају пријатељства, која, ако се правилно негују, могу остати до краја живота.</p>

Облик рада	групни
Метод рада	<p>Вербално-текстуалне:</p> <ul style="list-style-type: none"> -услено излагање -тематска дискусија -писани радови ученика <p>Илустративно-демонстративне:</p> <ul style="list-style-type: none"> -илустрација симболом и сликом -демонстрација односа
Средства	Папир А4, оловке, фломастери, стикери, 2 паноа, збирке вицева, и остали штампани материјал за рад у 3. и 4. кораку, компјутер, интернет, штампач.
Циљ	Разумевање разлога и начина настанка стереотипа и предрасуда, разумевање механизма њиховог деловања на понашање и последице до којих доводе
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>10 мин. Ученици се деле у 4 групе по сопственом избору. Задатак сваке групе је да развије дискусију (у оквиру своје групе), о тврдњама које су им дате у задатку. За сваку тврдњу на стикеру исписују ТАЧНО, НЕТАЧНО.</p> <p>Задаци за рад 1. групе:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Јединци су себични и размажени 2. Одело чини човека 3. Људи са села су примитивни 4. Снаје и свекрве се не подносе 5. Црнке су паметније од плавуша <p>Задаци за рад друге групе:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жене су брбљиве 2. Жене су лошији возачи од мушкараца 3. Мушкарац који ради кућне послове је папучар 4. Политика је посао само за мушкарце 5. Материјално збрињавање породице је обавеза мужа 6. Муж је "глава" куће, а жена мора да слуша <p>Задаци за рад 3. групе:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Италијани су заводници 2. Црногорци су лењи 3. Енглези су уштогљени и хладни 4. Цигани су прљави 5. Босанци су глупи 6. Шкоти и Пироћанци су шкрти

	<p>Задаци за рад 4. групе:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мисице су глупе 2. Професори су расејани 3. Балетани су хомосексуалци 4. Модни креатори су хомосексуалци 5. Фудбалери су глупи 6. Научници су ћелави и носе наочаре
<p>2. корак</p>	<p>10 мин. Наставник открије пано на коме се налазе све тврдње, вође група један по један излажу рад своје групе-лепе стикер ТАЧНО, НЕТАЧНО на панону, поред тврдњи које су имали у задатку и укратко говоре:</p> <ul style="list-style-type: none"> -да ли их је нека тврдња повредила и зашто -да ли су лако могли да се договоре о тачности тврдње -да ли је неко од ученика без обзира на мишљење групе остао и даље чврст у свом супротном ставу и да ли жели да изнесе свој став (увидети који ученици „искачу,, који немају никакву толеранцију и пуни су предрасуда, како би се са њима даље радило на превазилажењу стереотипа и предрасуда као кључих баријера у комуникацији).
<p>3. корак</p>	<p>5 мин. Наставник подели текст о стереотипима и предрасудама и објасни механизме њиховог деловања:</p> <p>СТЕРЕОТИПИ су поједностављено, претерано генерализовано и нетачно мишљење да сви припадници одређене групе људи имају исте особине и понашају се на исти начин. На стереотипе који су само мишљење о одређеној групи људи надовезују се предрасуде.</p> <p>ПРЕДРАСУДЕ су негативна осећања према групи или појединцу, нису базирана на разумном сазнању и искуству са тим појединцем или групом.</p> <p>ДИСКРИМИНАЦИЈА је поступање према појединцу или групи, различито од поступања према другима, засновано на личном схватању или мишљењу.</p> <p>-Ставови о другим људима или групацијама често усвајамо несвесно. На њих од најмлађег узраста утичу ставови чланова наше породице а касније вршњаци и медији. Деца могу рано да почну да одбацују и омаловажавају особе које се од њих разликују по полу, по способностима, месту живљења, обичајима. Одрасли и деца често доносе закључке о другим особама и групама људи не познајући их стварно, већ на основу непотпуних и нетачних информација.</p>

<p>4. корак</p>	<p>10 мин. Ученици остају у "старим" групама и прелазе на следећу фазу.</p> <p>Задатак за рад 1. групе: Саставите неколико парова на основу онога што сте научили на претходним активностима. нпр.: НИЈЕ БИТНО КАКО ИЗГЛЕДАШ. БИТНО ЈЕ ОНО ШТО ГОВОРИШ. или ЉУДЕ ЦЕНИ ПРЕМА ОНОМ ШТО ЈЕСУ, А НЕ ПРЕМА СОПСТВЕНИМ ПРЕДРАСУДАМА.</p> <p>Задатак за рад 2. групе: Претражите на интернету, одштампајте и припремите стереотипне слике о припадницима различитих група и култура.</p> <p>Нпр.</p> <p>Задатак за рад 3. групе: Сетите се и напишите или претражите "збирке вицева" и одштампајте вицеве који садрже предрасуде о неким групама у којима се аргументује њихова нетачност. нпр.: Шта ради Пироћанац кад му се запали кућа? Цимне ватрогасце и брзо им каже да га назову.</p> <p>Задатак за рад 4. групе: Претражите и одштампајте шта су познати рекли о предрасудама. нпр.: „ ДАЛЕКО ЈЕ ТЕЖЕ РАЗБИТИ ПРЕДРАСУДЕ НЕГО АТОМ.“ Алберт Ајнштајн</p>
<p>5. корак</p>	<p>10 мин. Од припремљеног материјала са последње активности ученици уређују пано и закључујемо: Људи не могу променити чињеницу да су Роми, да су женског пола, да имају другу сексуалну оријентацију, да су јединци, да живе на селу, болују од неке болести, да имају одређени број година... Оно што се може променити јесте став према томе. Завршен пано ученици односе у школски хол.</p>

ТЕМА: Проблеми у учењу

СИТУАЦИЈА 1. – Слаб успех на писменим облицима провере знања

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу првог разреда средње школе . После неколико недеља, отприлике, средином октобра, прилази вам једна наставница са причом како ваши ученици из њеног предмета дају беспрекорне усмене одговоре, али су код писмене провере добили далеко ниже оцене. Поставља вам питање да ли је тако и из других предмета. Кад сте отворили дневник рада видели сте да се исто десило и из српског и из енглеског језика.
Задатак за час одељењског старешине	Побољшати успех у учењу - степен писменог изражавања ученика подићи на виши ниво.

Група 1 - Жарка Свирчев, Маринела Шћепановић, Милена Каљевић, Тања Калинић, Вишња Минчев

Облик рада	у групи, индивидуални, фронтални
Метод рада	рад на тексту, монолошка, дијалoшка, дискусија
Средства	дидактички материјал
Циљ	Увежбавање вештине писменог изражавања ученика, односно јасног, прецизног и аргументованог изношења усвојеног градива у писаној форми.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Поделити ученике у групе од по 4 ученика, водећи рачуна о томе да се у свакој групи налази бар по један ученик који се добро писмено изражава. Сваком ученику дати папир са текстом и упутства за рад.
2. корак	Ученици индивидуално читају текст. Након читања, ученици у групи израђују резиме прочитаног текста. Наставник, уколико је потребно, подстиче заједничку анализу и раздвајање битних од небитних информација.
3. корак	Ученици индивидуално у писменој форми постављају питања у вези са текстом и дају одговоре на питања.
4. корак	У оквиру групе ученици читају своја питања и одговоре, образлажу их, анализирају и бирају најбоља.
5. корак	Свака група чита своја питања и одговоре. Након читања урађеног задатка поједине групе следи дискусија - остале групе износе своје коментаре, постављају питања, итд. Наставник, уколико је потребно, даје додатна објашњења, упутства, сугестије и смернице за рад. Ученици израђују плакат-подсетник о стеченим техникама обраде текста који се качи на видно место у учионици.

Група 6 – Весна Грбовић, Јелена Милекић, Снежана Бараћ, Бранкица Ненадић, Марија Миловановић, Татјана Шутка

Облик рада	фронтални, групни																																												
Метод рада	Игра асоцијација, рад на тексту (израда резимеа) , настављање реченице, монолошко-дијалоска																																												
Средства	Асоцијација, текст из уџбеника, папири у боји, оловке, табла, папирна трака, фломастери, селотејп																																												
Циљ	Упознавање ученика са фазама активног учења, са појединим методама за помоћ у учењу, њиховом практичном применом и значајем за постизање бољих резултата у учењу и раду; развијање самопоуздања и мотивације за рад;																																												
	ТОК ЧАСА																																												
1. корак	<p>Наставник дели ученике у две групе (нпр. парни и непарни бројеви према списку у дневнику), а затим упознаје ученике са правилима предстојеће игре „Асоцијације“ (Након отварања једног од поља група има право да покуша да дође до решења једне колоне или коначног решења. Победник је она група која дође до коначног решења или решења више колоне).</p> <p>Асоцијација:</p> <table border="1"> <tr> <td>A1</td> <td>контролни</td> <td></td> <td>B1 у себи</td> </tr> <tr> <td>A2</td> <td>вести</td> <td></td> <td>B2 на глас</td> </tr> <tr> <td>A3</td> <td>систематски</td> <td></td> <td>B3 понављање</td> </tr> <tr> <td>A4</td> <td>технички</td> <td></td> <td>B4 градиво</td> </tr> <tr> <td colspan="2">ПРЕГЛЕД</td> <td></td> <td>ПРЕСЛИШАВАЊЕ</td> </tr> <tr> <td colspan="2"></td> <td>АКТИВНО УЧЕЊЕ</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ц1</td> <td>књига</td> <td></td> <td>Д1 одговор</td> </tr> <tr> <td>Ц2</td> <td>течно</td> <td></td> <td>Д2 знак</td> </tr> <tr> <td>Ц3</td> <td>са усана</td> <td></td> <td>Д3 сувишна</td> </tr> <tr> <td>Ц4</td> <td>текст</td> <td></td> <td>Д4 суштинска</td> </tr> <tr> <td colspan="2">ЧИТАЊЕ</td> <td></td> <td>ПИТАЊА</td> </tr> </table>	A1	контролни		B1 у себи	A2	вести		B2 на глас	A3	систематски		B3 понављање	A4	технички		B4 градиво	ПРЕГЛЕД			ПРЕСЛИШАВАЊЕ			АКТИВНО УЧЕЊЕ		Ц1	књига		Д1 одговор	Ц2	течно		Д2 знак	Ц3	са усана		Д3 сувишна	Ц4	текст		Д4 суштинска	ЧИТАЊЕ			ПИТАЊА
A1	контролни		B1 у себи																																										
A2	вести		B2 на глас																																										
A3	систематски		B3 понављање																																										
A4	технички		B4 градиво																																										
ПРЕГЛЕД			ПРЕСЛИШАВАЊЕ																																										
		АКТИВНО УЧЕЊЕ																																											
Ц1	књига		Д1 одговор																																										
Ц2	течно		Д2 знак																																										
Ц3	са усана		Д3 сувишна																																										
Ц4	текст		Д4 суштинска																																										
ЧИТАЊЕ			ПИТАЊА																																										
2. корак	<p>Наставник објашњава ученицима да су решења колоне А, Б, Ц и Д управо фазе активног учења . Након тога следи појашњење сваке фазе од стране наставника: ПРЕТХОДНИ ПРЕГЛЕД ГРАДИВА (прегледати садржај, предговор, поднаслов, закључке...)</p> <p>ПОСТАВЉАЊЕ ПИТАЊА (пре и у току читања)</p> <p>ЧИТАЊЕ (обратити пажњу на речи исписане курзивом, пасус који има једну идеју..)</p>																																												

	<p>ПРЕСЛИШАВАЊЕ (што му је посвећено више времена успех је бољи, не приступати му рано, писање резимеа или кратких извода) ЗАВРШНИ ПРЕГЛЕД ГРАДИВА (пред саму примену или презентацију научног) Наставник поставља питање ученицима да ли уче на овакав начин или користе неке друге технике и методе. Следи кратка дискусија.</p>
3. корак	<p>Наставник указује ученицима да је кроз разговор са осталим наставницима закључио да се успешно усмено изражавају, али да се код писменог изражавања односно писмених провера јављају тешкоће, што утиче и на њихов успех. Из тог разлога, а у циљу побољшања писменог презентовања садржаја, предлаже да се ученици поделе у више група како би урадили вежбу писања кратког резимеа. Наглашава да је писање резимеа добар приступ приликом савладавања градива, али и да представља значајну вежбу писменог изражавања научног садржаја.</p>
4. корак	<p>Ученици се деле у више група (одељењски старешина даје сваком ученику да извуче један папир из коверте и ученици који извуку папир исте боје чине једну групу). Свака група добија текст на папиру (текст је из једног од уџбеника првог разреда), а задатак ученика је да на основу текста имајући у виду претходни разговор заједнички направе кратак резиме . Наставник наглашава да резиме мора да садржи кључне идеје односно садржаје текста, да се води рачуна о редоследу и разумљивости писања. Такође, наставник сугерише ученицима да приликом упознавања текста примене фазе учења о којима се претходно говорило.</p>
5. корак	<p>Групе презентују резултате и међусобно врше анализу урађеног, док наставник прати излагање и указује на евентуалне грешке у техникама писања резимеа, даје предлоге за будући рад.. После заједничког извођења закључака о чему треба водити рачуна приликом самог учења као и на писменој провери научног, ученицима се сугерише да примене овај систем учења чији резултати ће се показати приликом следеће писмене провере знања. На следећем часу од старешине биће извршена анализа ученичких постигнућа приликом писмене провере.</p>
6. корак	<p>И за крај... игра "Настави реченице" (ученици седе према претходно формираним групама; један ученик у свакој групи добија папирну траку на којој је написана једна реч, која представља почетак реченице. Ученик треба да допише реч, а за њим и сваки следећи у низу, тако да се на крају добије смислена реченица, коју ће прочитати представник сваке групе или ученик који је дописао последњу реч. Наравно, дозвољено је уписивање везника (и, а, од..) ако то захтева смисао текуће реченице.</p>

Група 11 – Весна Мандић, Снежана Керкез, Сања Стојковић, Петровка Ђорђевић, Милош Милићевић, Татјана Павловић, Марија Радаковић

Облик рада	групни рад
Метод рада	дијалог, разговор, метод плаката, метод вртешке
Средства	хамер, фломастери
Циљ	богаћење речника, лепше изражавање у писаној форми
	ТОК ЧАСА
1. корак	Поделити ученике на четири групе разбројавањем до четири, тако да све јединице буду једна група, двојке друга, тројке трећа, а четворке четврта група. Поделити им хамере и фломастере у боји. Објаснити да је циљ часа богаћење речника како би се писмено лепше изражавали. Затим им поделити задатке: Прва група да објасни реченицом значење неких речи које су им мање познате, друга група- дати им неколико именица, а они да напишу што више атрибута, трећа група- да заврши започету причу у писаној форми, а четврта да од речи које су испретуране саставе реченице .
2. корак	Свака група има своју боју фломастера и 15мин за решавање свог задатка. После предвиђеног времена долази до рокада група (метод вртешке), како би се свака група упознала са свим постављеним задацима и прошла кроз поступак решавања истих, при томе сагледавајући урађено и додајући – употпуњујући својом бојом све урађено претходних група (и евентуално заокружујући претходне начињене грешке или појмове са којима нису сагласни).
3. корак	После рокада свака група презентује свој рад и отвара се дискусија на нивоу целог одељења, коментаришу се радови уз помоћ професора.
4. корак	Сваки ученик пролази поред свих плаката (осим свог) и даје + оном задатку за који сматра да је најбољи. Рад са највише + је победио.
5. корак	Ученици доносе закључак да добро са разумевањем научено градиво се може одговорити и писмено и усмено. Долазе до закључка да би ваљало мало више да читају књиге, како би се лепше и боље изражавали како писмено тако и усмено.

СИТУАЦИЈА 2. – Проблем са организацијом времена

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу шестог разреда основне школе. Ваши дванаестогодишњаци су очигледно ушли у нову етапу свог живота, пошто их ништа, осим Фејсбука, не интересује. Престали су да уче, на часовима су поспани, као да ноћима не спавају.
Задатак за час одељењског старешине	Побољшати успех у учењу - научити ученике да организују своје време.

Група 2 – Сузана Милетић, Лаура Ковач, Милена Панић, Мира Томић, Слађана Петровић, Маја Цветковић, Марија Шипић

Облик рада	Фронтални, рад у групи, индивидуални
Метод рада	Дијалoшка, демонстративна, практични радни задаци
Средства	Дидактичка средства Рачунар, видео бим Напомена: час се реализује у информатичком кабинету у којем сваки ученик има на располагању рачунар
Циљ	Повећање ефикасности у процесу учења добром организацијом времена. Стицање радних навика планирањем свих дневних и недељних, како школских, тако и слободних активности. Развој способности израде дневног и седмичног распореда према сопственим могућностима и обавезама. Уочавање значаја планирања и оспособљавање ученика да се придржавају планираног распореда активности који им обезбеђује правилно коришћење времена.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Разговор са ученицима: Шта раде после школе? Како најчешће проводе слободно време? Да ли у последње време осећају мрзовољу кад треба да почну са учењем? Да ли имају потешкоћа са концентрацијом? Да ли им мисли лутају док уче? Да ли лако одустају ако им учење не иде? Можда труд који улажу не даје резултате? Да ли мисле да је време утрошено на учење изгубљено време које би се могло занимљивије искористити (Фејсбук)? Објаснити им да они свакако четвртину дана проводе у учењу, рачунајући школу и домаће задатке. Зато је боље да се за време учења осећају добро. Добра расподела времена је важан предуслов ефикасног учења. За стицање радних навика битно је направити распоред свих дневних активности: планирати време за рад, одмор и разоноду и придржавати се задатог плана. Дакле, хајде да заједно планирамо радни дан и радну седмицу, да бисмо имали времена и за обавезе и за задовољства!

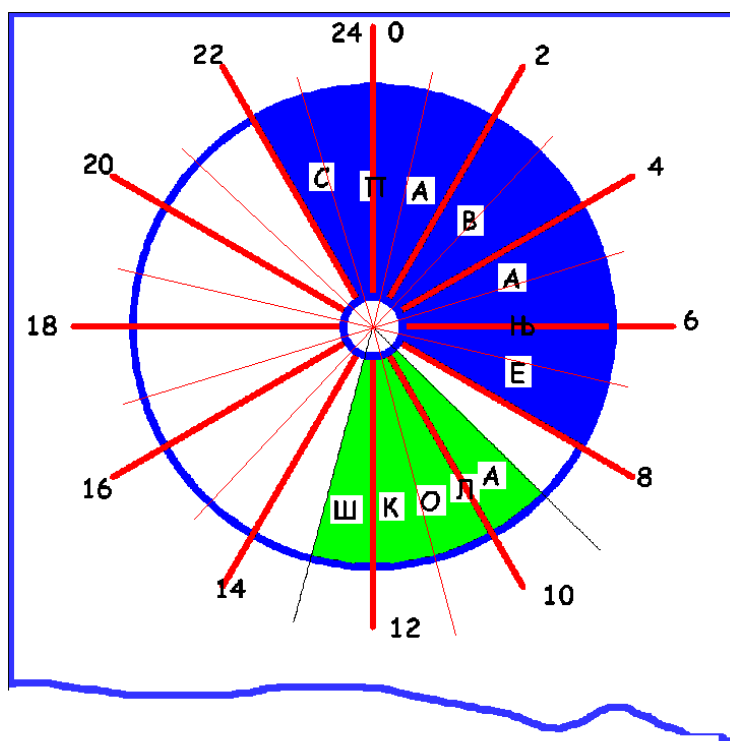
2. корак	<p>Наставник најпре теоријски објашњава ученицима да ако имају проблема да направе свој план рада, треба да почну са најважнијим стварима. Затим, демонстративном методом то пластично доказује – доноси једну стаклену посуду, веће и мање каменчиће, песак и воду. Посуду од стакла (бокал) најпре ту, пред децом, напуни великим каменчићима. Покаже ученицима да је пуна. Затим у исту посуду додаје ситне каменчиће, протресе их, а они лако нађу место у празном простору између великих. Посуда поново изгледа пуна. Затим досипа песак који попуњава и остале празнине међу каменчићима. А онда у већу посуду долије воду, која такође налази своје место. Најзад је потпуно пуна. Објашњење деци је: Посуда је њихова седмица. Велики каменчићи су оно што је најважније, дакле школа. Остало време попуњавају мањи каменчићи – то су домаћи задаци. Песак представља остале слободне активности – спорт, изласке са пријатељима и слично. После тога још увек остаје места за воду, тј. времена за интернет, фејсбук и сл. Сада виде својим очима доказ да им и када заврше са најтежим обавезама, опет остаје места, тј. времена за све остале активности, али само ако почну са најважнијим обавезама. Ако би посуду пунили обрнутим редом, водом, онда не би било места ни за шта друго.</p>
3. корак	<p>Указати ученицима на неопходност добро организованог и правилно распоређеног времена. Путем презентације на видео биму показати им шему правилног распореда времена. Показати им на конкретном примеру шематски приказ недељног распореда једног добро организованог ученика њиховог узраста. Разјаснити ученицима све нејасне делове презентације, ако их има. Навести ученике да једни другима тумаче приказане делове презентације. Подсетити их успут и на кораке успешног учења: пажљиво слушање, праћење и постављање питања на часу, јер градиво научено на часу оставља им више слободног времена после школе.</p>
4. корак	<p>Следи задатак за ученике: поделити их у две групе и дати им једноставан текст који треба да науче за 15 минута. Прва група ће текст учити уз помоћ технике учења са паузама. Ова група добија и план временске организације учења, а у паузи може користити Фејсбук (5 минута учења, 5 минута паузе и 5 минута учења). Друга група ће слободно моћи да организује своје време учења као и време проведено на Фејсбуку. По истеку времена, обе групе ученика ће радити петоминутни тест на коме треба да покажу колико су научили (претпоставка је да ће прва група бити успешнија).</p>
5. корак	<p>На основу резултата теста ученици и сами треба да увиде важност добре организације времена као и то да им неконтролисани боравак на Фејсбуку одузима време за учење. Износе своје ставове самостално или уз помоћ одељењског старешине.</p> <p>На крају дати ученицима задатак да за наредни час одељењског старешине направе индивидуални распоред обавеза за недељу дана у који ће унети све дневне активности међу којима је и учење, али и време за Фејсбук.</p>

Група 7 – Ненад Громовић, Марија Ристић, Љиљана Марковић, Жељко Вујановић, Татјана Старчевић, Славица Пер, Мирослава Вршка-Лакатош

Облик рада	фронтални, рад у групи, индивидуални.
Метод рада	рдијалозна, демонстративна (расподела времена), дискусија.
Средств	дидактички материјал (папир са нацртаним сатом <u>-слика</u>), "чет" табле, фломастери, самолепљиви папирићи)
Циљ	омогућити увид у проблеме организације времена и оспособити ученике да организују своје време како би одредили и време за учење и побољшали успех у учењу.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Увођење у тему кроз разговор са ученицима о њиховим свакодневним активностима и расподели времена. Ђацима се дају папирићи црвене и зелене боје на којима они исписују дневне активности и то тако да на црвенима пишу мање важе а на које троше више времена а на зеленим важније а на које троше мало времена. (око 5мин.) Папирићи се лепе на пано и ђаци их надаље могу користити као подсетник!
2. корак	Подела ученика на групе и давање задатка: <i>Израда расподеле времена у току 24 сата,</i> и упуства за рад. Свака група ученика добила је папир великог формата (хамер) са нацртаним кругом који је подељен на 24 дела. Сваки део представља један сат у току дана, односно круг представља један дан. Ученици имају задатак да фломастерима разних боја обележе онолико делова круга колико сати проводе обављајући одређену активност у току дана. (око 2мин.)
3. корак	Рад у групама; свака група прави расподелу утрошеног времена у току дана на датом папиру са сатом; наставник надзире рад, даје упуства а не утиче битно на рад! (око 15.минута)
4. корак	Представник сваке групе излаже план расподеле времена (који је израдила његова група). Ученици вођени одељенским старешином издвајају (наглашавају) позитивне и негативне активности, тј. корисне и мање корисне активности које обављају у току 24 сата бележећи их на великом хамеру који је подељен на два дела (15-20 мин)!

<p>5. корак</p>	<p>Упућивање ученика од стране ОС шта да ураде за домаћи: израда плана активности (рада) за недељу дана. Подела папирића са датим текстом (1. Важно је да имаш свој дневни план и време планирано за учење 2. Учи што је више могуће на истом месту 3. У дневном распореду мора бити место за одмор, забаву, спорт,... 4. Питај неког, ако не разумеш (није срамота) 5. Не учи током ноћи уочи неког контролног или одговарања 6. Учи континуирано током целе године (помало), а не кампањски 7. Прошетај се и буди физички активан и у време најжешћег учења 8. Не одгађај учење у задњи трен(то је брзи излаз из неугодности, али није коначно решење!) 9. Ако се баш сада не можеш сконцентрисати, промени дневни план учења (не троши време узалуд!) 10. Ако Ок! ниси успео/ла остварити план учења, коригуј га према новонасталој ситуацији који би могао да им помогне у самом савладавању градива) који их упућује у методе ефикаснијег учења</p>
-----------------	--

Слика наведена у средствима за рад:

Група 12 – Софија Пузић, Татјана Илић, Татајана Јовановић, Надежда Брашовановић, Рада Поњавић

Облик рада	Групни
Метод рада	Разговор и метода израде практичног рада (плаката)
Средства	Стикери у боји, хамер папир, лепљива трака, табла
Циљ	Израда недељног распореда активности ученика чијом применом ће доћи до побољшања ефикасности учења.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Увести ученике у тему часа техником завршавања реченица. Започети реченицу коју ученици треба да доврше неком активношћу: "Када се вратим из школе...", "Када ручам...", "Када урадим домаћи задатак...", "Када имам много да учим, ја..." На табли неко записује све активности које ученици спомену. По завршетку урадити вежбу истезања.
2. корак	Дискусија о томе да ли су све те активности подједнако важне. Примењујемо технику "Важно и хитно" и усмено сврставамо активности у једну од четири колоне. Наглашава да и приликом самог учења треба одвојити оно што је важније и хитније, а да прво треба научити теже и компликованије ствари, а лакше оставити за касније.
3. корак	Делимо ученике у групе по 5-6 ученика. Ученици сваке групе треба да направе свој тренутни план рада (да испишу на папиру сатницу својих обавеза до тог дана) у једноставној табели. Након разговора међу ученицима у оквиру једне групе поред активности залепити стикер одговарајуће боје, у зависности од важности активности (нпр. зелени стикер је ознака за важно, жути за мање важно...). По завршетку им понудити неко сезонско воће или поврће.
4. корак	Свака група израђује нови план организације рада за наредну недељу, узевши у обзир све закључке извучене из претходна три корака. Поред тога, треба напоменути да узму у обзир и то да је најнефикасније уцење од 8:00 до 11:00 и од 15:00 до 18:00, као и да за спавање треба да одвоје 9 до 10 сати. Било би добро када би свака група имала хамер папир у различитој боји да би им било интересантније за рад, а и да бисмо лакше разликовали групе. Избор саме форме плаката се препушта групи (да ли ће то бити "обичан" правоугаони плакат, плакат у облику сата, пирамиде...)
5. корак	По завршетку израде плаката све плакете качимо на видно место. Свака група се на по минут посвећује сваком плакату, а потом помера за по једно место у лево. Обилазак је завршен када је свака група испред свог плаката. Дискусија о различитим плакатима, сличности и разлике у распоређивању вршења задатака. Истаћи добре и корисне идеје. Заказати састанак за недељу дана да бисмо видели да ли је оваква организација рада донела и побољшање у резултатима. Договорити се о заједничком одласку на базен.

СИТУАЦИЈА 3. – Како пронаћи мотивацију за рад?

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу првог разреда средње школе. У вашем одељењу имате ученицу која је, због уписа у средњу школу, морала из села у коме живи да пређе у град, у подстанарску собу. Школска година одмиче, ученица је стално тужна и замишљена, а и њен успех је испод нивоа који она може да пружи. Сигурно јој недостаје породица.
Задатак за час одељењског старешине	Побољшати успех у учењу - научити ученике да од себе дају максимум, да пронађу извор мотивације у свакој ситуацији, без обзира на животне околности у којима се налазе.

Група 3 – Јасмина Станојевић, Оливера Милићевић, Наташа Глишковић, Светлана Танацковић, Сандра Илић-Костић, Јасмина Хусовић, Сандра Митровић

Облик рада	фронтални, групни, индивидуални
Метод рада	1. Наставити реченицу Расподела времена Израда и контрола спровођења личног плана за период од недељу дана 2. Гостовање
Средства	1. трака од папира са 24 подеока-активности у току дан, табела за израчунавање броја слободних сати у току једне недеље 2. Листићи за исписивање питања.
Циљ	1. Одвајање од породице и промена средине је околност коју неки ученици лакше а неки теже преброде. Код ученице у нашем одељењу то одвајање је довело до лошег успеха у школи. Оно што ми као старешине и наше одељење можемо да понудимо је осећај да у тој "муци" није сама. Конкретни савети у виду техника и увезбавање истих даће јој осећај решавања проблема. Код осталих ученика развијамо осећај солидарности а сазнање да ће својим саветом неком помоћи је јака мотивација. Један од првих корака је добра организација времена која оставља довољно слободног простора за нама важне активности и доводи до побољшања успеха у учењу и више времена током викенда за активности са својом породицом што би нашој ученици била додатна мотивација. 2. Психолог, својим стручним коментарим и ученик из старијег разреда који је прошао кроз сличну ситуацију, могу да помогну нашој ученици да се "нађе и снађе" у овој ситуацији.
	ТОК ЧАСА
1. корак	1. На почетку часа као увод применити метод - наставити реченицу „Када се вратим из школе ја..." (ученици набрајају редослед активности код куће, по повратку из школе). Метода је добра као увод у тему и може открити проблем и став ученика у вези организације времена као и других проблема са којима се ученик суочава. Поделити ученике на групе од по 4 ученика, објаснити шта се од њих очекује и свакој групи дати траку од папира са 24 подеока у које они расподељују активности у току дана 2. Гости се представљају ученицима и из свог угла коментаришу ситуацију..
2. корак	1. Свака од група има задатак да за 15-так минута на папиру попуни траку од папира са 24 подеока са активностима. Ученици добијају папирине на које исписују своја питања за госте.

3. корак	<p>Окачити радове из сваке групе. Свака група стаје поред свог рада. Представници групе представљују свој рад.</p> <p>2. Гости одговарају на питања.</p>
4. корак	<p>1. Ученици износе своје ставове, доносе закључке самостално или уз помоћ одељењског старешине. Бирају рад за који сматрају да је најефикаснији и образлажу.</p> <p>2. Ученици коментаришу.</p>
5. корак	<p>1. Поделити ученицима табелу за израчунавање броја слободних сати у току једне недеље коју треба самостално да попуне код куће и да се придржавају овог плана. Ученици праве лични план активности за период од недељу дана са роковима и сатницама. Након реализације следи договорена награда, заједнички одлазак...</p> <p>2. Ако жели, наша ученица која има одређене тешкоће да се снађе у новој ситуацији може да изнесе своја запажања о ономе што је чула и каже шта би она можда могла да покуша да примени од онога о чему су говорили наши гости.</p>

Напомена: Рад ове групе садржи два предлога на основу којих се могу организовати независни часови. Ради лакшег сналажења, обележени су бројевима 1. и 2.

Група 8 – Станица Леро, Виолета Крстић, Јасна Мамић, Љиљана Пејчић, Соња Арсић Вукомановић, Вишеслава Налчић, Љиљана Медић, Војислав Тановић

Облик рада	Индивидуални (у првом кораку), групни (у другом и трећем кораку и код израде домаћег задатка), фронтални (у четвртном и петом кораку).
Метод рада	Наставити реченицу, техника "Важно и хитно", дијалoшка метода (хеуристички разговор и дискусија).
Средства	дидактички материјал, фланелограф (пано), А4 папири, хамер-папир, фломастери.
Циљ	<p>Ученици примењују методе за помоћ у учењу и организацији времена. Циљ је:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ да ученици јасно издвоје своје животне приоритете и направе план дневних, недељних, месечних... активности како би те приоритете остварили, ○ да се ученици подсети да се до успеха у учењу долази само радом и упорношћу, ○ да ученици схвате да је потребно пронаћи извор мотивације у свакој ситуацији, ○ да се ученици међусобно друже и помажу.
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Сваком ученику дати папир са започетим реченицама (један папир – једна реченица). Њихов задатак је да их допуне за 5-10 минута.</p> <p>Могуће реченице:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ "У школу идем због...." ○ "Када учим, ја..." ○ "Моје оцене...." ○ "Ако будем имао-ла добре оцене моћи ћу..." ○ "Желим да моја породица..." ○ "Моја соба је....." ○ "Недостају ми...." ○ "Тешко ми је..." ○ "Желим да будем....." ○ "Волим да..." ○ "Занима ме..." ○ "Надам се..." ○ "Нисам задовољан-на...." ○ "Задовољан-на сам...." <p>Сакупити папире са допуњеним реченицама и на фланелографу (пану) одговоре груписати по сличности.</p>

<p>2. корак</p>	<p>Поделити ученике у 4 групе и свакој групи дати хамер-папир на коме ће у табелу техником "Важно и хитно" уписати приоритете (активности) са фланелографа али и још неке (њих припремити унапред, да се не би изоставио неки битан приоритет).</p> <p>Могући приоритети:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Добра комуникација са околином, ○ Што бољи успех у школи, ○ Проводи, ○ Шетње, ○ Задовољни родитељи, ○ Ученичка стипендија, ○ Манекенство, ○ Спорт, ○ Фолклор, ○ Усавршавање у сваком погледу, ○ Бољи стандард, ○ Ученички дом, ○ Путовања, ○ Популарност у друштву вршњака ○ Побољшање кућног буџета ○ ...
<p>3. корак</p>	<p>Након 10-15 минута окачити радове. Представници група "бране" рад групе. Кроз дискусију од 10-15 минута "проналазе" одговаре на питања (могућа):</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Зашто је нешто важно и хитно? ○ Зашто нешто што је важно није толико хитно? ○ Зашто је нешто неважно? ○ Шта са оним што је хитно, није толико важно? ○ Да ли се увек треба одрећи онога што није важно и није хитно? Објасни. ○ ...
<p>4. корак</p>	<p>Кроз понуђена питања навести ученике, кроз разговор од 5-10 минута, да извуку закључак шта би требало да промене у свом раду и понашању.</p> <p>Могућа питања:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Да ли сте ви у свом досадашњем раду тако "рангирали" приоритете? ○ Где сте грешили? ○ Шта ћете променити у свом раду? ○ Како се организовати да постигнеш и урадиш све што је важно? ○ Како ускладити све обавезе, па постићи и оно што је мање важно, али корисно и примамљиво? ○ Како саставити план дневних, недељних, месечних активности? ○ Како испланирати активности до краја школске године? ○ ...

5. корак	<p><i>Да би се ова девојчица лакше социјализовала, да би се решио проблем њене усамљености, дати да домаћи задатак ураде групно. Свакој групи дати по један задатак: план дневних, план недељних, план месечних и план активности и циљева до краја школске године.</i></p> <p><i>Препоручити ученицима да се у слободно време састану у парку или на неком спортском терену или неком другом месту по њиховој жељи и договору и ураде задатак који ће презентовати на следећем часу одељењског старешине.</i></p>
----------	--

Група 13 – Мирјана Гошић, Светлана Максимовић, Тамара Максимовић Тот, Весна Глигоровић, Јелена Стајчић, Милица Богуновић, Тања Бошковић

Облик рада	фронтални, индивидуални, рад у пару
Метод рада	дијалогска, демонстративна "настави реченицу", "важно и хитно", "израда личног плана за период од недељу дана"
Средства	табла, папир, фломастери, пројектор, компјутер(лаптоп)
Циљ	налажење мотива за учење и начина за побољшање успеха у тешким животним ситуацијама
	ТОК ЧАСА
1. корак 10 мин.	<p>Разредни се обраћа ученицима уводећи их у једну врло важну тему. Тема се тиче проналажења мотива за учење и онда када нам је најмање до тога. Ученицима треба рећи да ниједан човек није без проблема, и да су проблеми саставни део живота сваког од нас. Чак и онда када нам се чини да је наш проблем највећи и несавладив, сигурно, у нашој близини, постоји неко ко је у још већем очају него ми сами, а да ми тога нисмо свесни.</p> <p>(метода "настави реченицу") Разредни пише на табли следећу реченицу "Тешко ми је да се сконцентришем на учење јер..."</p> <p>Ученици треба да наведу неколико озбиљних разлога, рецимо: моји родитељи се разводе / губитка(смрти) драге особе / сам већ дуго болестан(на), не идем у школу / у кући је стално присутно викање и свађа/раздвојен(на) сам од родитеља.</p> <p>(ако ученици одбијају да наведу разлоге пише их разредни)</p>
2. корак 5 мин.	<p>Разредни наводи ученике на закључак да ниједна од ових ситуација није једноставна, али да они углавном не могу да утичу на оно што ће се десити. Занемаривање учења значило би само продубљивање већ ионако тешке ситуације.</p> <p>"АЛИ ако се потрудимо да више и квалитетније учимо..."(опет метода "настави реченицу") добијамо: Похвале од стране наставника/осећај да те другови поштују због твог знања/добра оцена која сваком ученику "измами" осмех /подизање самопоуздања/ боље се осећамо/родитељи нас хвале</p> <p>Ово су само примери како би ученици наставили понуђену реченицу.</p>

<p>3. корак 8 мин</p>	<p>Наравно, добар успех није лако постићи.Треба имати мотив, али и добар план који ћемо слепо <u>следити</u> и на тај начин одагнати ружне мисли. Како га направити? (метода "важно и хитно") Разредни старешина дели ученицима папириће са празном табелом (слика доле) и објашњава да у табелу</p> <table border="1" data-bbox="321 357 1096 646"> <tr> <td></td> <td>ВАЖНО</td> <td>НЕВАЖНО</td> </tr> <tr> <td>ХИТНО</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>НИЈЕ ХИТНО</td> <td></td> <td></td> </tr> </table> <p>треба да унесу обавезе које их чекају за наредних седам дана. Да би попунили брже табелу, разредни на пројектору показује пример једне попуњене табеле: (разредни се мора раније информисати о њиховим школским обавезама за наредну недељу и унапред спремити ову табелу)</p> <table border="1" data-bbox="321 829 1364 1329"> <tr> <td></td> <td>ВАЖНО</td> <td>НЕВАЖНО</td> </tr> <tr> <td>ХИТНО</td> <td> спремити се за: - писмени из српског - контролни из матем. - одговарање из географије - одговарање из енглеског - одговарање из историје - тренинг - другарицин рођендан - одлазак на славу </td> <td>- презентација из биологије</td> </tr> <tr> <td>НИЈЕ ХИТНО</td> <td> - спремити собу - дружење са другарицом - помоћи мами </td> <td>- гледање серије</td> </tr> </table> <p>Ученицима се даје пар минута да попуне табелу (у следећим корацима биће дозвољена допуна ове табеле).</p>		ВАЖНО	НЕВАЖНО	ХИТНО			НИЈЕ ХИТНО				ВАЖНО	НЕВАЖНО	ХИТНО	спремити се за: - писмени из српског - контролни из матем. - одговарање из географије - одговарање из енглеског - одговарање из историје - тренинг - другарицин рођендан - одлазак на славу	- презентација из биологије	НИЈЕ ХИТНО	- спремити собу - дружење са другарицом - помоћи мами	- гледање серије
	ВАЖНО	НЕВАЖНО																	
ХИТНО																			
НИЈЕ ХИТНО																			
	ВАЖНО	НЕВАЖНО																	
ХИТНО	спремити се за: - писмени из српског - контролни из матем. - одговарање из географије - одговарање из енглеског - одговарање из историје - тренинг - другарицин рођендан - одлазак на славу	- презентација из биологије																	
НИЈЕ ХИТНО	- спремити собу - дружење са другарицом - помоћи мами	- гледање серије																	
<p>4. корак 17 мин</p>	<p>(метод "израда личног плана за период од недељу дана") Разредни објашњава ученицима да са приоритетима из попуњене табеле сада лако могу направити лични недељни план. Више пута у току часа требало би нагласити да се ученици требају придржавати плана, поготово оних делова који су везани за школу тј.учење, јер једино тако могу напредовати. Због деце која никада нису правила план разредни на пројектору приказује пример већ припремљеног недељног плана који је формиран на основу горе приказане табеле.</p>																		

НЕДЕЉНА ОРГАНИЗАЦИЈА ВРЕМЕНА							
ВРЕМЕ	СУБОТА	НЕДЕЉА	ПОНЕДЕЉ.	УТОРАК	СРЕДА	ЧЕТВРТАК	ПЕТАК
7-8	СПАВАЊЕ	СПАВАЊЕ	ДОРУЧАК, ОДЛАЗАК У ШКОЛУ				
8-9	ДОРУЧАК		ПИТА ИСТОРИЈУ				
9-10	ТРЕНИНГ	ДОРУЧАК					ПИТА ГЕОС.
10-11		СПРЕМ. СОБЕ	КОНТР. ИЗ МАТЕ				
11-12	ПРЕЗ. ЗА ЧАС БИОЛОГИЈЕ	УЧЕЊЕ		ПИСМ. ИЗ СРПСКОГ			
12-13						ПИТА ЕНГЛЕСКИ	
13-14	РУЧАК, ОДМОР	РУЧАК, ОДМОР	ДОЛАЗАК ИЗ ШКОЛЕ, РУЧАК, ОДМОР				
14-15	КОМП.	УЧЕЊЕ					
15-16	УЧЕЊЕ		ТРЕНИНГ	УЧЕЊЕ	УЧЕЊЕ	УЧЕЊЕ	ТРЕНИНГ
16-17							
17-18	ОДЛАЗАК У БИОСКОП	ДРУГАР. РОЂЕНДАН	УЧЕЊЕ	ПОМОЋИ МАМИ	ОДЛАЗАК НА СЛАВУ	СПРЕМ. СОБЕ	ДРУЖЕЊЕ
18-19							КОМП.
19-20	ХИГИЈЕНА, ГЛЕДАЊЕ ТВ, КОМПЈУТЕР						
20-21							
21-22							

Ученицима поделити празне табеле и дати им 15 минута да израде свој недељни план, при чему треба нагласити да уколико се сете још неке обавезе могу је дописати у табелу, а затим и у план.

5. корак
5 мин

Парови у клупи размењују своје личне планове, упоређују обавезе и распоред активности. Као и у претходном кораку тако и овде одобрити ученицима да додају у табелу активности које су заборавили и да коначну табелу направе код куће.
Разредни старешина наглашава да ће на следећем часу одељенске заједнице бити речи о остварености недељног плана активности, па да се због тога покушају придржавати овог плана.

СИТУАЦИЈА 4. – Смислено учење

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу седмог разреда основне школе. Један ученик вам се пожалио да наставницу физике уопште не разуме кад предаје лекције, те да и лекције и формуле учи напамет. Код вас је дошао да се посаветује шта да ради кад буде усмено одговарао, јер ако га наставница у пола реченице прекине, он неће знати да настави даље.
Задатак за час одељењског старешине	Побољшати успех у учењу - ставити акценат на смислено учење.

Група 4 – Маја Кривокапић Глумичић, Сања Селаковић, Сања Дамјановић, Весна Ђубић

Облик рада	У групи, пленум
Метод рада	Групни, рад на тексту, дијалогска
Средства	Папир, фломастери
Циљ	Доћи до сазнања да постоје различите врсте градива које изискују различите методе учења, као и о предностима смисленог учења.
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Ученике поделити у групе од по 4 или 5 ученика. У сарадњи са предметним наставницима два предмета (на пример српског језика и физике) припремити задатак, односно лекцију из тих предмета. Из српског језика најбоље би то било нека песмица или текст који треба прочитати и анализирати, а из физике лекција која садржи неке формуле и објашњења.</p> <p>Водити рачуна о подели ученика по групама, најкорисније је да групе буду сачињене од по једног успешног ученика и пар мање успешних, водити рачуна да у једној групи нису већином успешни ученици, да не би дошло до индивидуалне поделе рада и искључења или неактивности мање успешних ученика.</p> <p>Време 5 мин.</p>
2. корак	<p>Свакој групи дати по један од два припремљена задатка. Уз текстове задатака, ученицима сваке групе дати по још по један папир са наведене 3 методе учења и то "објашњавање детету", мапе ума, постављање питања. Методе су описане на разумљив начин и по потреби ученицима се дају додатна објашњења о свакој методи. Задатак ученика је да за свој задатак одаберу најпожељнију методу или методе, уз помоћ које/којих ће најлакше савладати градиво и научити га тако да га разумеју у потпуности.</p> <p>Време 15 мин.</p>
3. корак	<p>Наставник на табли истиче називе предмета и задатих лекција и започиње дискусију око изабраних метода у односу на понуђене. Најпре свака група која је имала дати задатак (из српског или физике) презентује свој избор методе и аргументује, затим и остали ученици коментаришу и дају своја мишљења.</p> <p>Време 15 мин.</p>
5. корак	<p>Дошло се до закључка да постоје различите врсте градива које изискују употребу различитих метода учења да би се учило смислено и на најбољи начин презентовало научено градиво.</p> <p>Наставник одговара на евентуална питања ученика на тему избора метода и смисленог учења. Време 10 мин.</p>

Група 9 - Љиљана Максимовић, Сандра Јовановић, Јелена Скодрић, Марија Пекез, Вера Самаиловић, Марија Лазаревић, Невена Мирковић

Облик рада	индивидуални, групни
Метод рада	усмено излагање, метод приказивања, разговор, дијалогска метода
Средства	учионица, табла, креда, пројектор, уџбеник из физике за седми разред ош
Циљ	пружање помоћи код проблема у учењу, научити их да мисле и указати на применљивост знања у животу, упућивање у смислено учење и схватање истог, развијање другарства и међусобне подршке
	ТОК ЧАСА-двочас(90мин)
1. корак	<p>прва асоцијација на реч УЧЕЊЕ</p> <p>Објаснити ученицима шта ће се радити на овом и наредном часу, да ћемо указати на методе и технике учења, појаснити смислено учење које би им помогло у савлађивању градива</p> <p>распоредити их у круг и питати их на шта их асоцира реч учење</p> <p>разбити им предрасуде да учење није само седети за уџбеником него је цео живот учење-академско усвајање знања и самообразовање</p> <p>користити пројектор и кроз одговарајуће примере им то представити</p> <p>садржај за приказивање: нпр. начини информисања, примена</p>
2. корак	<p>мој кутак за учење</p> <p>сваки ученик треба да опише свој кутак за учење-које је то место, шта се ту налази. Размена у круг. Коментарисати у вези с оним што је исправно а шта није, шта треба променити да би учење било ефикасније</p> <p>преко пројектора објаснити шта је најефикасније кроз одговарајуће слике</p>
3. корак	<p>време за учење</p> <p>повести разговор о томе да ли праве распоред за учење, да ли уче у исто време. Размена у круг.</p> <p>Коментар шта је исправно, шта није. Сликвито преко пројектора објаснити шта је најефикасније</p> <p>садржај за приказивање :</p> <ul style="list-style-type: none"> -најбоље да сами организују време у зависности од својих обавеза, интересовања и могућности -распоред правити за недељу дана у напред које доба дана је најбоље, најефикасније за учење -да се не одређује само време већ и шта ће се у ком времену учити - да је најбоље да уче прво најзахтевније предмете, па оне мање интересантне, затим лакше предмете, и на крају интересантне

	<ul style="list-style-type: none"> -да воде рачуна о паузама, времену за припрему за учење и обнављање градива -на крају дана у распореду уписати да ли су и у којој мери испунили дневне активности учења -показати модел табеле
<p>4. корак</p>	<p>начин учења</p> <p>размена у круг, како приступају учењу нпр. неки само читају, други уче напамет, трећи читање-подвлачење...</p> <p>након тога преко пројектора приказати методе и технике учења и појаснити садржај за приказивање:</p> <p>парцијални метод, метод целине, комбиновани метод, учење с паузама, концентрисано учење</p> <p>садржај садржи и циљеве који треба да се постигну приликом учења и појаснити смислено учење укратко</p>

<p>5. корак</p>	<p>Питати ученика који се пожалио на проблем савлађивања градива шта мисли које методе и технике њему највише одговарају за савлађивање градива из физике. Разговарати о томе са свим ученицима и уколико метод није адекватан помоћи ученику у избору</p> <p><u>Други час</u></p> <p>6. корак Направити краћи резиме претходног часа кроз разговор с ученицима</p> <p>7. корак Смислено учење Помоћу пројектора поново приказати, али сада детаљније објаснити смислено учење уз одговарајуће слике и шеме</p> <p>8. корак Ученике поделити у две групе и задати им да науче последњу лекцију из физике Објаснити им да по етапама обрађују делове лекције и да не могу прећи на наредни део уколико не савладају претходни (учење по станицама) На табли написати етапе: -увид у целину, истицање важности изучавање дате области -организација у важне целине -повезивање детаља са сегментима којима припадају -израда резимеа</p> <p>9. корак Након обрађивања градива, прва група ученика треба да поставља питања другој и обрнуто-наизменично (постављање питања) Разговарати са ученицима кроз постављање питања да ли су успели да организују градиво по целинама, могу ли прећи на следећу без савлађивања претходне, да ли су успели да одвоје битно од небитног</p> <p>10. корак Разговарати са учеником који се пожалио на проблем на тешкоће у учењу да ли му је лакше сада, укључити и друге ученике у разговор</p> <p>Задати им за домаћи задатак да ураде план учења за наредну недељу и да се придржавају распореда Замолити ученика који успешно савладава градиво из физике да помаже другу који има проблем</p>
-----------------	--

Група 14 – Светлана Стурза, Весна Бранковић, Мирослав Цупара, Ружица Настасић
Ненадовић, Сенка Бајчета, Мирјана Ђуришић

Облик рада	Групни, индивидуални и фронтални рад.
Метод рада	Рад на тексту; израда резимеа/плаката/мапе ума ; постављање питања ; "објашњавам детету"; заузми одстојање.
Средства	Ситуациони текст са инструкцијама, хамер, фломастери или оловке у боји.
Циљ	Овладавање техникама смисленог учења код ученика у циљу побољшања успешности учења кроз развијање радозналости, уобличавање наученог да се може користити у практичним ситуацијама, разумевање употребне вредности градива и ангажовање менталних процеса битних код смисаоног учења.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Рећи ученицима да ћемо се бавити учењем на мало другачији начин. Ставити уџбеник из физике у средину учионице а ученици заузимају одговарајуће растојање у односу на то колико разумеју градиво које уче из физике. На основу њихових положаја формирати групе од 3 или 4 ученика (у зависности од броја ученика у одељењу) тако да се у групи налазе и ђаци који боље разумеју градиво и они који га лошије разумеју.
2. корак	Свака група добија исти кратак текст са неким проблемом из физике али са различитим инструкцијама како да тај текст науче/обrade. ГРУПА: задатак је да на основу датог текста направе кратак резиме, по тезама или у виду текста. 2. ГРУПА: задатак је да направе листу питања везаних за дати текст. 3. ГРУПА: да графички прикажу структуру проблема (мапе ума) на плакату. 4. ГРУПА: да нађу примере из свакодневног живота који су везани за дати проблем, нарочито са аспекта чула вида, мириса, додира и слуха. 5. ГРУПА: да повежу дати проблем са претходним градивом из физике и другим предметима. 6. ГРУПА: да замисле да проблем треба да објасне малом детету. 7. ГРУПА: да направе кратку песму или причу везану за проблем, коју могу и да отпевају ако желе.
3. корак	Ученици у групама раде на својим задацима уз додатна објашњења од стране одељењског старешине ако је потребно.
4. корак	Излагање група и кратка образложења од стране одељењског старешине техника учења које су коришћене.
5. корак	Дискусија у којој ученици износе своје ставове о примени ових техника код свих предмета, да ли им се свиђају, шта мисле о њиховој сврсисходности и доносе закључке самостално или уз помоћ одељењског старешине.

6.корак	<p>Одељењски старешина појашњава ученицима да је свака њихова активност на данашњем часу била заправо фаза учења са смислом:</p> <ol style="list-style-type: none">1.фаза- понављање (прављење резимеа, листе питања, цртање мапе ума...)2.фаза- организовање (излагање група- упоређивање и разграничавање)3.фаза- елаборација (дискусија- формирање мишљења и извођење закључака).
---------	--

СИТУАЦИЈА 5. – Технике учења

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу првог разреда средње школе. Добили сте нову генерацију ученика, кренула је школска година, а ученици почели да добијају слабе оцене. На ваше питање зашто су оцене такве, они су вам се пожалили да имају много предмета, више него код осталих образовних профила, и да је велики број предмета за њих попутно нов и непознат.
Задатак за час одељењског старешине	Побољшати успех у учењу - научити ученике да међу разноврсним техникама учења пронађу оне које њима највише одговарају.

Група 5 –Јасна Скомрак, Љиљана Ђузовић, Виолета Станковић, Светлана Саву, Весна Своња, Снежана Кљајић

Облик рада	фронтални, у групи, у пару
Метод рада	комбиновани метод, рад на тексту, презентација
Средства	хамер, фломастери, стикери
Циљ	Циљ је да ученици спознају да постоје различите технике учења, да је важно да приликом учења свако треба да одабере себи одговарајућу методу и технику учења, зависно од градива које учи као и од својих потреба, како би могли да остваре максималне резултате уз оптимално ангажовање себе и свог времена. Најважније од свега је да ученици схвате колико је важно да постоји циљ и жеља да се усвоји ново градиво.
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Питамо ученике:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Да ли сте задовољни смером који сте уписали? - Чиме сте незадовољни? (Слабим оценама због великог броја предмета.) - Да ли је могуће избацити те предмете са вашег смера? (Није могуће.) - Сви ти предмети су неопходни за ваше образовање. - Да ли је могуће поправити оцене? (Да.) - На који начин? (Учењем.) - Наравно, али и учење се учи. - Да ли су вас до сада учили техникама учења? - Сада ћете се упознати са неким техникама учења.
2. корак	<p>Ученици се деле у три групе, на основу технике учења коју користе. Једну групу чине ученици који користе парцијални метод, друга група су они који користе метод целине и трећу групу чине ученици који користе комбиновани метод.</p> <p>Свака група добија исту лекцију коју треба да науче у наредних 20 минута користећи своју методу учења.</p> <p>Током учења припремају стикере које ће користити приликом презентације свог метода учења.</p> <p>У оквиру своје групе ученици могу да одреде и 2-3 пара ученика који треба да покажу разноврсност технике и методе учења са аспекта средстава (подвлачење, хватање бележака, цртање). Омогућити да парови буду мешовитих могућности (успешнији и "слабији" ученик).</p>
3. корак	<p>Након двадесетоминутног учења ученици се припремају за презентацију. Свака група бира ученика који ће презентовати њихов рад. Прави се договор о начину на који ће се у презентацију укључити и остали чланови групе, укључујући и оне који су радили у пару. Важно је да сваки ученик осети да припада својој групи и да жели да учествује у раду.</p>

<p>4. корак</p>	<p>Свака група презентује свој метод учења. На хамеру лепе стикере са најважнијим тезама и елементима који осликавају начин на који су учили задату лекцију. Веома је важно да се осети тимски рад, да сваки ученик, у складу са својим могућностима, да свој допринос у што успешнијој презентацији пројекта. Важно је да након презентације оду на своја места са осмехом на лицу, остављајући на зиду свој пројекат излепљен мноштвом разнобојних стикера који представљају њихово схватање учења и њихове идеје на ту тему.</p>
<p>5. корак</p>	<p>Ученици дискутују о техникама учења. Сваки ученик је претходно добио стикер у облику срца. Након завршене дискусије ученици лепе своје стикере поред презентације која им се највише свидела и била од највеће користи. Техника која има највећи број стикера, проглашава се најефикаснијом.</p>
<p>6. корак</p>	<p>Ученици заједнички, уз помоћ одељењског старешине, доносе закључке о ономе што су научили на овом часу, пре свега о томе колико је важно наћи одговарајућу технику да се научи градиво. Одељењски старешина указује на важност прављења паузе у току учења, као и на значај организације времена.</p>

Група 10 – Нада Јовановић, Бојана Пуцаревић, Снежана Кун, Марија Марковић, Милан Чубрило, Радоје Свркотић

Облик рада	рад у групи
Метод рада	<p>Вербално -текстуална: -усмено излагање(монолог,дијалог) -тематска дискусија -рад на тексту -писани радови ученика</p> <p>Илустративно-демонстративна: -илустрација шемом -демонстрација организације рада</p>
Средства	радни материјал-текстови са задацима за рад група, папирА4, оловке, фломастери,маркери, и пано под називом: „БЕЗ ПО МУКЕ ИДЕ МИ ОД РУКЕ“
Циљ	<ul style="list-style-type: none"> -увести ученике у коришћење могућих техника учења уз нагласак на активно учење -да ученици схвате основне принципе примењених техника и начин како их могу користити за боље памћење садржаја -примена и разумевање што више метода и техника учења; -увидети значај примене адекватног метода учења-технике рада(узимајући у обзир карактеристике градива које се упи) и утицај на успех у учењу -формирање става, излагање и одбрана истог; -развој културе говора
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>13 мин .</p> <p>Ученике поделити у четири хомогене групе хетерогеног састава. Групама поделити радни материјал и дати упутства за рад уз напомену да у оквиру групе слободно износе своје идеје,размењују мисли и критикују предлоге.</p> <p>Задатак за рад 1. групе: Пажљиво прочитајте текст у целини. Потом поново крените да читате текст и подвлачите оловкама у боји кључне речи које ће вам помоћи да графички прикажете структуру текста. Приликом израде графичког приказа теме,пођите од кључног појма,па га даље гранајте. Користите симболе, цртеже, оловке у различитим бојама...</p> <p>Успех у учењу зависи од унутрашњих и спољашњих фактора. У унутрашње факторе спадају психолошки и физиолошки фактори. Психолошки фактори се односе на технике учења, које подразумевају начин на који приступамо предмету учења и обрађујемо га и на радне навике које се тичу односа према обавезама и организације времена. Неке од техника успешног учења су: прављење сопственог подсетника/резимеа/постера/шеме након обрађеног градива,подела градива у</p>

логичке целине и давање сопствених подналова истим, визуелно организовање градива - подвлачење текста различитим бојама и писање напомена на маргинама, састављане кључних питања у вези градива које се учи, презентовање градива на мултимедијалан начин (кроз укључивање што више чула) – слика, звук, додир, покрет, размена знања у групи – дискусионе групе и др. Физиолошки фактори односе се на стање тела (болест, глад и сл). У спољашње факторе спадају услови средине и карактеристике градива које се учи. Услови средине односе се на психо-социјалне и социо-економске факторе (односи људи у нашем окружењу и друштвени услови у којима живимо) и физичко-климатске и микро-климатске факторе (услови у просторији или простору у коме боравимо).

Задатак за рад 2. групе:

Пред вама се налази текст који описује начин рада два наставника. Прво прочитајте текст у целини, а потом га поделите на две логичке целине. Потом читајте само прву и подвлачите оно што је најкарактеристичније за рад овог наставника. То исто урадите и са другом логичком целином. Потом разматрајте подвучено, упоређујте, извуците закључак и дајте назив за оба наставника на основу карактеристика рада, а да то не буде аутократа и демократа. Називи могу бити и духовити али не и увредљиви.

Овај тип наставника примењује аутократски тип руковођења. Њему прија када ученици следе задатке и налоге, када ради у тишини и уз поштовање правила дисциплине. Не воли да ученици пуно преиспитују, он им и ионако каже све што је нужно да знају. Воли да има осећај контроле и сматра да је ипак важно да он/она доноси важније одлуке за одељење јер је он особа која брине о њима и зна шта је најбоље. Његов став је строг и не сматра да на часу, у тако важном задатку, има места за опуштање и неозбиљност. Понекад сматра да ако се мало попусти у дисциплини биће изгубљена и контрола. Углавном примењује класичне методе наставе.

Одељењем руководи на такозвани демократски начин, тј. сматра да сви треба да су укључени у доношење одлука и правила и да преузму иницијативу за рад. Преферира методе активне наставе како би што више укључио групу, води рачуна о организацији рада и поштовању рокова. Нема проблем са „креативном галамом“ која се неминовно јавља услед разних дискусија које стално подстиче. Подстиче самосталност, али и сарадњу и добре међуљудске односе. Такође, подстиче одговорност према обавезама тиме што ученици сnose и одређене последице уколико не испоштују планиране активности и обавезе.

Задатак за рад 3. групе:

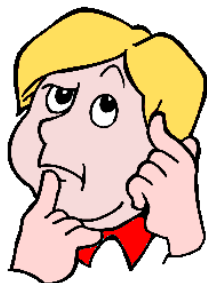
Прочитајте текст у целини, затим га поделите на логичке целине а онда сваку логичку целину читајте засебно. Подвуците битно и израдите листу питања којом би сте пропитали себе или друга везано за ово градиво.

Најчешће методе учења

I С обзиром на аспект организације градива:

- **Парцијални метод** – као што назив и сугерише, подразумева поделу градива у одређене целине. Она је врло корисна уколико сами издвајамо логичке целине из градива, посебно код градива које је доста обимно. Треба водити рачуна да целине не буду превише мале (нпр. пасус од пар реченица) и да се не примењује класично преслишавање „наглас“ јер то код ученика подстиче механичко учење.
- **Метод целине** – овде је реч о сталном ишчитивању, односно проучавању целокупног градива. Овакав метод је користан ради увида у то о чему је уопште реч и шта се обрађује, али може бити непрактично уколико је градиво превише обимно.
- **Комбиновани** – овај метод је најбоље решење и заправо, како назив и сугерише, представља комбинацију претходна два. Најкорисније је свакако прво стећи увид у целину градива, а потом, увек имајући на уму основну идеју градива (или више њих) самостално организовати градиво у мање целине које ће се детаљније обрадити помоћу неких техника успешног учења.

II С обзиром на аспект расподеле времена

Учење са паузама – уколико је неопходно да учимо током дужег временског периода (нпр. неколико сати) сасвим је логично да наша концентрација не може бити на врхунцу током целог тог периода времена. Из тог разлога важно је правити повремене паузе. Паузе не би требало да буду дугачке, како не бисмо изнова морали да пролазимо период загревања. Добро је да се паузе праве након завршетка обраде неке логички заокружене целине, а не, на пример, усред пасуса или реченице. Такође корисно је да паузе буду активне и да то по могућности буде активност која није слична оној која је била заступљена током учења. (Уколико смо седели и напорно размишљали корисно је да урадимо пар чучњева, мало прошетамо, поједемо неку хранљиву ужину и сл.)

	<p>Концентрисано учење – иако је учење са паузама препоручљиво, у неким ситуацијама оно је контрапродуктивно – на пример у ситуацијама када се интензивно размишља о неком проблему и када смо на домак решења, потпуно задубљени у мисли. У таквим ситуацијама прекид би само пореметио ланац претходног рада и тада је боље не правити паузи док не осетимо да је рад на нечему бар реалитвно заокружен. Такве ситуације су ипак мало ређе када је реч у школском учењу.</p> <p>Задаци за рад 4. групе: Пажљиво прочитајте текст у целини како би се упознали са његовим садржајем. Поново ишчитавајте текст и оловком у боји подвлачите оно што је битно за израду резимеа по тезама. Потом формулишите тезе које ће представљати резиме прочитаног садржаја текста.</p> <p>Добра комуникација је основ сваке успешне интеракције између људи, било личне, било професионалне.</p> <p>Када је реч о просвети, комуникација је заиста суштинска за успешно обављање посла, кључна за успостављање односа са ученицима, за креирање емоционалног тона атмосфере у којој се ради, а самим тим за креирање целокупног односа према школи и градиву. Многи проблеми у школи настају баш због недостатка одговарајуће и успешне комуникације. Још тачније, многи се проблеми у школској комуникацији јављају због нетачног запажања осећања и неодговарајућег реаговања на њих. У контексту просвете, најпре можемо утицати на усавршавање комуникације на релацији ми као наставници – ученици. Међутим, као наставници, а посебно одељењске старешине, имамо могућност утицаја и на комуникацију на релацији ученик-ученик. Позитиван утицај на побољшање комуникације како своје, тако и међу самим ученицима, остварићемо уколико умемо да препознамо неке од честих проблема у комуникацији и умемо да их адекватно превазиђемо</p>
2. корак	<p>20 мин.</p> <p>Вођа 1. групе прочита задатак на ком су радили, окачи рад на предвиђено место на паноу, а потом презентује резултате рада своје групе.</p> <p><u>Коментар наставника:</u> Техника учења коју сте ви применили у свом задатку назива се МАПЕ УМА. Она подразумева графичку структуру теме. Корисна је јер подстиче на анализу и олакшава увиђање односа између кључних појмова. Као што видите приликом графичког приказа полази се од кључног појма који се даље грана.</p> <p>Вођа 2. групе прочита задатак на ком су радили, окачи рад на предвиђено место на паноу, а потом презентује резултате рада своје групе.</p> <p><u>Коментар наставника:</u> Техника учења коју сте ви применили у свом раду назива се АСОЦИЈАТИВНА техника. Могу се асоцирати логичке целине као што је био случај у вашем задатку али и датуми, помови, речи које се теже памте или пак дефиниције.</p> <p>Може се асоцирати духовитим појмовима, необичностима, римовањем исл. (Дати пример из сопственог школовања)</p> <p>-из физике-МАЛА МОЈА НЕК ТИ ЈЕ НА ЗНАЊЕ: СИЛА МАСИ ДАЈЕ УБРЗАЊЕ</p>

	<p>-из хемије-Н₂О ПИЈЕШ ВОДУ КАО ВО -из математике- + и + = + пријатељ мога пријатеља је мени пријатељ, - и + = - непријатељ мога пријатеља је мени непријатељ - и - = + непријатељ мога непријатеља је мени пријатељ.</p> <p>Вођа 3.групе прочита задатак на ком су радили,окачи рад на предвиђено место на паноу,а потом презентује резултате рада своје групе. <u>Коментар наставника:</u> Техника учења коју сте ви применили у свом раду је техника ПОСТАВЉАЊА ПИТАЊА.Ова техника подразумева да анализирате,раздвојите битно од небитног,визуелно организујете градиво подвлачењем текста различитим бојама,писањем по маргини, како бисте израдили листу кључних питања која ће вам послужити као подсетник градива које сте учили.</p> <p>Вођа 4. групе прошита задатак на ком су радили окачи рад на предвиђено место на паноу,а потом презентује резултате рада своје групе. <u>Коментар наставника:</u> Техника учења коју сте ви применили у свом раду назива се ИЗРАДА РЕЗИМЕА.Она захтева анализу текста,раздвајање битног од небитног.Резиме може бити у виду краћег текста или пак у виду теза као што је био случај у вашем задатку.Ваше тезе у ствари треба да су кратки одговори на питања 3.групе да сте радили на истом тексту.Тако се можете играти са сојим друговима и уједно проверити колико сте одвојили битно од небитног и базирали се на кључне ствари градива које сте учили.Један ученик нека учи техником постављања питања а други израдом резимеа.Потом упоредите питања једног и тезе другог.</p>
<p>3. корак</p>	<p>10 мин. Дискусија о примењивости обрађених метода и техника учења. Изношење ставао томе који метод учења је најпримењивији и који највише одговара иднивидуалним потребама ученика и појединим предметима.</p>
<p>4. корак</p>	<p>2 мин. Закључујемо:технике рада са којима смо се данас упознали су методе активног учења које подразумевају: -визуелно организовање градива(подвлачење текста различитим бојама,писање на маргини...) -подела градива на логичке целине, давање подналова или асоцијација за лакше памћење градива -прављење сопственог резимеа, састављање кључних питања, подсетника, шема, цртежа,графичког структурирања текста, након обрађеног градива Када се одлучујемо коју ћемо технику рада применити морамо узети у обзир карактеристике градива које учимо.</p>
<p>5. корак</p>	<p>Учење без размишљања је узалудно, а размишљање без учења је опасно.</p>

ТЕМА: Проблеми у понашању ученика

СИТУАЦИЈА 1. – Кашњење на часове

<p>Опис ситуације</p>	<p>Одељењски старешина сте у одељењу другог разреда средње школе. Имате једног ученика који стално касни на прве часове. Некад закасни на први, некад дође у школу од средине другог, а некада тек за почетак трећег часа. На питање зашто касни, његов одговор је увек исти: "<i>Успавао сам се</i>". Међутим, ученик, такође, редовно правда своје кашњење лекарским оправдањима. Вама је више него јасно да му оправдања издаје мајка која је лекар.</p>
<p>Задатак за час одељењског старешине</p>	<p>Превазићи проблем у понашању ученика - развити свест о одговорном понашању.</p>

Група 1 - Жарка Свирчев, Маринела Шћепановић, Тања Калинић, Вишња Минчев, Рамона Ручнов, Сандра Јовићевић

Облик рада	Фронтални, индивидуални, у групи
Метод рада	Монолошка, дијалогска (слободан разговор, дискусија)
Средства	Визуелна, текстуална
Циљ	Развијање свести о последицама изостајања са часова, сагледавање узрока таквог понашања и доношење закључака о могућим начинима превазилажења датог проблема.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Поделити ученике на групе у групе од по 4 или 5 ученика. Свака група добија стрип који илуструје ситуацију у вези са изостајањем са часова и непримереним начином правдања изостанака од стране родитеља. Одељењски старешина даје ученицима упуства за рад.
2. корак	Ученици анализирају ситуацију приказану у стрипу (дискусија у оквиру групе), могуће последице таквог понашања.
3. корак	Ученици индивидуално записују разлоге због којих изостају са часова. Затим у оквиру групе упоређују разлоге које су навели и праве листу најзаступљенијих.
4. корак	Свака група износи своје закључке, о разлозима и последицама изостајања са наставе.
5. корак	Ученици у оквиру групе воде дискусију о мерама које се могу предузети како би се смањило изостајање са часова, односно отклонили узроци изостајања. Свака група износи своје предлоге, а остале групе дају своје коментаре и постављају питања.

Група 6 – Весна Грбовић, Јелена Милекић, Снежана Бараћ, Бранкица Ненадић, Марија Миловановић, Татјана Шутка

Облик рада	фронтални ,групни, индивидуални,
Метод рада	дијалoшка, дебата, израда постера "Наша правила"
Средства	папири, оловке, маркери, 3 врсте симбола од папира (нпр. квадрат, троугао и круг), кутија
Циљ	развијање критичког мишљења кроз сагледавање ситуације из различитих углова; развијање свести о одговорности за своје поступке; развијање тимског духа; развијање свести и жеље за поштовањем дефинисаних правила понашања;
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Наставник дели ученике у три групе, а према врсти симбола који је, претходно, сваки ученик извукао из кутије. Свака група добија по један лист папира. Упознавање ученика са А, Б, Ц методом, као увод у тему часа: наставник на табли записује 3 слова абецеде (по сопственом избору). Свака група има задатак да напише по 1 разлог изостајања са часова који почиње на свако од наведених слова (тј. свака група треба да напише 3 примера).</p> <p>Наставник временски ограничава задатак на 3 минута. Након истека времена, представник сваке групе презентује примере и лист папира на коме су исписани примери качи на таблу.</p> <p>Следи краћа дискусија (упоређивање примера између група, да ли постоје исти примери, због чега их наведени примери асоцирају на изостајање итд.). Наставник истиче тему часа-ИЗОСТАЈАЊЕ СА НАСТАВЕ.</p>
2. корак	<p>Наставник саопштава ученицима да ће на задату тему бити организована дебата. Свака група ученика (онако како су претходно подељени) добија задатак:</p> <ul style="list-style-type: none"> -група А има задатак да навођењем аргумената оправда оне који изостају са часа -група Б има задатак да навођењем аргумената изнесе критике на рачун оних који изостају са часа -група Ц представља публику која ће донети коначан суд <p>Наставник временски ограничава задатак на 15 минута и саопштава ученицима да након истека времена почиње дебата.</p>

<p>3. корак</p>	<p>Сваки ученик у оквиру своје групе износи идеје, аргументе, примере у прилог тези коју заступа група чији је члан (олуја идеја). У оквиру групе дискутује се о значају сваке наведене ставке. Ако већина групе сматра да је презентовани аргумент од изузетне важности за проблем, тј. оправданост става који група заступа, такав аргумент се прихвата и бележи на листу папира.</p> <p>Свака група одређује свог представника, који ће презентовати рад у оквиру групе (или се врши подела улога у оквиру групе-ко ће о чему дискутовати, којим редоследом, на који начин итд).</p>
<p>4. корак</p>	<p>Наставник најављује дебату и ограничава време на 15 минута (презентовање рада једне, па друге групе), док трећа група, која је публика, након излагања, поставља питања обема групама.</p>
<p>5. корак</p>	<p>Заједничко извођење закључака у виду цитата, релевантне реченице или предлога за решавање проблема (записивање истих на таблу).</p> <p>Домаћи задатак- заједничка израда постера "Наша правила"</p> <p>Евалуација часа ("смајлићи" три категорије: насмејан, тужан, равнодушан)</p>

Група 11 – Весна Мандић, Снежана Керкез, Сања Стојковић, Петровка Ђорђевић, Милош Милићевић, Татјана Павловић, Марија Радаковић

Облик рада	групни рад
Метод рада	Израда "стрип" постера, анализа случаја
Средства	"стрип" постери
Циљ	Разговором и кроз групни рад, ученике усмерити да процене које понашање је прихватљиво а које није, који су узроци и последице таквог понашања, развити осећај прихватања, разумевања, толеранције и манире лепог понашања.
	ТОК ЧАСА
1. корак	3 постера са формом "стрипа" се окаче на табли. На првом стрипу је приказан путник који долази на железничку станицу и добија одговор: "Воз је био на време, управо је отишао." На другом стрипу је приказан пацијент који долази пред лекарску ординацију и добија одговор: "Прозвани сте у заказаном термину, доктор више не ради." На трећем стрипу је приказан кандидат који долази на заказани разговор за посао и добија одговор: "Касните, жао ми је, не можемо сарађивати."
2. корак	Ученици пажљиво погледају постере и свима је јасно о каквим се ситуацијама ради. Затим разредни старешина подели ученицима улоге: послодавац – кандидат; лекар – пацијент; путник – шалтерски радник. Ученици имају 10 минута да се припреме и пуне машти на вољу (они то одлично знају да раде).
3. корак	Сваки пар глуми своју ситуацију.
4. корак	Видевши стрипове и одглумивши ситуације, ученици се суочавају са проблемом кашњења на прве часове. Одељење анализира случај. На овај начин се датој ситуацији дају реални оквири, ученици се подстичу на размишљање и анализу, спешује се разумевање проблема.
5. корак	Закључити са ученицима који су негативни ефекти изостајања са наставе, а навести позитивне које доноси редовно похађање-да кроз учење и рад стичу нова сазнања, развијају способности, осећај одговорности, толеранције, другарства ..., које су им потребне убудуће како у животу тако и у раду.

СИТУАЦИЈА 2. – Сексуалност – прелажење личних граница

Опис ситуације	<p>Одељењски старешина сте у одељењу петог разреда основне школе. Од почетка школске године прошло је месец дана, а вама су девојчице из вашег одељења бојажљиво признале да их дечаки “малтретирају”. Улазе им у свлачионице када се спремају за час физичког васпитања, “шпијунирају” их у женском тоалету, у пролазу их, као случајно, додирују. У разговору једна ученица вам је рекла како је ово исто испричала и својој мајци и како јој је мајка рекла да се најпре обратe вама. Тако су и могле снаге да вам се повере.</p>
Задатак за час одељењског старешине	<p>Превазићи проблем у понашању ученика - развити свест о сексуалности, различитости полова, једнакости између истих и поштовању личности.</p>

Група 2 –Лаура Ковач, Милена Панић, Мира Томић, Слађана Петровић, Маја Цветковић, Марија Шипић

Облик рада	фронтални, индивидуални, групни
Метод рада	дијалогска, метода разговора (хеуристичка), демонстративна, практични радни задаци
Средства	оловке у боји, хамер папир, пројектор
Циљ	Указати на особине које дечаци треба да имају (развијати "витешко" у њиховом понашању), учити их да се друже и поштују једни друге. Развијати здраве односе међу половима, засноване на међусобном уважавању. Подстицати заједнички рад и дружење.
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Пре часа разговарати са девојчицама које су биле шпијунирани и са осталима које могу то да потврде. Похвалити их што су нам се повериле и објаснити им да о томе не треба ћутати. Можда дечаци нису свесни колико их на тај начин повређују, па их упутити да директно разговарају са њима. Такође их обавестити да ће одељенски старешина разговарати и са дечацима, а по потреби и са психологом и педагогом школе.</p> <p>Обавити разговор и са дечацима који су шпијунирали и некоректно се понашали. Скренути им пажњу да су сада у јако бурном периоду развоја, али да своје потребе могу да изражавају само до оне мере до које тиме не угрожавају и не повређују друге.</p>
2. корак	<p>На часу све ученике упутити у то шта је насиље и навести их да размишљају о томе. Упутити их у правила понашања, говорити о потреби поштовања туђе личности, као и о последицама кршења правила. Питати их да ли знају ко су били витезови? Има ли у разреду дечака "витезова"? Умеју ли дечаци да помогну и заштите девојчице? Девојчице набрајају такве ситуације. Кроз игру "Чаробни цвет" девојчице ће предочити дечацима какви би волеле да буду. (Уз музику, цвет иде из руке у руку; кад музика престане, она код које је цвет у рукама говори свој савет дечаку којем жели). Кроз игру и савете дечаци би требало да увиде да њихово понашање вређа девојчице и размисле о лепим особинама као што су: искреност, храброст, љубазност, васпитање, самоконтрола, заштита слабијег и поштовање према девојчицама. Питати их које особине се њима свиђају код девојчица.</p>
3. корак	<p>Одељенски старешина тражи од ученика да формулишу своја интерна правила понашања којих ће све убудуће сви придржавати. Ученици заједно учествују у изради постера "Наша правила": Након индивидуалног размишљања, ученици сами доносе и образлажу правила понашања и последице кршења тих правила. Потом доносе групни закључак који представљају плакатом, на хамер папиру. Затим тај постер каче на видно место у учионици. Сада је њихов интерни правилник понашања у сваком тренутку видљив и јасан свима.</p>

<p>4. корак</p>	<p>Приказати кратак филм о вршњачком насиљу (5 мин.). У филму је један дечак снимао девојчице и дечаке мобилним телефоном док су се пресвлачили у свлационици, а онда снимак послао неким другарима из разреда. Поразговарати са ученицима о филму. Сада им је јасно да се свако може наћи у улози жртве. Како би се било ко од њих осећао у таквој ситуацији? Имамо ли права да шпијунирамо и снимамо друге? Ученици коментаришу филм и износе своје предлоге за избегавање насиља. После дискусије, допуњују свој интерни правилник понашања.</p>
<p>5. корак</p>	<p>Ученици увиђају важност поштовања личности, без обзира на године. Схватају да не треба чинити другој особи оно што не желиш теби да се чини. Најавити им долазак школског педагога/психолога на следећи час одељењског старешине као и могућност да му поставе питања о односима међу половима, која су за њих у овом периоду актуелна. Постоји и могућност организовања часа којем ће присуствовати и родитељи. Родитељима који су истог пола као њихово дете у одељењу (очевима дечака и мајкама девојчица) скренути пажњу на потребу за индивидуалним, отвореним разговором са дететом о покренутих питањима. Тако ће ученици схватити праву тежину својих поступака и прихватити одговорност за учињено.</p>

Група 7 – Ненад Громовић, Марија Ристић, Љиљана Марковић, Жељко Вујановић, Татјана Старчевић, Славица Пер, Мирослава Вршка-Лакатош

Облик рада	фронтални, групни, индивидуални
Метод рада	монолошка, дијалогска, дискусија, игра граница, анализа случаја и међусобно дисциплиновање
Средства	пројектор-филм, стрип-прикази, чет-папир, чет табла
Циљ	Оспособити ученике да препознају различите врсте насиља, нарочито сексуално узнемиравање, подстаћи их да учествују у расправи, израђују пано са правилима понашања, као и да спознају осећања узнемираване особе и примењују понашање засновано на поштовању личности
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Одељењски старешина почиње час изговарајући следећу реченицу : "Свако наше понашање које на било који начин прелази личне границе неке особе и она нам на неки начин даје до знања да то не жели или да јој то не прија јесте насиље."</p> <p>Ученике подели у две врсте и тако да стану једни насупрот другима тако да сваки ученик има пара у врсти преко пута. Док ученици у првој врсти стоје, ученици у другој врсти почињу да се крећу према њима и имају задатак да стану на одстојању које сматрају прихватљивим. Прва врста понавља исто. У другом кругу задатак је сличан уз допуну да они ученици који стоје руком дају знак оним који се приближавају када треба да стану.</p> <p>Након завршене вежбе је дискусија о личним границама: одељењски старешина пита ученике како су схватили игру у којој су учествовали, шта о мисле о насиљу, које врсте насиља препознају, постоје...</p> <p>- трајање до 6 мин.</p>
2. корак	<p>"Качење" стрип плаката на зид, пано... (на стриповима је приказано сексуално узнемиравање девојчица од стране дечака, дечака од стране девојчица, девојчица од стране девојчица, дечака од стране дечака, те деце од стране одраслих)</p> <p>Затим иде филмска пројекција са приказом (као и на стриповима) сексуалног узнемиравање девојчица од стране дечака, дечака од стране девојчица, девојчица од стране девојчица, дечака од стране дечака, те деце од стране одраслих)</p> <p>Анализа приказаног. Шта видимо? Да ли је то / какво је то насиље?</p> <p>-трајање до 4 минута</p>
3. корак	<p>АНАЛИЗА СЛУЧАЈА: подела у групе (4 групе);</p> <p>свака група има задатак да опише уочена узнемиравања и да мишљење о томе како се осећа узнемиравана особа, односно како би се они осећали када би се нашли у ситуацији приказаној на стрип – паноима (сликама) и</p>

	<p>приказаног филма у претходном кораку! -трајање до 10 минута</p>
4. корак	<p>- Излагање група - трајање до 12 минута</p>
5. корак	<p>Одељењски старешина најављује и објашњава задатак који се односи на технику: "међусобно дисциплиновање" и поставља пано са могућим ситуацијама узнемиравања и насиља са акцентом на сексулно узнемиравања (60 одсто). За сваку приказану/описану ситуација ђаци својим предлозима утврђују одговарајућу казну -трајање до 8 минута</p>
6. корак	<p>Дискусија о току часа са утврђивањем закључака који се односи на битно у активностима које су се одвијале током часа! -трајање до 5 минута</p>

Облик рада	групни
Метод рада	вежба граница међусобно дисциплиновање израда постера НАША ПРАВИЛА
Средства	картице, оловке, фломастери, хамер
Циљ	Развијање код ученика свести о различитости полова, њиховој равноправности и о узајамном уважавању личних граница.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученици се поделе у две врсте и стану једни насупрот другима тако да сваки ученик има пара у врсти преко пута. Док ученици у првој врсти стоје, ученици у другој врсти почињу да се крећу према њима и имају задатак да стану на одстојању које сматрају прихватљивим. Прва врста понавља исто. У другом кругу задатак је сличан уз допуну да они ученици који стоје руком дају знак оним који се приближавају када треба да стану. Након завршене вежбе иде прича о личним границама.
2. корак	Ученици се постављају у три круга и добијају конкретне задатке (упутства). Ученици у спољашњем кругу записују на картицама како би волели да се другари опходе према њима. Ученици у средњем кругу записују који облици понашања им сметају и код њих изазивају нелагоду. Ученици у унутрашњем кругу на својим картицама пишу казне за таква понашања.
3. корак	Након тога, ученици мењају улоге. На тај начин фиктивно се налазе у све три ситуације
4. корак	Ученици дискутују о својим запажањима.
5. корак	Ученици усвајају заједнички став о потреби усвајања јединственог модела понашања заснованог на узајамном поштовању различитости полова и личних граница. Завршни корак би била израда плаката НАША ПРАВИЛА на којем ће ученици подељени у две екипе уз интересантне илустрације приказати (набројати) правила понашања и које су последице кршења тих правила. Постер треба окачити на видно место, а ученици могу да одаберу било коју боју постера, нпр. пастелно зелену.

СИТУАЦИЈА 3. – Сузбијање насиља

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу осмог разреда основне школе. На питање зашто Милан није данас дошао у школу, ученици су само слегли раменима, Милан се ником није јавио. Када се завршио час и када су сви ученици изашли из учионице, прилази вам Милица и говори како је случајно, јуче, када се враћала из школе, видела Огњена и Уроша како Милану скидају патике и говоре му: Ако неком зуцнеш о овоме, надрљаћеш. Моли вас да не одате шта вам је рекла, јер ће они мислити да их је Милан оцинкарио, али и да ипак нешто предузмете.
Задатак за час одељењског старешине	Превазићи проблем у понашању ученика - радити на сузбијању насиља.

Група 3 – Јасмина Станојевић, Оливера Милићевић, Наташа Глишовић, Светлана Танацковић, Сандра Илић-Костић, Сандра Митровић, Јасмина Хусовић

Облик рада	групни, рад у пару
Метод рада	Позориште у заједници, Акваријум, Квиз: Особа А, особа Б, особа Ц, Анализа случаја
Средства	картице са одређеним проблемским ситуацијама, Текст, филм
Циљ	<p>Ученици глумом приказују одређену проблемску ситуацију која се десила у одељењу, након чега долазе заједнички до решења поменуте ситуације. На тај начин ће особа која је "одала" насилнике бити заштићена јер је старешина сам од себе могао да измисли ситуацију која је налик стварној, у циљу превенције насилничког понашања међу ученицима. Насилници ће се вероватно препознати у поменутом сценарију, те ће можда схватити сами да је такво понашање за сваку осуду.</p> <p>Три различите ситуације у којима се испољава насиље дају бољу заштиту ученици која је одељењском старешини испричала догађај. Ученици се кроз питања упознају са конкретним ситуацијама и то активно учествовање подстиче заинтересованост, а питања везана за низ осећања кроз која жртва пролази (Како си се осећао/ла? Да ли те је било стах? Да ли си био/ла постиђен?) омогућава да се сваки ученик поистовети са жртвом. Припремити више ситуација, а ученици бирају извлачењем коју ће глумити. Једна од њих је врло слична стварној.</p>
	ТОК ЧАСА
1. КОРАК	Објаснити ученицима који је циљ радионице.
2. корак	<p>Поделити улоге и извући картицу са ситуацијом које одговара стварном проблему.</p> <p>Изабрати три ученика који ће глумити жртве.</p> <p>Прочитати одломак из књиге и погледати одговарајући део из филма који представља сличну ситуацију.</p>
3. корак	<p>Глума, пар пута извести исти сценариј, са променом глумаца (више ученика да доживи исту ситуацију - улога жртве)</p> <p>Следећа три ученика извлаче нове ситуације. (Уредити да се и "насилници" нађу у улози жртве. Оставити довољно времена за анализу и тражење решења)</p> <p>Тажење везе са ситуацијом у одељењу.</p>
4. корак	<p>Ученицима се објасни метода Акваријум. Поселе анализе приказаног проблема кроз глуму тражи се доношење заједничког решења за представљени проблемна.</p> <p>Изабрати једну од шест приказаних ситуација. Осмислити решење за представљени проблем. Учествују сви ученици изношењем предлога. Предлоге</p>

	<p>записати на табли, подвући кључне речи које промовишу ненасилне моделе понашања - уважавање, саосећање, помоћ...</p> <p>уместо ове две речениц</p> <p>Дискусија</p>
5. корак	<p>(Бира се најбоље решење. Следи анализа ситуације и предложено решење) - мислим да су ове две реченице сувишне. Следи глума исте ситуације, али са другачијим завршетком који је у складу са донетим решењем.</p> <p>Ученици схватају како је бити у (да није у реду другима отимати ствари и при томе претити јер се свако може наћи - можда није препоручљиво коментарисати конкретну ситуацију) у улози жртве. Ако си данас насилник, не значи да сутра нећеш постати жртва.</p> <p>Вежба граница, на крају као игра, откривање личних граница и подстицање ученика на размишљање.</p>

Група 8 – Станица Леро, Виолета Крстић, Јасна Мамић, Љиљана Пејчић, Соња Арсић Вукомановић, Вишеслава Налчић, Војислав Тановић, Љиљана Медич

Облик рада	Фронтални, групни, у паровима
Метод рада	Метода границе, анализа случаја, дијалoшка метода, метода демонстрације
Средства	Папир, оловка, пано, сцена из филма (фотографија), анкетни листићи,
Циљ	<ul style="list-style-type: none"> • Спречити било какав вид насиља • да ученици размишљају о проблему насиља • да ученици вежбају критичко мишљење као и сагледавање ситуације из различитих углова • да ученици схвате важност постојања правила • поправљање међуљудских односа у колективу • подстицање ученика да почну да размишљају о туђој тачки гледишта • разумевање проблема и проналажење решења.
	ТОК ЧАСА
1. КОРАК	<p>Ученици стану у две врсте; једни наспрам других при чему формирају парове.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ На договорени знак прва врста се креће према другој. Сваки ученик стаје у тренутку када процени да је на одговарајућој удаљености од свог пара. Затим замене улоге. ○ У другом кругу ученици који стоје руком дају знак када њихов пар треба да стане. Поново замене улоге. <p>(5-10 минута)</p>
2. корак	<p>Ученици износе утиске о урађеној вежби и кратко причају о границама које сами себи постављају. Тумаче како на њих утичу границе које им намеће породица, друштво, школа.</p> <p><i>Да ли поштујете дате границе? Како сами себи одређујете границе? На кога се угледате при постављању граница?</i></p> <p>Ученици се деле у групе од по четири ученика. Наставник свакој групи ученика даје по папир, подељен по дужини. Од ученика се очекује да на једној половини папира напишу које су то границе које поштују, а на другој које не успевају увек да испоштују. Очекивано је да ће на страни папира где су неиспоштоване границе бити: некад касним на часове, некад сам груб према вршњацима, некад изостајем са наставе. Папире наставник и ученици лепе на заједнички пано, а онда разговарају о начинима како испоштовати ове границе и како постићи жељено понашање.</p> <p>(10-15 минута)</p>
3. корак	<p>Ученици гледају кратак одломак из филма (или показати фотографију) у којем је јасна сцена насиља.</p> <p>(5 минута)</p>

<p>4. корак</p>	<p>Свака група добија задатак да :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. анализира проблем, 2. нађе своје решење за дату ситуацију, 3. заврши сцену. <p>Ученицима се оставља могућност да сами изаберу начин на који ће представити решење:</p> <ul style="list-style-type: none"> -глума -цртеж -... <p style="text-align: center;">(15-20 минута)</p>																																	
<p>5. корак</p>	<p>Домаћи задатак .Одељенски старешина објашњава начин попуњавања анкете. Код куће попунити анкету - КОМЕ БИ СЕ ОБРАТИЛИ ЗА ПОМОЋ У СОПСТВЕНОЈ ШКОЛИ АКО БИ БИЛИ СВЕДОЦИ ИЛИ ПРЕДМЕТ насилног понашања.</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: left;">обраћање ученика за помоћ</th> <th style="text-align: center;">ранг листа по анкети</th> <th style="text-align: center;">разредна ранг листа</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Разредном старешини</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Другу ,другарици</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Директору школе</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Педагогу школе</td> <td style="text-align: center;">4</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Школском полицајцу</td> <td style="text-align: center;">5</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Дежурном наставнику</td> <td style="text-align: center;">6</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Лицу из обезбеђења</td> <td style="text-align: center;">7</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ником-не смем</td> <td style="text-align: center;">8</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Одељенском старешини</td> <td style="text-align: center;">9</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Помоћно-техничком особљу</td> <td style="text-align: center;">10</td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>Попуњене анкете донети одељенском старешини да би резултате проследио.</p>	обраћање ученика за помоћ	ранг листа по анкети	разредна ранг листа	Разредном старешини	1		Другу ,другарици	2		Директору школе	3		Педагогу школе	4		Школском полицајцу	5		Дежурном наставнику	6		Лицу из обезбеђења	7		Ником-не смем	8		Одељенском старешини	9		Помоћно-техничком особљу	10	
обраћање ученика за помоћ	ранг листа по анкети	разредна ранг листа																																
Разредном старешини	1																																	
Другу ,другарици	2																																	
Директору школе	3																																	
Педагогу школе	4																																	
Школском полицајцу	5																																	
Дежурном наставнику	6																																	
Лицу из обезбеђења	7																																	
Ником-не смем	8																																	
Одељенском старешини	9																																	
Помоћно-техничком особљу	10																																	

Група 13 – Мирјана Гошић, Весна Животић, Светлана Максимовић, Тамара Максимовић
 Тот, Весна Глигоревевић, Тања Бошковић, Милица Богуновић

Облик рада	фронтални, индивидуални
Метод рада	дијалогска, "санта леда", "позориште у заједици"
Средства	табла, фломастер, једнообразни папирићи
Циљ	Оспособљавање ученика за превазилажење неспоразума, сузбијање насилничког понашања, научити ученике да се разговором и добром вољом може све решити, док се насиљем проблеми само продубљују. Научити ученике да прихвате одговорност за начињен прекршај и предузму кораке у циљу унапређења односа у одељењу.
	ТОК ЧАСА
1. КОРАК 10 мин.	Деца изводе кратку представу по узору на немили догађај. Урош и Огњен присуствују представи у функцији посматрача (немају никакву улогу). Милан није присутан на овом часу.
2. корак 15 мин.	Разредни црта " санту леда " на табли и дели ученицима папириће на којима ће сваки од ученика написати шта је по њиховом мишљењу узрок оваквог Огњеновог и Урошевог понашања. Деца знају много више од свог разредног о међусобним односима између Огњена, Уроша и Милана. Сваки од ученика пише своје мишљење на папирићу и класификује га као " на површини " или " испод воде ". Разредни записује на табли.
3. корак 10 мин.	Када разредни заврши са исписивањем Урош и Огњен треба да напишу на папирићу шта је по њиховом мишљењу узрок, и зашто баш Милан? Можда је то нешто што се већ налази на " санти леда " или нешто што ни сами ученици нису могли да примете. Дечаци ће се вероватно колебати и неће хтети ништа да напишу, али треба инсистирати и рећи да су то правила, сви су се изјаснили тако да морају и они. На крају ће они рећи неки смислени разлог или ће рећи да ни сами не знају зашто су то урадили.
4. корак 5 мин.	Уколико постоји разлог разредни ће рећи да ће позвати Марка на разговор. На следећем часу одељенског старешине ће заједно са свим ученицима наћи начин да се они помире. Дечаци могу рећи и да не знају зашто су то урадили, да су се забављали. Такође могу изразити жељу да насамо разговарају са разредним. У оба случаја разредни треба да каже да устану сви ученици који осуђују такво понашање (требало би сви да устану, разредни први).
5. корак 5 мин.	Разредни затим позива ученике да дигну руке они, који би променили мишљење о својим другарима ако се они првом приликом јавно извину Милану, Осмехом и дизањем своје руке разредни ће подстаћи ученике да подигну руке, а охрабрити Уроша и Огњена да се извину Милану пред целим разредом.

СИТУАЦИЈА 4. – Сузбијање агресивног понашања

<p>Опис ситуације</p>	<p>Одељењски старешина сте у одељењу првог разреда средње школе. Почела је школска година и ваше колеге су почеле да се жале како Марко из вашег одељења показује агесију на њиховим часовима: шутира врата, лупа столицама, гура столове, удара другаре, чупа другарице, а и на опомене наставника одговара речима: <i>“шта ми можете”, “аха, важи”, “баш ме брига”</i> итд. Ви знате да Марко живи у породици у којој је отац алкохоличар и који често малтретира и њега и његову мајку. Међутим, то не оправдава његово понашање.</p>
<p>Задатак за час одељењског старешине</p>	<p>Превазићи проблем у понашању ученика - радити на сузбијању агресивности.</p>

Група 4 – Маја Кривокапић Глумичић, Сања Селаковић, Мирослав Видовић, Сања Дамјановић, Рада Радовић

Облик рада	Рад у групама, пленум
Метод рада	АВС метода, Санта леда, израда постера „наша правила“
Средства	плакат, фломастери у боји, папири, табла
Циљ	Развити код ученика свест о насиљу у школи, његовим облицима и појавама, и начинима за његово сузбијање.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Наставник на табли испише слова абецеде а ученици исписују асоцијације везане за насиље које почињу сваким од наведених слова. Време: 5 минута.
2. корак	Поделити разред у групе од по четири или пет ученика. Свакој групи дистрибуирати по један плакат, фломастере и папире за писање концепта. Објаснити ученицима шта је задатак сваке групе, тј. да направе своју илустрацију "санте леда" на тему насиља и његових узрока, да сваки члан групе допринесе изради плаката својим идејама и ставовима на задату тему, као и да у оквиру групе међусобно одреде која су им заједничка и најважнија гледишта и да иста запишу. Напоменути им да ће по обављеном задатку свака група представити свој плакат остатку одељења и да ће по једна особа из групе да исприча и објасни становишта групе. Одмах именовати по једног представника сваке групе који ће представити плакат и ставове групе и овде одабрати Марка, ученика о којем је реч, да представља групу чији је члан, Време: 15 минута
3. корак	Представници сваке групе износе своје плакате и постављају их на таблу, коментаришу ставове изнесене на плакатима. Наставник подстиче остатак одељења да поставља питања и да коментарише ставове које износе представници група и који су исписани на плакатима. Време: 10 минута.
4. корак	Наставник заједно са ученицима на табли исписује најбоље ставове до којих се дошло у току дискусије, а који се тичу облика насиља и начинима за његово сузбијање. Наставник предлаже да одељење као целина усвоји ове ставове путем већинског гласања подизањем руке, на тај начин ће се код ученика створити свест о постојању одређеног кодекса понашања у оквиру одељења, као и да кршење истих има за последицу осуду одељења и то путем израде постера "наша правила". Време: 15 минута

Група 9 - Љиљана Максимовић, Сандра Јовановић, Јелена Скодрић, Марија Пекез, Вера Самаиловић, Марија Лазаревић, Јелена Манчић, Невена Мирковић

Облик рада	фронтални, индивидуални, групни
Метод рада	усмено излагање, дијалогска, дијалогско монолошка, дебата, играње улога
Средства	наставни листићи, фломастери, папир
Циљ	препознавање проблема у комуникацији, помоћ у прихватању групе вршњака, прихватање појединаца од стране групе, развијање критичког мишљења и сагледавање исте ситуације из различитих углова
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Подсетити ученике да смо на почетку школске године донели правила понашања у нашем одељењу која су закачена на зид у облику плаката. Какве односе желимо у свом одељењу?</p> <p>Подсетити ученике да се ових правила морамо сви придржавати и да није у реду да се крше . На тај начин доприносимо смањивању насиља у школи, а ви ћете се осећати пријатно и сигурно. Наравно да међу вама може доћи до несугласица и сукоба, али то морамо решавати на ненасиљан начин</p> <p>Објаснити ученицима да ће рад на овом часу бити везан за понашање и комуникацију</p>
2. корак	<p>Изабрати два ученика који ће добити различите улоге написане на папирима. Први ученик има улогу агресивног ђака који треска вратима, удара о столове, галами, вређа. Други ученик има задатак да га смирује, али више оптужујућим тоном и претњама нпр. ти си насилник, видећес шта ће ти урадити разредни, избациће те из школе ако се тако понашаш, бежи од нас, нећемо да се дружимо са тобом...</p> <p>Остале ученике поделити у две групе. Развија се дебата за и против, једна група покушава да оправда понашање једног а друга другог дечака. Инсистирати на изношењу аргумената (нпр. први ученик се осећа одбачено, неприхваћено, не зна да се понаша другачије, сматра да је најгори, најлошији, сви га критикују, бесан је... а други ученик жели да у одељењу влада мир, сигурност, плаши се за себе и другове, жели да нешто научи , а он сваки час омета....)</p> <p>Затим групе замене улоге и бране другу страну</p> <p>Аргументе сумирати на табли.</p>

3. корак	<p>Затим сви добију задатак да у групи покушају да нађу заједничко решење настале ситуације (шта бисте рекли, урадили да ова ситуација изгледа другачије) Одељењски старешина сумира сва предложена решења, бира се једно и поново се одигра сцена са почетка где се уводи предложено решење.</p>
4. корак	<p>Сада други ученик покушава да смири првог примењујући предложено решење. Поново се развија дискусија и извлаче се закључци.</p>
5. корак	<p>Разговор са глумцима: како сте се осећали у првој одиграној ситуацији, а како у другој? Шта је главна промена коју сте направили између ове две ситуације? Јесте ли успели да изразите своје потребе, страхове? Ако јесте, на који начин сте то успели? Да ли је решење које сте одиграли најбоље могуће, да ли задовољава обе стране? Шта мислите да ли би у некој новој, сличној ситуацији могли да примените овакав начин решавања? нпр. у којој? Исти разговор обавити и са осталим ученицима посматрачима. Како су се они осећали и видели ову ситуацију, постављајући иста питања: Шта мислите о одиграним улогама, шта је ту било тешко, а шта лако?</p>
6. корак	<p>По завршетку, ученицима указати на нека правила успешне комуникације нпр. да треба да водимо рачуна о својим и туђим осећањима, да покушамо да разумемо разлоге појединих понашања, да пружамо подршку, разумевање, да покушамо да проблеме решимо на ненасилан начин, да на насиље не одговарамо насиљем... За домаћи задатак: поделити ученицима папириће на којима су написане конкретне ситуације. Задатак је да напишу своје мисљење, осећања, разлоге и могућа решења</p>

Група 14 – Светлана Стурза, Весна Бранковић, Мирослав Цупара, Ружица Настасић
Ненадовић, Сенка Бајчета, Мирјана Ђуришић

Облик рада	Групни, фронтални, индивидуални.
Метод рада	"А,Б,Ц" метода; "санта леда"; игра афирмације – "квалитет других"; дискусија, израда постера "Наша правила"
Средства	Хамери или папири из блока за цртање, фломастери, лепљива трака, табла, креде у боји.
Циљ	Развијање разумевања код ученика шта је све насиље, како се манифестује, који су му узроци и како би требало да се санкционише. Разумевање и усвајање ненасилних облика понашања кроз стварање атмосфере међусобног уважавања и поштовања уочавањем својих и квалитета других особа, неговање другарских односа, развијање толеранције. Самопотврђивањем и осећањем властите вредности подстицати другачије модуле реаговања на фрустрације што води крајњем циљу - сузбијању агресивности код ученика.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Напомена: <i>Због озбиљности и захтевности тематике за извођење сценарија је предвиђено време двочас.</i> Тема радионице је насиље. На табли исписати слова азбуке А-Ш и рећи ученицима да један по један прилазе табли и исписују све што их асоцира на насиље а почиње на задато слово: на пример А.....- Агресија . Следи дискусија о ономе што је на табли уз издвајање најбитнијих појмова везаних за насиље.
2. корак	Поделити ученике у групе и објаснити им да у групама треба да нацртају САНТЕ ЛЕДА код којих на врху стоји оно што је очигледно и на површини код насиља : на пример, вербално насиље, изазивање или учествовање у тучама итд. Њихов задатак је да осмисле и нацртају оно што је скривено ("па је испод воде") односно, који све могу бити узроци насиља.
3. корак	Ученици раде по групама 10 минута уз додатна објашњења одељењског старешине ако је потребно.
4. корак	Излагање група и доношење закључака о томе шта је све насиље, који су му облици, како се осећа насилник, како се осећа особа над којом је извршено насиље и како треба радити на његовом смањењу .
5. корак	Након озбиљних тема следи игра афирмације . Ученике поделити у веће групе. Сваком ученику лепљивом траком на леђа се налепи лист папира. Држећи фломастер у руци ученици се крећу у простору и један другом на папир записују особине које цене код њега. Игра се завршава када свако има написаних 5-10 особина.

6. корак	<p>Свако скида свој папир и наглас прочита шта други ученици цене код њега или ње. О томе се дискутује у кругу тако да свако каже шта мисли о томе што су му други написали и како се осећа сада када је то сазнао/сазнала.</p> <p>У току дискусије, један ученик записује на постеру особине које су оцењене као пожељне. Након што су све позитивне особине забележене, договарамо се да ће то бити "Наша правила" и постављамо их на видно место у учионици.</p> <p>За домаћи задатак, ученици треба да направе кутију за предлоге, идеје, жалбе а у вези са комуникацијом у одељењу. Кутија ће бити постављена у учионици.</p> <p>На тај начин ће се ученици подстицати на ненасилну комуникацију као правило понашања у школи (и друштву).</p>
----------	---

СИТУАЦИЈА 5. – Злоупотреба психоактивних супстанци

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу четвртог разреда средње школе. По почетку школске године примећујете да Дарко више није иста особа као прошле школске године. Кад разговара са вама не гледа вас у очи, тело му је готово стално некако опуштено, тромо. Кад хода као да се тетура, а у току часа пита вас по пет пута да оде до тоалета. Сумњате да је почео да користи неке психоактивне супстанце.
Задатак за час одељењског старешине	Превазићи проблем у понашању ученика - развити свест о болестима зависности.

Група 5 – Зорица Качаревић, Јасна Скомрак, Љиљана Ђузовић, Виолета Станковић, Сузана Тасић, Светлана Саву, Снежана Кљајић

Облик рада	мини трибина, фронтални, групни
Метод рада	метода убеђивања и уверавања, дијалoшка метода
Средства	аудио-визуелна- филм, плакат, хамер, маркери, листићи
Циљ	<p>Развити код ученика свест о болестима зависности, упознати их са последицама болести зависности и како оне утичу не само на оболелу особу већ и на околину. Стећи знања и вештине неопходне да се ученици одупру искушењу дроге (болестима зависности).</p> <p>Схватити важност правовременог откривања симптома и адекватног реаговања од стране родитеља.</p>
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>На часу одељенског старешине направити мини трибину. Овом часу присуствују и родитељи ученика. Позвати представника МУП-а (инспектора из одељења за наркотику и превенцију малолетничке деликвенције), једног бившег адиктора (зависника од ПАС) и психолога. Пре њиховог излагања пустити кратак филм о наркоманији у трајању од 5 минута.</p>
2. корак	<p>Након тога, свако од чланова трибине се представи и изложи у кратким цртама са свога аспекта проблем наркоманије. Инспектор излаже законске норме и санкције, примере из своје праксе, на које проблеме све наилазе зависници, а који излазе из законских оквира (проституција, крађе, провале...).</p> <p>Зависник излаже како је започео коришћење ПАС, са колико година, на које је проблеме наилазио, да ли је био у сукобу са законом, на који начин је долазио до ПАС, како се лечио... Психолог излаже најчешће разлоге због којих се започиње са злоупотребом ПАС, описује "прототипе" породица које својом динамиком и васпитним приступом повећавају ризик злоупотребе средстава зависности, методе лечења и коме се обратити уколико до проблема дође.</p> <p>Треба имати на уму да у наркоманији не треба тражити кривца, јер је то болест као и свака друга, већ је потребно брзо реаговати и помоћи особи која је у проблему.</p>
3. корак	<p>Ученици и родитељи се деле у групе. Добијају задатак који треба да представе плакатом.</p> <p>Задатак за ученике је - "Како се одупрети искушењу дроге?"</p> <p>Задатак за родитеље је - "Шта могу ја као родитељ да учиним да моје дете не дође у додир са дрогом?"</p>
4. корак	<p>Представници групе излазе и представљају своје радове.</p> <p>Присутни могу постављати питања и давати сугестије у вези са излагањима.</p>

<p>5. корак</p>	<p>Одељењски старешина уз помоћ ученика доноси закључке, а представници група их укратко испишу на хамеру и каче на видно место у учионици. Закључујемо да углавном почињу да се дрогирају деца из породица у којима је теже поремећена комуникација међу родитељима.</p> <p>Презаштитнички одгајана деца које родитељи сувише контролишу и ограничавају, због слабих социјалних вештина, лако постају плен и жртве дилера дроге.</p> <p>Деца немају организовано слободно време. Уместо да се квалитетно друже са својим вршњацима, бавећи се спортским активностима, заједничким одласцима у биоскоп, позориште, музеј, они највећи део свог времена, проводе уз компјутер, играјући игрице, дописујући се преко фејсбука, сурфујући по интернету. Живе у неком свом виртуелном свету.</p> <p>Са друге стране, у данашње време већина родитеља, поред једног посла, мора да оствари и додатне приходе радећи и друге послове после подне. Чак и када јесу код куће, уморни, забринуте, нервозни, они се не баве децом на прави начин. Више их декларативно опомињу да морају да уче, а праве контроле нема.</p>
<p>6. корак</p>	<p>Децу треба волети, али треба имати и захтеве према њима, треба им давати обавезе у кући, не треба им само давати новац, него и емоције.</p> <p>Деца су жељна разговора, пажње, не ретко и љубави. Желе да осете да је родитељима заиста стало до њих.</p> <p>Неопходно је пратити понашање детета, разменити мишљење и ставове са својим дететом.</p> <p>На родитељској љубави и разумевању се темељи самопоуздање младе особе и отклања жеља за бекством од стварности.</p> <p>Ученици на листићима које су добили на почетку часа треба да напишу поруку некој особи која се дрогира да то не ради. (Циљ је да се напише реченица која ће подстаћи болесника да се лечи)</p> <p>Читање порука и лепљење на табли.</p>

Група 10 – Нада Јовановић, Бојана Пуцаревић, Снежана Кун, Зорица Живановић, Марија Марковић, Милан Чубрило

Облик рада	трибина
Метод рада	<p>Вербално-текстуална</p> <ul style="list-style-type: none"> - усмено излагање (монолог, дијалог) - тематска дискусија - убеђивања и уверавања <p>Илустративно-демонстративна</p> <ul style="list-style-type: none"> - илустрација сликом, шемом, графиконом - демонстрација компјутером
Средства	Компјутер, видео бим, слике, шеме, графикони
Циљ	<ul style="list-style-type: none"> - информисаност о врстама дрога и начину конзумирања - подизање свести, знања и вештина неопходних да се одупре искушењу дроге - утицај на подизање свести о производњи, промету и злоупотреби дроге - упознавање са последицама конзумирања дроге - формирање става о штетности и деструктивности употребе дроге
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Припреме за само извођење трибине:</p> <ul style="list-style-type: none"> - најава и прибављање сагласности директора школе о одржавању трибине - најава и прибављање сагласности излагача (гости трибине) о учешћу на школској трибини: <ul style="list-style-type: none"> 1. представник МУП-а, Управа криминалистичке полиције 2. неуро-психијатар 3. лечени наркоман 4. наркоман на дневном лечењу при метадонском центру (кога ће препоручити позвани специјалиста) - обавештење ученицима о термину одржавања трибине - израда плаката и назива трибине, тј. паролe под којом ће се трибина одржати, нпр. ИЗАБЕРИ ЖИВОТ-ЈОШ УВЕК МОЖЕШ (подстицати ученике на што више решења) - напомена ученицима да ће на трибини моћи постављати питања, а уколико не желе да то ураде јавно, своја питања могу да убаце у наш одељењски САНДУЧИЋ ПОВЕРЕЊА и она ће бити прочитана на трибини и тако добити одговор - и на крају са излагачима-гостима на трибини, одржати састанак како би им скренули пажњу на питања за која су ученици већ најавили да би желели да чују одговоре, истакли им циљ трибине и тако усмерили њихово излагање нашим потребама.
2. корак	<ul style="list-style-type: none"> - представљање гостију-излагача на трибини - истицање циља одржавања трибине

<p>3. корак</p>	<p>Представник МУПА-а:</p> <ul style="list-style-type: none"> - приказ најзаступљенијих дрога које се могу наћи на илегалном тржишту у Р Србији(марихуана,хероин,кокаин), слике у природном облику, преређени изглед и изглед дроге спреман за конзумирање - нашин паковања дроге и прибор за конзумирање - ефекти након злоупотребе дроге - колико младих умре сваке године, као последица узимања дроге - нарочито акценат ставити на законске санкције јер где је наркоманија ту је и деликвентно понашање и криминалне радње-производња, промет и злоупотреба-конзумирање дроге. Криминалне радње којима се покушава доћи до средстава којима би се купила дрога-провале и крађе, проституција. Насилничко понашање проузроковано конзумирањем дроге. <p>Неуро-психијатар:</p> <ul style="list-style-type: none"> - како радозналост, потреба да се доживи нешто ново и жеља да се буде прихваћен у вршњачкој групи увуче младе у наркоманију - ефекти након злоупотребе дроге - како препознати особу која конзумира дрогу-знаци зависничког животног стила - проблеми и последице конзумирања дроге(нарушено психо-физичко здравље, породични односи и уклопљеност у социјалну средину) - промене понашања код ученика (физичке, емоционалне, породичне, школске, социјалне) - појаве које прате наркоманију (алкохолизам, хив, насилно понашање) <p>Лечени наркоман и наркоман на лечењу при метадонском центру:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зашто, како и када су почели да узимају дрогу - последице употребе дроге на њихово психо-физичко здравље(нешто ће ученици моћи одмах и да виде : подрхтавање руку, презнојавање, пропали зуби, коса), на радну способност, породицу, уклопљеност у социјалну средину - кроз шта су пролазили и пролазе приликом одвикавања од дроге и колико су пута то безуспешно покушавали - криминалне активности које су чинили као последицу узимања дроге или да би дошли до средстава којима би купили дрогу и законске санкције које су сносили - зашто се о њима говори као о леченим а не о излеченим наркоманима
<p>4. корак</p>	<ul style="list-style-type: none"> - питања ученика, одговори излагача - читање питања из сандучета поверења, одговори излагача
<p>5. корак</p>	<p>ЗАКЉУЧАК:</p> <p>Дрога је свуда око нас те млади за дрогу сазнају врло рано и брзо, а не и на време о њеним штетним својствима. Како је пут до коначног излечења тежак и на жалост, уз сав напор често и недостижан, у борби против наркоманије, више него игде, најбитнија је превенција и едукација.</p> <ul style="list-style-type: none"> - дати ученицима информацију где и коме могу да се обрате за савет и помоћ у школи и ваншколским институцијама, организацијама и удружењима.

ИНДИВИДУАЛНИ СЦЕНАРИЈИ

Листа ауторки/аутора:

Ружица Настасић Ненадовић
Јелена Милекић
Мирјана Гошић
Јасна Скомрак
Жарка Свирчев
Мира Томић
Марија Радаковић
Рамона Ручнов
Марија Марковић
Милош Милићевић
Бојана Пуцаревић
Сандра Јовићевић
Виолета Крстић
Светлана Максимовић
Снежана Бараћ
Љиљана Ђузовић
Весна Бранковић
Мирослав Цупара
Сандра Јовановић
Милена Каљевић
Снежана Керкез
Маја Кривокапић Глумичић
Марија Лазаревић
Љиљана Медич
Сузана Милетић
Вишеслава Налчић
Јелена Недељковић
Софија Пузић
Мирослава Вршка-Лакатош
Жељко Вујановић
Наташа Глишовић
Љиљана Пејчић
Војислав Тановић
Татјана Старчевић
Милена Радоњић Станић
Јасмина Станојевић
Марија Пекез
Татјана Павловић

Бранкица Ненадић
Вишња Минчев
Тамара Максимовић Тот
Весна Глигоревић
Тања Калинић
Снежана Кун
Ратка Чеперковић
Весна Ђубић
Радоје Цвркотић
Соња Арсић Вукомановић
Милица Богуновић
Милена Панић
Сузана Тасић
Наташа Ђуричић
Оливера Милићевић
Верица Сусулић
Татјана Шутка
Марија Шипић
Слађана Петровић
Марија Ристић
Светлана Саву
Невена Мирковић
Славица Пер
Љиљана Максимовић
Весна Мандић
Марија Миловановић
Татјана Илић
Лаура Ковач
Светлана Танацковић
Весна Животић
Ненад Громовић
Сања Стојковић
Светлана Стурза
Весна Своња
Снежана Петровић
Сања Селаковић
Маја Цветковић
Зорица Качаревић

Љиљана Марковић
Јасна Мамић
Сања Дамјановић
Јасмина Деспинић
Јасмина Хусовић
Милан Чубрило
Надежда Брашовановић
Сандра Илић-Костић
Вера Самаиловић
Петровка Ђорђевић
Мирјана Ђуришић
Јелена Стајчић

Виолета Станковић
Јелена Скодрић
Љиљана Милосављевић Дучић
Рада Поњавић
Маринела Шћепановић
Станица Леро
Јелена Манчић
Весна Грбовић
Нада Јовановић
Снежана Кљајић
Сенка Бајчета

СИТУАЦИЈА 1. – Проблем одабира ученика за учешће у ваннаставним активностима

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу трећег разреда средње школе. Није први пут да се у вашем одељењу јавља проблем код одабира представника одељења за учешће у неким ваннаставним активностима које су ученицима привлачне. Свака таква ситуација обично се заврши незадовољством већине ученика
Задатак за час одељењског старешине	Подстаћи код ученика идеју о принципу праведности, одговорност према осталим члановима групе и јачање међусобног уважавања. Подстаћи ученике да сами креирају предлог модела одабира ученика за неку ваннаставну активност који би важио у већини ситуација, а који би и за њих и за вас био прихватљив.

1.

Облик рада	Индивидуални, фронтални, групни
Метод рада	Дискусија, социограм
Средства	Табла, рачунар
Циљ	Подстицање праведности међу ученицима, разумевање значаја квалитетног учења и примерног понашања. Успостављање толерантног односа међу ученицима на бази аргументованог разговора.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Саопштавам ученицима да треба изабрати представника одељења за учешће у ваннаставним активностима и предлажем да избор извршитимо на основу резултата бодовне листе по критеријумима успеха, владања и изостанака. Замолићу представнике одељенске заједнице да направе листу ученика-кандидата.
2. корак	Пошто знатан број ученика који нема завидан успех и дисциплину негодује, предлажем да изнесу другачији модел одабира. Сугеришем да узму у обзир хуманост, омиљеност у разреду, харизму и добре карактерне особине својих другова и другарица.
3. корак	Отварамо дискусију о праведности оба модела. Разговарамо о међусобном уважавању и о важности вредновања како рада и поштовања правила школе тако и развијању свестраних квалитета.
4. корак	Важно је узети у обзир све ученике да се не ствара атмосфера одбацивања и раздора. Указати на значај рада, васпитања и морала пре свега и развити мотивацију за свим наведеним квалитетима тако што ћемо пратити помаке свих ученика у сваком погледу и укључивати успешне у награђене.
5. корак	Одлучујемо да два ученика изаберемо на основу социограма у коме вреднујемо другарске особине и односе а већину на основу резултата бодовне листе успеха и владања.

2.

Облик рада	Групни, индивидуални, фронтални
Метод рада	Дискусија, Заједнички критеријуми – изграђивање поверења, метода кооперације – кретање у пару
Средства	Папир, фломастери, табла, креда
Циљ	Јачање поверења појединца у групу и обезбеђивање подршке групном одлучивању заснованом на принципима равноправности и правичности; поштовање мишљења других, развијање међусобног поверења и разумевања, афирмисање сарадње и одговорности, развијање толеранције, групне интеракције и кохезије.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Тема часа је модел одабира. Као увод у тему разредни старешина предочава ученицима како је избор добрих критеријума важан за правилну одлуку, примерима из живота и из школе. На пример: Оцена као мерило знања је мерљиви критеријум успешности ученика у учењу. Који су још критеријуми по којима можемо проценити ученика?
2. корак	Разред се подели у групе од по 4-5 чланова. Свака група изабере: вођу, извештача и бележника. Сваки члан у групи, без консултација са осталим члановима, на листу папира треба да испише 5 за њега најважнијих критеријума. Индивидуално се нумеришу критеријуми по приоритету тако да се бројем један означи најважнији.
3. корак	На групном листу бележник испишује прво оне критеријуме које су појединци означили рангом 1, затим оне означене рангом 2 и 3. Критеријуми ранга 4 и 5 се не уписују. Добијено је више критеријума на групној листи. Стрелицама треба спојити оне које су сличне. Након овог исцртавања веза, ученици збрајањем и договором долазе до хијерархије од пет најважнијих критеријума.
4. корак	Извештачи група пред целим разредом читају пет најважнијих критеријума за сваку групу. На табли разредни старешина испишује најважније критеријуме сваке групе (на пример: просек оцена, оцена из владања, број изостанака, неоправдани изостанци, ..).
5. корак	Дискусијом се долази до оптималног броја критеријума по којима можемо проценити ученика, као и начина бодовања. Рангирају се и усвајају најважнији критеријуми за одабир на нивоу разреда.
6. корак	Радионица се завршава кооперативном игром – Кретање у пару. Сваки играч нађе свог пара. Један од њих затвори очи и длан своје десне руке стави на десни длан суиграча. Крећу се слободно по простору тако да играч са отвореним очима води суиграча пазећи да се не сударе са осталим играчима и да избегну препреке. Након неког времена се замењују, а затим разговарају о својим искуствима из једне и друге улоге.

3.

Облик рада	Фронтални, индивидуални
Метод рада	Усмено излагање, разговор, дијалогска, монолошко-дојалогска
Средства	Учионица, табла, креда, хамер, фломастери, анкетни листићи
Циљ	Развијање праведности, одговорности према другима, међусобног уважавања
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Објаснити ученицима да ће на час-у бити речи о проблемима који настају приликом одабира ученика за ваннаставне активности јер сам приметила да је доста ученика незадовољно после избора</p> <p>Поделити ученицима картице са већ унапред припремљеним питањима :</p> <p>Да ли су се некада осетили оштећено при одабиру ученика за те активности и зашто? ДА НЕ ----образложење</p> <p>Да ли треба формирати критеријуме за одабир ученика и зашто? ДА НЕ ---- образложење</p> <p>Који би критеријуме одабрали за избор ученика? (понудити одговоре и дати могућност њихове идеје)</p> <p>-критеријуми- успех у учењу , владање ученика, број неоправданих часова..мој предлог(тј.предлог ученика)-.....</p> <p>Да ли су за заједничко формирање критеријума које би написали на мањи пано и окачили на зид кабинета ? ДА НЕ</p> <p>Скренути им пажњу да анкете не морају да потписују</p> <p>Док ученици попуњавају анкете и дају своје предлоге на табли написати :</p> <p>Осећали сте се оштећено при избору - ДА НЕ</p> <p>Формирање критеријума- ДА НЕ</p> <p>Заједничко формирање критеријума- ДА НЕ</p> <p>Предлози ученика:</p>
2. корак	<p>Замолити председника одељења да покупи листиће и да заједно на табли напишемо колико има оних који су се осетили оштећено и повређено приликом одабира, а колико оних који се нису тако осећали; број ученика који су за формирање критеријума и број оних који нису; затим број оних који су за заједничко формирање критеријума, а колико оних који су против; предлоге ученика</p>
3. корак	<p>По завршетку исписивања резултата анкете на табли сумирати одговоре и дискутовати о њима, нпр о критеријумима за одабир ученика и о предлозима за критеријуме. Трудити се да сви ученици учествују у разговору и стимулирати их питањима: треба ли поштовати успехе других, колика је одговорност у одабиру и формирању критеријума, треба ли да постоје бодови и зашто...</p>

4. корак	После дискусије, а и складу са резултатима анкете председник одељења треба да напише критеријуме за одабир ученика за ваннаставне активности у сарадњи са целим одељењем
5. корак	Јасно написане критеријуме председник одељења треба да окачи на зид кабинета. Подсетити их да су сами донели те критеријуме и да ћемо их се од сада па на даље придржавати, а ја бих се извинила ученицима које сам евентуално повредила и оштетила приликом ранијих одабира за те активности

4.

Облик рада	Фронтални, групни
Метод рада	Дијалoшка метода, дискусија, групни рад
Средства	Папири, фломастери
Циљ	Давање важности групном одлучивању као процесу одлучивања
	ТОК ЧАСА
1. корак	Подела ученика у групе по пет ученика. Свака група мора имати уједначен састав што се тиче владања, успеха и изостајања. Уколико не могу сами да се договоре о групама, одељењски старешина им помаже. Трајање 5 минута
2. корак	Свака група има задатак да формира по четири предлога, критеријума за избор представника одељења за учешће у неким ваннаставним активностима које су ученицима привлачне. Те предлоге прецизно формулисано да напишу на папир. Напомена око предлога који донесу и напишу на папирима се морају сви сложити. Време је ограничено на петнаест минута. Трајање 15 минута
3. корак	Представник сваке групе презентује предлоге групе и образлаже их. Трајање 10 минута.
4. корак	Након коментара о представљеним предлозима представници група издвајају три иста или слична предлога, који ће бити критеријуми за избор представника одељења за учешће у неким ваннаставним активностима. Формирање коначног предлога. Трајање 10 минута.
5. корак	Записивање предлога и договор да то буде критеријум за избор представника одељења за учешће у неким ваннаставним активностима по коме ће се бирати. Трајање 5 минута

5.

Облик рада	Групни и индивидуални
Метод рада	Писани радови , дијалог
Средства	Хамер фломастери
Циљ	Подстаћи код ученика идеју о принципу праведности, одговорност према осталим члановима одељења и јачање међусобног уважавања. Подстаћи ученике да сами креирају предлог модела одабира ученика за неку ваннаставну активност који би важио у већини ситуација који би и за њих био прихватљив.Превазићи проблеме у одељењу, јачати и развијати повољну климу у одељењу
	ТОК ЧАСА
1. корак	-Пошто сам се распитала о каквој се акцији ради замолим да ме обавесте који су се ученици пријавили, и ако има неких нових додам, или ако су одустали, елиминишем их са списка Поделити их на три групе на којима ће бити критеријуми
2. корак	-Ученицима предлагем критеријуме којих ћемо се придржавати при одабиру ученика за активност то су: - Учење(одлично 5 бодова,врло добро 4,добро 3, довољно 2, са једном слабом 1 и савише слабих 0 бодова) -Владање (примерно-5, врло добро-4, добро-3, довољно- 2 и недовољно 0 бодова) -Неоправдани изостанци (без неоправданих 5, са 1 неоправданим- 4, са 2 -3, са 3- 2 , са 4-1 и преко 5 неоправданих 0 бодова)
3. корак	Сваки ученик из групе бодује себе по задатом критеријуму, затим међусобно размењују хамере тако да сви ученици прођу све критеријуме, како би добили избодоване све ученике који су се пријавили
4. корак	- По један ученик из сваке групе говори ранг листу своје групе, тако да добијамо зас све ученике - Анализирамо ранг листу, али првенствено су нам битна интересовања ученика за ваннаставну активност
5. корак	Договарамо се да ће се убудуће поштовати критеријуми како би се ученици мотивисали за ваннаставне активности и волонтерски рад

6.

Облик рада	Рад у групама
Метод рада	Станице, пленум
Средства	Папир А-4, фломастери
Циљ	Развити код ученика идеју о принципу праведности, одговорности према осталим члановима групе и јачање међусобног уважавања
	ТОК ЧАСА
1. корак	Поделити ученике у четири групе. Након тога свакој групи поделити један лист папира са по једном ситуацијом (такмичење у спорту, уређење дворишта, акција дон- ошења старих ствари, рецитаторско такмичење). Време 5 мин.
2. корак	Објаснити ученицима шта је задатак сваке групе, тј. да свака група сходно ситуацији коју је добила изабере двоје ученика из одељења које би ангажовала за свој задатак. Време 10 мин.
3. корак	Ученици образлажу у оквиру своје групе кроз критеријуме које су сами установили зашто су одређени ученици изабрани. Време 10 мин.
4. корак	Методом станице групе обилазе једни друге и упознају се са избором и дају сугестије да ли би нешто мењали у избору критеријума те групе. Време 15 мин.
5. корак	У пленуму ученици долазе до закључка да се за учешће у различитим активностима бирају ученици на основу различитих критеријума. Време 5 мин.

7.

Облик рада	индивидуални, групни, фронтални
Метод рада	игра улога, усмено излагање-разговор
Средства	Кутија за предлоге, картица са ситуацијом, папирићи, табла , креда
Циљ	Развити осећај за правду, фер-плеј, толеранцију, уважавање других кроз израду модела одабира ученика за ваннаставне активности
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Упутити ученике да ћемо разговарати о праведности и уважавању других и да ћемо разматрати наш проблем око учешћа ученика у ваннаставним активностима.</p> <p>Игра улога. Изабрати неколико ученика - добровољаца да буду глумци. Они имају задатак да представе једну ситуацију из школе у којој је неком од ученика учињена неправда. Глумци добијају опис улоге на картици. Ситуација је у вези проблема у одељењу-Ученици се свађају око учешћа на турниру у фудбалу. Одељењски старешина решава ситуацију тако што бира „миљенике“.</p> <p>Након краће припреме, глумци играју ситуацију како се догодила. Остали проматрају, а потом дискутују.</p>
2. корак	<p>Дискусија. Како су се осећали ученици којима је учињена неправда? Шта им је највише сметало? Да ли су били тужни, бесни, немоћни...? Како су се осећали ученици који су изабрани? Да ли су се осећали моћно, да ли су свесни да су њихови другари оштећени...? Какав је одељенски старешина, да ли је требало другачије да поступи...? Разговарати са ученицима, скренути пажњу да је уважавање других одлика зрелих особа и особа сигурних у себе, да у школи и у животу често будемо, свесно или несвесно, и на једној и на другој страни, али да треба тежити толеранцији и поштовању других.</p>
3. корак	<p>Кутија за предлоге. Саопштити ученицима да је сада њихов задатак да предложе како би на најправеднији начин одредили критеријуме за одабир ученика који ће учествовати у ваннаставним активностима у одељењу, водећи рачуна о ономе о чему је предходно било речи. Свако пише на папирић свој предлог како и шта вредновати. Усмерити их да то може бити-успех и владање, број неоправданих изостанака, однос према раду, друговима... или шта они сматрају да је битно, а примерено је ситуацији.</p>
4. корак	<p>Пребројавање листића и одабир предлога који су се највише пута понављали. Председник одељенске заједнице пише критеријуме на табли, а ученици у свеске. Усвојени критеријуми ће бити исписани на хамер и окачени на видно место.</p>
5. корак	<p>Резиме и дискусија. Осврнути се на предлоге, продискутовати да ли наведени критеријуми пружају свакоме могућност да, у складу са својим интересовањима и заслугама, учествује у ваннаставним активностима, да ли су предлози у складу са принципом праведности.</p>

8.

Облик рада	Фронтални и групни
Метод рада	Разговор, писани радови
Средства	Дневник в и о рада, папири, листе
Циљ	Оспособљавање ученика да на правичан начин врше избор представника свог одељења. Развијање и неговање колективног духа и заједништва у одељењу (вредновање понашања и учења). Увођење ученика у процес договарања.
	ТОК ЧАСА
1. корак	На табли пишем тему часа; Избор ученика за учешће у ваннаставним активностима; Саопштавам ученицима да сам формирала одређене критеријуме по којима треба извршити избор ученика и да ћемо заједно формирати бодовну листу за сваки критеријум.
2. корак	Подела ученика у групе и подела задатака: 1. група – Успех ученика 2. група – Владање ученика 3. група – Број неоправданих часова Добијају смернице за рад – могу да допуњавају бодовну листу.
3. корак	Представници група излажу бодовне листе, по договореном критеријуму (које се могу допуњавати и кориговати). Следи дискусија у циљу формирања заједничке бодовне листе уз помоћ наставника.
4. корак	Ученици се пријављују – прави се списак ученика за рангирање. Заједно са представницима група за бодовну листу, рангирамо ученике користећи Дневник васпитно-образовног рада. Ученици са највише бодова представљају своје одељење.
5. корак	Давање упутства ученицима да на примерен начин буду представници свог одељења.

9.

Облик рада	Фронтални, рад у групи
Метод рада	Дебата
Средства	Презентација на видео-биму
Циљ	Развој способности ученика да дођу до решења проблема заједничким, мирним путем, путем разговора. Развој културе слушања другог, међусобног уважавања мишљења друге особе. Развој способности креирања модела одабира ученика за ваннаставну активност.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Информишем се о ваннаставној активности о којој је реч, пре часа, распитујем се код колега о чему је реч, које ученике су одабрали за дату активност и на који начин. На часу разговарам са ученицима која је активност у питању, колико се дана реализује, које способности треба да поседују ученици који ће обављати ову активност.
2. корак	Правим списак ученика који су заинтересовани за ову активност, свако од њих ми излаже зашто би желео да учествује у овој активности, зашто мисли да би баш он требало да буде изабран. На видео биму приказујем презентацију са примерима различитих метода које се могу користити у ситуацијама у којима се врши одабир одређеног броја ученика за неку активност. Ученике који су заинтересовани да учествују у ваннаставној активности делим у две групе случајним одабиром (извлачењем папирића са именом ученика). Свака група има 10 минута да се договори и напише критеријуме по којима би требало да се одаберу ученици за дату активност.
3. корак	Бирамо по једног представника из обе групе који ће учествовати у дебати у којој ће изнети критеријуме по којима, по њиховом мишљењу, треба да буду изабрани ученици за учествовање у ваннаставној активности. Остатак одељења, који се састоји од ученика који нису заинтересовани за ваннаставну активност, поставља питања учесницима дебате. Није дозвољено прекидање супарника и говорење у глас, већ се диже рука за дозволу за реч (питање) и у једном тренутку говори само једна особа, а остали је слушају.
4. корак	Након дебате на табли исписујем на табли две идеје које су изнете од стане обе групе. Разговарам са свим ученицима о оправданости или неоправданости једне и друге. Након тога сваки ученик на папирићу анонимно исписује методу за коју мисли да треба да се користи приликом одабира ученика.
5. корак	Након тога сакупљам папириће, читам на глас и одабирам методу која има највише гласова. Према њој вршим одабир ученика који по датим критеријумима највише заслужују да учествују у ваннаставној активности.

10.

Облик рада	Индивидуални, групни, фронтални
Метод рада	„Стрипови у наставцима“, „Разговор писањем“, дијалогска метода (хеуристички разговор и дискусија)
Средства	фланелограф (пано), хамер-папир, фломастери
Циљ	<ul style="list-style-type: none"> • Долажење до сазнања да је квалитетан рад и понашање веома битно за напредовање • Развијање осећања личне и колективне одговорности • Развијати и неговати потребу за праведношћу, поштењем и демократичношћу • Превазићи проблеме у комуникацији, развијати вештину комуникације • Јачати и развијати повољну климу у одељењу
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Председник одељења обавештава одељење о каквој се ваннаставној активности ради и чита списак ученика који су се пријавили за ову активност. Уколико има измена на списку она се изврше пред целим одељењем.</p> <p>Ученици се поделе у четири групе.</p> <p>У форми стрипа на паноу (фланелографу) дата је почетна ситуација (превише ученика жели да се бави одређеном ваннаставном активношћу).</p> <p>Ученицима се да времена да размисле о могућим решењима да би затим представник сваке групе доцртавањем требао да изнесе своје виђење решења овог проблема.</p> <p>(до 10-15 минута)</p>
2. корак	<p>Ученицима се затим предлажу <i>јасни и објективни</i> критеријуми за формирање ранг-листе (успех, владање, неоправдани изостанци), али се узму у обзир и решења која су они понудили (у претходном кораку) уколико изазову одобравање свих ученика...</p> <p>На четири стола распоређени су плакати на коме је истакнут један критеријум и могући начин бодовања;</p> <p>Учење (одлично 5 бодова, врло добро 4, добро 3, довољно 2, са једном слабом оценом 1 бод, са две и више слабих оцена 0 бодова)</p> <p>Владање (примерно владање 5 бодава, врло добро владање 4 бода, добро владање 3 бода, довољно владање 2 бода, незадовољавајуће владање 0 бода)</p> <p>Неоправдани изостанци (без неоправданих изостанка 5 бодова, са једним неоправданим изостанком 4 бода, са два неоправдана изостанка 3 бода, са три неоправдана изостанка 2 бода, са четири неоправдана изостанка 1 бод, са пет и више</p>

	<p>неоправданих изостанака 0 бодаса) Критеријум које предлагем Ученици се шетају око плаката и уписују своје мишљење или коментаришу. За време писања нема разговора. (до 10 минута.)</p>
3. корак	<p>Плакате окачити, анализирати их и дискутовати. Кроз понуђена питања навести ученике да кроз разговор извуку закључке о важности јасних и прецизних критеријума, али и толеранцији при решавању проблема у комуникацији.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Зашто желимо да учествујемо у овој ваннаставној активности? • Који критеријум ми се највише свидео? • Зашто ми се највише свидео критеријум _____? • Да ли се проблеми могу решавати без агресивности? • ... <p>Одлучити се за критеријуме и начин бодовања на основу управо завршене дискусије. (до 15 минута)</p>
4. корак	<p>На основу усвојених критеријума формирати ранг-листу и прочитати имена учесника у ваннаставној активности. (5-10 минута)</p>
5. корак	<p>Ученицима се предлаже да направе кутију у коју ће убацити папире са предлозима, идејама и жељама у вези са ваннаставним активностима.</p>

11.

Облик рада	Групни рад
Метод рада	дијалог
Средства	Табла, фломастери, картице
Циљ	Развијање критичког мишљења код ученика, подстицање ученика на објективност и одговорност према осталим члановима
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученици се упознају са ваннаставним активностима које се обављају у школи. формирање група и подела материјала.
2. корак	Ученици на картицама бележе активности у којима би желели да буду укључени тј. да учествују.
3. корак	Подела картица ученицима са захтевима који су јасно дефинисани а односе се за конкретну ваннаставну активност.
4. корак	Дефинишу критеријуме на основу захтева који су им постављени
5. корак	Ученици се сами сврставају за одређену ваннаставну активност тако што упоређују захтеве и критеријум према приложеним параметрима

12.

Облик рада	Групни, фронтални
Метод рада	Разговор, записивање
Средства	Као припрему за сам час ученици треба да користе интернет или неко друго средство за стицање додатних информација. На часу табла или папир.
Циљ	Подстаћи код ученика идеју о принципу праведности, одговорност према осталим члановима групе и јачање међусобног уважавања. Подстаћи ученике да сами креирају предлог модела одабира ученика за неку ваннаставну активност који би важио у већини ситуација, а који би и за њих и за вас био прихватљив.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Као припрему за овај час ученицима треба задати да се у групама од највише четворо добро информишу о активности о којој је реч : путем интернета или код самог професора који организује ту активност. Са своје стране ја чиним то исто.
2. корак	Час започињемо техником настављања реченица - ученици треба да кажу какве асоцијације или каква осећања у њима изазива сам назив те активности. Када то радим, ја... То је за мене... Волела бих тамо да идем, јер...
3. корак	Представник сваке групе након претходног договора записује на табли по једну ствар (један разлог) зашто чланове групе та активност занима.
4. корак	Свака група коментарише одговоре осталих група . Кроз разговор долазимо до закључка који су разлози најваљиднији. Питам ученике да ли се слажу да чланови те групе иду на ваннаставну активност.
5. корак	Очекивани одговор би био да се остали ученици слажу. У противном случају им нудим могућност бодовања по критеријумима успеха, владања и изостанака. У обе варијанте, изабрани ученици имају задатак да своје другове редовно информишу о дешавањима на тој активности и да им на сваком наредном ЧОС-у одрже неку врсту предавања или резимеа активности до тада.

13.

Облик рада	Фронтални, индивидуални
Метод рада	Дијалошки
Средства	Табла, креда, Дневник
Циљ	Подстаћи код ученика идеју о принципу праведности, одговорност према осталим члановима групе и јачање међусобног уважавања. Подстаћи ученике да сами креирају предлог модела одабира ученика за неку ваннаставну активност који би важио у већини ситуација, а који би и за њих и за вас био прихватљив.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Разговор са ученицима о предстојећој акцији. Када ће се одржати, колико ученика може да учествује, о чему се ради.
2. корак	ОС одређује критеријуме по којима ће се бирати ученици који ће се овој акцији прикључити. На пример: општи успех, владање, неоправдани изостанци... Уколико желе, ученици могу да додају још нешто. ОС или председник Одељењске заједнице исписује на табли критеријуме.
3. корак	На основу одређених критеријума, ОС формира бодовну листу. На табли исписује (опет ОС или председник Одељењске заједнице) колико бодова носи одређени успех ученика, оцена из владања... Прави се табела.
4. корак	Пријављују се ученици који желе да учествују у овој акцији, односно који желе да буду ранжирани. Председник Одељењске заједнице пише имена заинтересованих ученика. ОС (уз помоћ Дневника) говори колико бодова има који ученика за сваки критеријум. Председник ОЗ пише бодове, на крају их сабиремо.
5. корак	Резултати бодовања. Позната су имена ученика који ће учествовати у акцији. Коментар, разговор.

14.

Облик рада	фронтални
Метод рада	дијалошки
Средства	Креда у боји, табла, папирићи
Циљ	Праведно изабрати представнике разреда у ваннаставним активностима и да ученици увиде да се цени рад и дисциплина.
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Прочитан проглас деци како ће се током суботе и недеље у школи одржати ваннаставна активност, на шта су сви одушевљено реаговали док нису сазнали да може да их учествује само неколико из једног разреда.</p> <p>Пустити ученике да се изјадају и изјасне колико њих уопште има заинтересованих за ту ваннаставну активност.</p> <p>Када установимо да ипак има више заинтересованих него слободних места идемо на други корак...</p>
2. корак	<p>То би било изношење предлога како да решимо насталу ситуацију и изаберемо наше представнике.</p> <p>Ученици износе своје предлоге, записујемо их на табли и покушавамо да установимо листу приоритета..</p>
3. корак	<p>Закључимо да би било најбоље формирати одређене критеријуме по којима треба извршити избор ученика за ову акцију. Након размишљања који би то критеријуми требало да буду, одлучујемо да су то следећи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. успех ученика, 2. владање ученика и 3. број неоправданих часова. <p>Сваки критеријум бодовати,</p>
4. корак	<p>На табли испишемо имена заинтересованих ученика, потом њихов успех, владање и број неоправданих изостанака и полако формирамо листу за учешће на ваннаставној активности, где сви ученици лепо учествују, било писањем било читањем оцена и изостанака...</p>
5. корак	<p>Завршни корак би био да смо установили да само 2 ученика имају позитиван успех и примрно владање, а немају пуно неоправданих и да само они могу ове године да учествују у том лепом догађају.</p> <p>Пошто ученици увиђају да је основни критеријум био њихов успех и однос према раду и обавезама и да су сами криви што нису могли да учествују, чврсто обећавају да ће више да се труде, боље уче и мање изостају да би следеће године, као матуранти могли да учествују у тој ваннаставној активности....</p>

15.

Облик рада	Индивидуални, групни
Метод рада	Brainstorming
Средства	Папир, маркер, селотејп
Циљ	Развијати код ученика идеју о принципу праведности, одговорност према осталим члановима групе и јачање међусобног уважавања, тако што ученици сами креирају предлог модела одабира ученика за неку ваннаставну активност који би важио у већини ситуација, а који би прихватљив за све.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Поделити папир ученицима и објаснити да се од њих очекује да свако од њих запише бар један критеријум који би могао да се узме као критеријум приликом одабира ученика за ваннаставне активности.
2. корак	Ученици каче своје предлоге. Једног ученика замолити да их групише по сличности. Са ученицима анализирати предлоге и изабрати 3-4 који су прихватљиви и ученицима и одељенском старешини.
3. корак	Поделити ученике у 3 до 4 групе у зависности од броја изабратних критеријума. Група предлаже скалу за бодовање критеријума. Ученици каче своје радове.
4. корак	Ученици дискутују о скали за бодовање за сваки критеријум. Доносе коначну скалу бодовања за сваки одабрани критеријум.
5. корак	Ученици се сами бодују у складу са успостављеним критеријумима.

16.

Облик рада	Фронтални, групни
Метод рада	Дијалoшка; кутија за предлоге, идеје и жалбе; метода решавања проблема,
Средства	Кутија, папири, фломастери, свеска.
Циљ	<ul style="list-style-type: none"> • Да ученици науче да сами креирају критеријуме (правила) која ће важити у групи, • Да сви ученици креирана правила прихвате и поштују, • Да ученици науче да буду објективни код доношења одлука, • Да се ученици међусобно уважавају, • Да ученици схвате да остварење њихових жеља зависи од њих самих, од њиховог понашања и ангажовања, • Да ученици схвате да се сваки труд и активност уважава и награђује, • Поправити климу у одељењу.
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>У току претходне седмице ученици су у кутију за предлоге, идеје и жалбе убацивали своје предлоге критеријума за одабир ученика за било коју ваннаставну активност.</p> <p>Отворити кутију и анализирати предлоге и идеје које су дали ученици.</p> <p>Очекивани критеријуми:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Целокупни успех у школи коју тренутно похађа, ➤ Успех у текућој школској години, ➤ Успех из предмета чији су садржаји повезани са конкретном ваннаставном активношћу, ➤ Владање у школи коју тренутно похађа за све време школовања, ➤ Владање у текућој школској години, ➤ Број неоправданих изостанака за све време школовања у тој школи, ➤ Број неоправданих изостанака у текућој школској години, ➤ Учешће на такмичењима за све време школовања у тој школи, ➤ Учешће на такмичењима у текућој школској години, ➤ Учешће на такмичењима из предмета блиског конкретној ваннаставној активности, ➤ Добровољно учешће у мање привлачним ваннаставним активностима, <p>Унапред припремити неке од критеријума да не би неки битни критеријуми били изостављени.</p>
2. корак	<p>Поделити ученике у пет група.</p> <p>Свака група добија задатак да разради одређене критеријуме.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ 1. Критеријуми за: целокупни успех у школи и успех у текућој години, ✓ 2. Критеријуми за: владање у школи коју похађа и у текућој години, ✓ 3. Критеријуми за: број неоправданих изостанака у школи и у текућој години,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ 4. Критеријуми за: учешће на такмичењима уопште у школи и у текућој години, ✓ 5. Критеријуми за: успех из предмета блиског конкретној ваннаставној активности и добровољно учешће на мање привлачним ваннаставним активностима, као и учешће на такмичењу из предмета блиског конкретној ваннаставној активности. <p>Пратити и координирати радом група. Давати сугестије ако је потребно.</p>
<p>3. корак</p>	<p>Анализирати и коментарисати предложене критеријуме. <u>Могућа решења:</u></p> <p>1. ГРУПА:</p> <p>За целокупан успех у школи коју похађа:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Одличан (5,00) – 6 бодова, ❖ Одличан (мање од 5,00) и врлодобар – 5 бодова, ❖ Добар – 4 бода, ❖ Довољан – 3 бода, ❖ "Поновац" – 1 бод, <p>За успех у текућој школској години:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Без јединица – 5 бодова, ❖ Са једном јединицом – 3 бода, ❖ Са две јединице – 1 бод, ❖ Са три и више јединица – 0 бодова,, <p>2. ГРУПА:</p> <p>За целокупно владање у школи коју похађа :</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Примерно – 6 бодова, ❖ Врлодобро – 4 бода, ❖ Добро – 3 бода, ❖ Довољно – 2 бода, ❖ Незадовољавајуће – 0 бодова. <p>За владање у текућој школској години:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Без записивања у напомене – 7 бодова, ❖ Са 1 записивањем у напомене – 5 бодова, ❖ Са 2 записивања у напомене – 3 бод, ❖ Са 3 записивања у напомене – 1 бод, ❖ Са 4 и више записивања у напомене – 0 бодова. <p>3. ГРУПА:</p> <p>За изостанке у току целокупног школовања:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Без неоправданих изостанака – 7 бодова, ❖ Са 1 неоправданим изостанком – 5 бодова, ❖ Са 3 неоправдана изостанка – 4 бода, ❖ Са 5 неоправдана изостанка – 3 бода, ❖ Са 7 неоправдана изостанка – 2 бод, ❖ Са 9 неоправданих изостанака – 1 бод, ❖ Са више од 9 неоправданих изостанака – 0 бодова. <p>За изостанке у току школске године:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Без неоправданих изостанака – 6 бодова, ❖ Са 1 неоправданим изостанком – 4 бода, ❖ Са 2 неоправдана изостанка – 3 бода, ❖ Са 3 неоправдана изостанка – 2 бода,

	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Са 4 неоправдана изостанка – 1 бод, ❖ Са више од 5 неоправданих изостанака – 0 бодова <p>4. ГРУПА:</p> <p>Учешће на такмичењима у школи за све време школовања, као и за време текуће школске године (исти принцип – 2 бодовања):</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Учешће на 1 такмичењу - 1 бод, ❖ Учешће на 2 такмичења – 2 бода, ❖ Учешће на 3 такмичења – 3 бода, ❖ Учешће на 4 такмичења – 4 бода, ❖ Учешће на 5 и више такмичења – 6 бодова. <p>Пласмани на такмичењима:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ 1. место на републичком такмичењу – 10 бодова, ❖ 2. место на републичком такмичењу – 9 бодова, ❖ 3. место на републичком такмичењу – 8 бодова, ❖ Испод 3. места на републичком такмичењу – 7 бодова, ❖ 1. место на окружном такмичењу – 7 бодова, ❖ 2. Место на окружном такмичењу – 6 бодова, ❖ 3. место на окружном такмичењу – 5 бода, ❖ Испод 3. места на окружном такмичењу – 4 бода, ❖ 1. место на општинском такмичењу – 4 бода, ❖ 2. место на општинском такмичењу – 3 бода, ❖ 3. место на општинском такмичењу – 2 бода, ❖ Испод 3. места на општинском такмичењу – 1 бод, ❖ 1. место на школском такмичењу – 1 бод. <p>5. ГРУПА:</p> <p>Учешће на такмичењима из предмета блиског конкретної ваннаставној активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ За свако такмичење – по 1 бод. <p>Добровољно учешће у мање привлачним ваннаставним активностима:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ За свако учешће – по 3 бода. <p>Успех из предмета блиског конкретної ваннаставној активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Оцена 5 – 5 бодова, ❖ Оцена 4 – 4 бода, ❖ Оцена 3 – 3 бода, ❖ Оцена 2 – 2 бода, ❖ Оцена 1 – 0 бодова. <ul style="list-style-type: none"> ○ Додатни предлог групе: ученик у току школске године може да буде одабран за највише 2 ваннаставне активности. <p>Тако се спречава ситуација у којој би увек исти ученици били одабрани, без обзира што ће често разлика у бодовима бити мала.</p>
<p>4. корак</p>	<p>Нагласити ученицима да од данас важи овај "Правилник" и да ће по њему бирати ученике за учешће у ваннаставним активностима. Сви ученици ће имати право да се пријаве, а могу бити одабрани до 2 пута.</p> <p>Формирати трочлану комисију која ће ове критеријуме добро проучити, преписати у једну свеску, користити приликом избора и бележити имена одабраних ученика да би имали евиденцију.</p> <p>Нагласити да морају бити праведни, објективни и прецизни.</p> <p>Остали ученици имају право на увид у бодовање.</p>

СИТУАЦИЈА 2. – Проблем између одељења и предметног наставника

<p>Опис ситуације</p>	<p>Одељењски старешина сте у одељењу првог разреда средње школе. Дешава се да ученици понекад нису задовољни односима са појединим наставницима у школи и понекад Вам се пожале, али обично не желе да се проблем “износи из учионице”. Последњи пут, проблем се тицао односа са наставницом физике у чијем је односу према Вашим ученицима, по њиховој причи, присутан понижавајући, ниподашатавајући став уз стално доказивање како ученици ништа не знају и уз некритичко истицање неколицине бољих ученика.</p>
<p>Задатак за час одељењског старешине</p>	<p>Подстицати рад на побољшању односа ученика и наставника - подстаћи ученике да преузму одговорност за свој део грађења односа са наставницима; подстаћи ученике на хватање у коштац са проблемима, упутити их на важност стварног решавања проблема одмах у зачетку и скренути пажњу на мане “гурања проблема под тепих”</p>

1.

Облик рада	Групни, индивидуални и фронтални рад.
Метод рада	Игра улога, дискусија
Средства	Књига из физике, табла, креда
Циљ	Стварање атмосфере уважавања и поштовања ученика према наставнику. Преиспитивање својих и наставникових ставова, развијање самокритичности, самоконтроле и развијање толеранције.
	ТОК ЧАСА
1. корак	(На претходном часу, када су ученици изнели проблем, договорено је да часу Одељењског старешине присуствује педагог школе) Одељењски старешина саопштава ученицима да ће данашњем часу присуствовати педагог школе. Педагог школе, након поздрава са ученицима саопштава, да ће својим искуством и стручним мишљењем помоћи у расветљавању проблема који постоји на часовима физике. .
2. корак	Ученике поделимо у две групе. Постављамо задатке Група 1 : Сцена обраде новог појма из физике. Један ученик из групе је “наставник”, а остали су “ученици” – приказ стварног стања Група 2 : Сцена испитивања, тј провере знања. Опет један из групе глуми “наставника”, а остали “ученике” – приказ стварног стања
3. корак	Ученици раде по групама 10 минута
4. корак	Излагање група и дискусија о понашању наставника и ученика. Ученици саопштавају своја мишљења, описују како се осећају у датим ситуацијама на часу физике, шта им смета, шта им се допада. У разговор се укључује и психолог. Дискусија треба да буде усмерена на циљ часа. Како превазићи своје страхове, како унапредити самопоуздање. Анализом понашања наставника, уочити и разумети разлоге његовог незадовољства. Самоанализом својих поступака и поступака група ученика, доћи до прихватљивих објашњења о узроцима нетрпељивости између наставника и ученика.
5. корак	Председник одељења (или изабрани ученик) на табли исписује закључке до којих се дошло у дискусији и предлоге о начину превазилажења насталих проблема, које би педагог требало да предочи наставнику физике.

2.

Облик рада	групни
Метод рада	дебата и разговор писањем
Средства	папир, фломастери, табла, креда
Циљ	Подстицање ученика да побољшају однос према наставнику тако што ће бити критични према сопственом понашању и понашању наставнице физике; истицање важности суочавања са проблемом.
ТОК ЧАСА	
1. корак	Пошто сам саслушала проблеме које ученици имају у односу са наставницом физике, указујем им на значај суочавања са проблемом и ангажовања на његовом решавању и уз њихову сагласност обављам разговор са наставницом која је показала жељу да преиспита сопствени начин рада. У жељи да припремим ученике за предстојећи разговор са њом, сугеришем ученицима да треба да буду објективни у овој ситуацији како би се настали проблем што боље сагледао и лакше превазишао. Тражим од ученика да размисле и буду критични према сопственом понашању на часовима физике, а и према понашању наставнице, јер се тако најбоље могу уочити и елиминисати узроци лошег односа међу њима. Ово им, такође може бити од помоћи у грађењу коректних односа и са другим наставницима.
2. корак	Потом примењујемо методу „разговор писањем“; ученици ће на више плаката на којима су исписана питања у вези са наставом физике, шетајући од једног до другог плаката, одговарати што сажетије и прецизније. Биће постављена питања: <ul style="list-style-type: none"> - Да ли редовно и довољно учим физику? - Каква је моја дисциплина на часу физике? - Да ли сам и колико изостајао са часова физике? - Да ли разумем оно што наставница предаје? - Како се наставница обраћа ученицима?
3. корак	Ученици се деле у пет група и анализирају све проблеме кроз дебату, потом представник сваке групе излаже став о томе колико је сваки од ових проблема присутан. Затим најприсутније проблеме записују на табли.
4. корак	Све групе добијају задатак да кроз дебату предложи начин на који сматрају да се ови проблеми могу превазићи. Представници група их излажу и исписују на табли.
5. корак	Бирају се ученици који ће водити разговор са наставницом физике истичући проблем у комуникацији са њом, наводећи сопствене грешке као могуће узроке и оно што сматрају да није добро у њеном раду. Истаћи циљ разговора: кроз предлоге начина превазилажења проблема, заједно са наставницом, поставити одређена правила понашања.

3.

Облик рада	групни
Метод рада	Игра улога
Средства	Текст са упутствима за сваку групу
Циљ	Подстаћи ученике да посматрају проблем из угла наставника
	ТОК ЧАСА
1. корак	Формирају се 2 групе од по 5 ученика. Остали ученици ће бити посматрачи. Свака група добија текст са упутствима за игру улога. Прва група има ситуацију у којој је наставник донео оцењене задатке и да се један ученик побунио сматрајући да је оштећен. Овај ученик покушава да виком и галамом постигне оно што није знањем. Друга група има ситуацију у којој је ученик који је незадовољан оценом испољава то на супротан начин, односно сматра да њега нико не воли, да је он увек оштећен због тога, не жели да слуша наставника и његово објашњење.
2. корак	Задатак сваке групе је да осмисле ту ситуацију у којој ће неко од њих бити наставника а неко други ученик и да прикажу то. Групе имају 10 минута да осмисле сценарио часа и да се припреме.
3. корак	Након тога, прва група приказује своју игру. Задатак остатка разреда је да посматрају и бележе како се понашао наставник, а како ученик.
4. корак	После тога, друга група приказује своју игру. Остатак разреда има исти задатак.
5. корак	На крају наставник подстиче дискусију пажљиво припремљеник питањима. Прво се анализира представа прве групе. Ученици износе своје мишљење о томе да ли је наставник правилно поступио, ако није како би они поступили, да ли је ученик био у праву, да ли је реаговао на одговарајући начин, ако није, како би требало. После тога се врши анализа представе друге групе на исти начин.
6. корак	Резиме: Ученици, заједно са наставником извлаче закључке о томе шта је непримерено понашање у датој ситуацији, као и то како се понашати а да се постигне резултат на обострано задовољство.

4.

Облик рада	Групни, индивидуални
Метод рада	Дијалог, попуњавање анкете
Средства	Листићи за анкету
Циљ	Побољшати комуникацију између ученика и наставника са којим имају неспоразум
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Приметила сам да у одељењу постоји проблем између ученика и наставнице физике, те долазим на час припремљена за разговор. Доносим пропремљене анкетне листиће са питањима:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Да ли сте задовољни са односом који имате са наставницима? ДА НЕ 2. Који вам наставници задају највише мука? 3. Колико времена проведете учећи тајпредмет код куће? 4. Да ли долазите припремљени за час?
2. корак	<p>После прегледа анкетних листића и разврставања видим да се углавном сви ученици слажу по питању физике. Објашњавам им да није добро ћутати и проблему и да треба разговарати са наставницом. С обзиром да се друге друге колеге не жале на ученике, кажем им да разговор неће баштако да шкоди, али да и они сами морају мало да пораде на себи, не би ли одобривољили наставницу: замолити је да објасни задатак који није баш јасан (нека то уради ученик кога она преферира, да помогне другарима), да на часу буду мирнији него што јесу, да слабији ђак се спреми и јави добровољно да одговара.</p> <p>С друге стране, ја као ОС ћу поразговарати са колегиницом и замоити је да помогне одељењу зато што су они спремни да се промене и да „закопају секира“.</p>
3. корак	<p>Ученици пристају да разговарам са наставницом, али је не оптужујем директно. Питам је како је задовољна са новим ђацима, да ли постоји неки проблем у мом одељење, с обзиром на то да су оцене поприлично лоше. Кажем јој да после урађене анкете сам схватила да ученици баш и нису задовољни и да им часово физике не спадају у омиљене. Ако постоји неки проблем да ли га можемо заједно решити, јер је и унашем интересу, као и у дечијем да будемо обострано задовољни. Колегиница сматра да су ученици недовољно активни и да уче само када треба да одговарају, док она захтева константан рад и активност на часу. Скерћем јој пажњу да је са ученицима обављен разговор на ту тему и да су обећали да ће радити редовно и неће бити „кампањци“</p>

4. корак	После пар часова физике у одељењу влада боље расположење и види се да су ученици радили јер су оцене боље. Колегиница је задовољна напретком и више јој није мрско да ради у одељењу.
5. корак	Ученицима скренути пажњу да овакво понашање ирад на часу прија свим наставницима и да ће им школовање бити много пријатније и лакше ако буду поштовали професоре. Ово је лекција која треба да важи за цео живот, а не само за школу. Уколико не могу сами да реше проблем, увек постоје стручне службе и људи који могу изнаћи решење.

5.

Облик рада	Фронтални
Метод рада	Дијалогски
Средства	Папир, оловка, плакат
Циљ	Подстаћи ученике на одговорност за свој део грађења односа са наставницима; подстаћи ученике на хватање у коштац са проблемима
	ТОК ЧАСА
1. корак	Поделити ученике у четири групе
2. корак	Свака група добија задатак да дефинише појам: понижавање, ниподаштавање, некритичко и критичко
3. корак	Ученици дискутују о овим појмовима, применом акваријум методе
4. корак	Ученици идентификују проблем, узрок и последицу у односу са наставницом физике
5. корак	Упутити ученике да сами разговарају са наставницом, и да убудуће не „гурају проблем под тепих“

6.

Облик рада	Индивидуални, групни, фронтални
Метод рада	Вербални (дијалогски), олуја идеја, позориште, дебата, разговор писањем, анализа случаја
Средства	Помоћно-техничка средства, два хамера
Циљ	Подстицати рад на побољшању односа ученика и наставника - подстаћи ученике да преузму одговорност за свој део грађења односа са наставницима; подстаћи ученике на хватање у коштац са проблемима, упутити их на важност стварног решавања проблема одмах у зачетку и скренути пажњу на мане “гурања проблема под тепих”
	ТОК ЧАСА
1. корак (5 мин)	Обавестити ученике да ће овај час бити посвећен решавању проблема, нарочито њиховом односу са наставницима, посебно са наставницом физике. Олуја идеја: записивати на табли асоцијације ученика у вези са физиком и предметним наставником. (понижавање, осећај немоћи и незнања, слабе оцене, занемаривање, ниподаштавање)
2. корак (10 мин)	Дијалог: <u>Објаснити ученицима да однос између ученика и наставника граде обе стране – да су и они својим понашањем на неки начин изазвали одређену реакцију код наставнице, била то незаинтересованост за предмет који предаје, ометање часа или изостајање.</u> Објаснити им и да за поправљање неких аспеката њиховог односа са наставницом треба поразговарати са њом, али да на неке могу утицати и они сами. Дати примере – нпр. са наставницом би свакако требало поразговарати о њеном ниподаштавајућем ставу, али проблем оцена и изостанак ученици могу решити (или се бар потрудити да га реше) сами. Саслушати коментаре и одговорити на питања ученика. <u>Скренути пажњу на озбиљност проблема и потребе да се решава.</u>
3. корак (20 мин)	Позориште: Поделити ученике у две групе. У свакој групи изабрати по једну ученицу која ће глумити наставницу. Те две ученице ће играти исту улогу – наставнице физике. Једна група ученика ће пасивно прихватити став наставнице, а друга ће покушати да поразговара са њом. Дебата: Поделити ученике у две групе. Једна група заступа став да не треба реаговати на такво понашање наставнице, а друга да проблем треба решавати чим настане. Дати ученицима два минута да смисле аргументе. Ограничити време излагања на један минут. Обе групе износе своје аргументе по два пута, наизменично.

	<p>Анализа дебате: Објаснити ученицима да у школи нема места за мржњу и вређање, као и да правовремено делање може да спречи да до тога дође. Такође им рећи да немају разлога да се брину да ће се уколико се буду жалили проблем само погоршати – погоршаће се само ако не буду реаговали. Указати на последице: стварање отпора према наставници и предмету, што вероватно води ка изостајању са наставе, самим тим slabим оценама, неразумевању градива...</p>
<p>4. корак (5 мин)</p>	<p>Разговор писањем: Ставити два хамера – на једном ученици треба да напишу своје предлоге како они могу да реше проблем са наставницом, а на другом како им одељенски старешина може помоћи у превазилажењу тог проблема.</p> <p>Анализа: Предочити ученицима најбоље предлоге: редовно похађање часова и учење, изражавање поштовања према професору и предмету, никакво агресивно понашање...</p> <p><u>Објаснити ученицима да одељенски старешина треба да реагује када примети проблем. Рећи им да ће то бити учињено уз савете стручних сарадника, који имају више знања и искуства у вези са таквим проблемима. Уверити их да ће наставница кориговати понашање и да ће се побољшање односа позитивно одразити на обе стране.</u></p>
<p>5. корак (5 мин)</p>	<p>Усвојити листу мера за поправљање односа:</p> <ul style="list-style-type: none"> - редовно похађање наставе - редовно учење - поштовање наставника - развијање позитивног става према предмету - разговор одељенског старешине са наставницом уз посредовање стручног сарадника <p>Сумирање часа: Навести ученике на размишљање о решавању проблема, о томе како обично обе стране доприносе развијању лоших односа, како не треба жмурити пред проблемима, већ их треба признати, анализирати и потражити решења, како ниједан проблем није нерешив уколико се на време примети и почне решавати.</p>

7.

Облик рада	Групни рад
Метод рада	Дијалoшка метода
Средства	/
Циљ	Научити да се о проблемима разговара и да се они на такав начин решавају
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученици износе проблем са наставницом физике али желе да се проблем не износи ван учионице јер сматрају да може да се још више њихов однос погорша.
2. корак	Предочавам ученицима да је добро што су изнели проблем и да је важно реаговати и објаснити да ситуација може бити погоршана и са последицама. Добијам сагласност ученика јер увиђају да се проблем мора решити.
3. корак	Добијам сагласност ученика јер увиђају да се проблем мора решити.
4. корак	Одлучујем да се посаветујем са стручним сарадником и руководством школе посебно што се сумња на неке елементе емоционалног насиља. На такав начин, у случају реаговања родитеља, могу да предочим на све кораке које сам предузела и да ситуација неби измакла контроли.
5. корак	После обављеног разговора са наставницом физике она коригује своје понашање и увиђа да је добра етмосфера у одељењу и мотивациони фактор за учење.

8.

Облик рада	Групни
Метод рада	Санта леда
Средства	Табла, креда
Циљ	Успоставити добар однос између наставнице физике и свог одељења, ученицима помоћи у сагледавању проблема са различитих страна и превазилажење проблема које ће водити резултирати блјим условима за учење
	ТОК ЧАСА
1. корак	Одељенски старешина је због осетљивости теме већ обавио разговор са стручним сарадником. У сарадњи са школским психологом потребно је објаснити ученицима значај разговора о овој теми. Ученике поделити у групе.
2. корак	На табли је нацртана санта леда која симболично представља оно што је видљиво у конфликту између њих и наставника. Разговором са ученицима подстаћи да се открије оно што је „испод воде“.
3. корак	Подстицати дискусију на поменућу тему истичући важност решавања ситуације и решавање исте, и за једну и за другу заинтересовану страну.
4. корак	Разговор наводити на тему заједничке кривице за настали проблем истичући важност разговора и превазилажења проблема због даље сарадње и нормализације наставе.
5. корак	Пошто је разговором са ученицима омогућен дубљи увид у проблем, претпоставља се да је нађен потенцијал за његово решавање. Са оваквим информацијама о сагледавању кривице обе стране и важности решавања проблема, обавити обазрив и колегијалан разговор са колегиницом која има проблем у том одељењу.

9.

Облик рада	Индивидуални, рад у пару, колективни
Метод рада	монолошки, дијалoшки, дискусија,
Средства	Картице са текстом проблема
Циљ	Подстицање ученика на преузимање свог дела одговорности за успостављање и развијање добрих односа са наставницима; упућивање ученика на разумевање проблема и потребу решавања проблема насупрот скривања истих, разумевање појма и разумевање важности поштовања личних граница за међуљудске односе
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Одељењски старешина најављује радионицу у којој ће ичествовати и школски психолог и упућује ученике да распореде столице у круг на средини учионице и да заузму своја места. Ученицима се дају инструкције и објашњава им се начин и редослед рада – позивају се да најпре самостално размисле о теми коју су добили, потом се упућују да у паровима (са првим учеником који седи до њих) продискутују представљени проблем и да се припреме да своје аргументе изнесу пред читавим одељењем.</p> <p>Тема анализе парова је следећа проблемска ситуација, која се свим ученицима даје исписана на папиру: „Дешава се да ученици понекад нису задовољни односима са појединим наставницима у школи, жале се свом одељењском старешини, али не желе да се проблем “износи из учионице”. По њиховој причи, код неких наставника је присутан понижавајући и ниподашатавајући став према ученицима уз стално доказивање како ученици ништа не знају и уз некритичко истицање неколицине бољих ученика. Исти наставници се жале одељењском старешини да су ученици тог одељења нерадни и упозоравају их да ће бити много негативних оцена из предмета које им предају. Одељењски старешина не зна коме да верује и шта да уради како би се овај обострано лош однос променио.“</p>
2. корак	Ученици најпре индивидуално, па у паровима, дискутују о представљеном проблему.
3. корак	Дискутовање ставова парова ученика које они износе пред одељењем. Након излагања сваког пара у дискусију се укључују и остали ученици. Психолог и одељењски старешина се такође укључују у дискусију и усмеравају је када је то потребно.

<p>4. корак</p>	<p>Ученици се деле у две групе разбрајањем на парове и постављају се у две врсте. Објашњава им се завршна вежба под називом „вежба граница“ као и њен ток: ученици стану једни насупрот другима тако да сваки ученик има пара у врсти преко пута. Док ученици у првој врсти стоје, ученици у другој врсти почињу да се крећу према њима и имају задатак да стану на одстојању које сматрају прихватљивим. Прва врста понавља исто. У другом кругу задатак је сличан уз допуну да они ученици који стоје руком дају знак оним који се приближавају када треба да стану. Након завршене вежбе психолог објашњава значај личних граница у међуљудским односима.</p>
<p>5. корак</p>	<p>Одељењски старешина сумира искуства радионице и вежбе и закључује шта је важно за изградњу добрих односа ученика и наставника и тражи да ученици потврде или оповргну изнете закључке. Очекивање је да ће ученици исте потврдити.</p>

10.

Облик рада	Фронтални, индивидуални, групни
Метод рада	Играње улога, дијалoшка, дијалoшко монолошка
Средства	ФЧ папир, табла, креда, наставни листићи
Циљ	Развити код ученика разлику између поштовања права и обавеза и њиховог кршења. Развити осетљивост за последице кршења истих. Знати и препознати проблем, властите и туђе осећаје и суочити се са проблемом, користећи речник за изражавање осећања.
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Данас ћемо разговарати о вашем односу са наставницима, нарочито са наставницом физике јер сте ми изнели да постоји проблем . Хајде прво да одиграте реалну сцену са једног часа физике, када вас је понашање и став наставнице највише увредио и понизио. Молим вас уживите се у улоге, пратите како се осећате.</p> <p>Једна ученица глуми наставницу физике, а осталу су ученици. Онда ученици исказују своја осећања, која записујемо на великом папиру. (нпр. Понижено, бесно, љутито, уплашено, немоћно, обесхрабрено, разочарано....., а ученица која је глумила наставницу физике нпр. Моћно, узвишено, надређено, јако...)</p> <p>Папир са изнетим осећањима качимо на зид поред табле.</p>
2. корак	<p>Након одигране сцене кредом делим таблу на два дела. На једном делу наслов права и обавезе ученика, а на другом делу права и обавезе наставника. Ученици износе идеје и записујемо на табли, уз моју помоћ нарочито у делу који се односи на наставнике (нпр. Права и обавезе ученика-право да изразе своје мишљење, право да се поштује њихова личност, право да буду заштићени од насиља, право да се образују....обавезе-редовно похађање школе, поштовање школских правила, поштовање личност других ученика, наставника...Права и обавезе наставника-да ученицима преносе знања, вештине, да негују моралне вредности, да их уче да буду одговорни грађани, да својим радом доприносе развијање позитивне атмосфере у разреду, забрањује им се било који вид дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања....). Проверити да ли знају за појмове дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања и поново их укратко појаснити.</p>
3. корак	<p>Дискусија: Да ли сматрају да наставница физике испуњава своја права и обавезе? Да ли их негде крши? Где, на који начин? Ученици полако схватају да наставница врши вербално насиље (вређање, ниподаштавање, понижававање, претећи погледи, уцењивање..и то се понавља и траје дуже време).</p>

4. корак	<p>Сада када сте схватили да је у питању вребално насиље, шта чинити даље? Да ли вам ово одговара, желите ли нешто да предузмете? Да ли било који вид насиља треба да прикривамо и гурамо под тепих? Разумем да вас је страх, али шта добијате тиме ако ћутите и трпите? Шта ће се десити ако проговорите и ако проблем изнесемо из учионоце, а шта ако остане између нас? Шта је најгоре што може да се деси? У зависности од одговора ученика, водити даље разговор.</p>
5. корак	<p>После разговора указати ученицима на нека основна правила како реаговати у случају насиља на релацији наставник –ученик (може се применити и у другим односима)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ако не кажемо шта се дешава и не износимо проблем нико нам не може помоћи, биће све исто. • Можда не можете учинити много (звучи сурово, али можда и нећете учинити ништа), али вреди покушати и то не треба да буде препрека да учинимо оно мало што можемо. (ако не покушате не можете ништа ни да добијете, а очигледно сте незадовољни) • Ученици који нису осетили ту неправедност према њима не треба да буду пасивни посматрачи као да их се то не тиче... Насиље се тиче свакога. Ако не реагујете значи да подржавате такво понашање. • Пријавити насиље није напад на наставника. Тиме помажете вама и наставнику <p>Указати ученицима да прво покушају да разговарају са наставницом сами, па ако не успеју да траже помоћ одељењског старешине, директора.... Укратко им објашњавам да са наставницом поразговарају користећи се ја-порукама (нпр):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наставнице, можемо ли са Вама да разговарамо о нечему важном, да ли можемо сада ? 2. Ради се о нашем и Вашем односу у одељењу 3. Усредсредите се на понашање, а не на особу нпр. „Већина ученика је бесна што их називате незналицама и што истичете само неколико ученика, узнемирава их Ваш став и претећи глас. Ученици се плаше таквог Вашег понашања и не могу да се усредсреде на сам предмет, већ брину ста ће се догогити на наредном часу, немају вољу да уче, осећају се лоше због тога. Волели бисмо да поправимо Ваш и наш однос, да би нам било лепо и пријатно на Вашем часу, као и Вама са нама.” 4. Сачекајте одговор, Она ће можда опет реаговати љутњом и бесом или речима да није до ње него до вас, да неће бити тако ако седну и науче, да нема времена да се бакће са незналицама. УФ, ви сте баш плашљиви и узнемирени.... И ако тако одговори и то је некакав одговор. Не дозволите да вас то узнемири, излаз постоји. Ја сам вам изнеаи најгори могући сценарио, а може да буде и другачије, да се наставница промени. Уколико не дође до позитивне промене обратите се мени, па ћемо даље решавати проблем. Супроставите се страху, ништа лошије од овога не може да вам се догоди, не можете ништа да изгубите само можете нешто да добијете. Ако проблем гурате под тепих, у једном моменту ће ескалирати и онда тек нећемо моћи да га решимо. Како Вам се чини? Можете ли да пробате да разговарате на овај начин? Ја сам ту за вас, одговорна да се у школи осећате пријатно и

задовољно. Ако имате било какав проблем у вези овога што смо причали слободно ми се обратите. Ниједан проблем није нерешив, па тако и овај. Домаћи задатак: Дати конкретне ситуације везане за насиље и у односу ученик/ученик, ученик/наставник, ученик/родитељ. Напишите жртве и посматраче и шта би требало учинити тј. шта добијају/губе ако трпе насиље, а шта ако се њему успротиве. Написати како би се успротивили користећи ја-поруке. Да ли им је потребна нечија помоћ, чија?

11.

Облик рада	Групни рад, фронтални, рад у пару
Метод рада	Позориште у заједници, Санта леда
Средства	Папири са нацртаном сантом леда, фломастери
Циљ	Упутити ученике на важност решавања проблема, подстаћи их на грађење бољих односа са наставницима.
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>ПОЗОРИШТЕ У ЗАЈЕДНИЦИ</p> <p>Ученике делим у две групе. У обе бирам по једног ученика који ће глумити <i>наставника</i> (критеријум избора је успех и владање), док су остали <i>ученици</i>. У првој групи <i>наставник</i> води рачуна о својим ученицима, не напада их, често их хвали...(тип делфин), а у другој групи, наставник напада стално ученике, ниподиштава их, говори како ништа не знају...(тип ајкула). Једна за другом групе глуме, по 5-10 мин., а ученици своја осећања исказују ситним покретима и изразом лица. На пример: наставник говори ученику да је безобразан и да не зна ништа- ученик је погнуо главу, покуњио се, итд.</p>
2. корак	<p>ИСКАЗИВАЊЕ ОСЕЋАЊА</p> <p>Питам ученике прве групе, а затим и друге, да опишу како су се осећали пред <i>својим наставницима</i>. У првој групи су задовољни, јако је лепо слушати таквог наставника, и радити са њим. У другој групи исказују своје незадовољство, жале се, потиштени су. И они би волели да се осећају као ученици прве групе. Ствара се жеља код ученика да се настали проблем са наставницом реши, јер ће се тада сви осећати боље, и боље ће се радити у одељењу.</p>
3. корак	<p>САНТА ЛЕДА</p> <p>Делим ученицима папире са нацртаном сантом леда, и фломастере. Раде у пару. Треба да напишу шта је то што им највише смета на часовима физике, тј. како виде наставницу, шта им говори, на који начин, и то пишу <i>на површини</i>, а оно што је добро и не смета им, или оно сто би волели да се промени, напишу , <i>испод воде</i>. Овде им скренем пажњу да сагледају и своје понашање и рад на часу физике (можда су и они неким својим поступцима довели до лошијег односа са овом наставницом).</p>
4. корак	<p>ИЗЛАГАЊЕ</p> <p>Парови излажу оно сто су написали. На табли цртамо две колоне: 1. ВРХ САНТЕ, 2. ДНО САНТЕ. Ученици излазе и записују своје ставке у дате колоне.</p>
5. корак	<p>ИСТИЦАЊЕ</p> <p>Истичемо шта је то што треба променити, а што ће довести до побољшања односа ученика и наставника у наредном периоду.</p>

12.

Облик рада	Фронтални, групни, индивидуални
Метод рада	Дијалoшка, демонстративна
Средства	Хамер, стикери, листићи, маркери
Циљ	Указати ученицима на важност правовременог реаговања да се не би овакви проблеми временом интензивирали услед незадовољства са обе стране. Скренути пажњу колегиници о њеном односу према ученицима, на ненаметљив начин и побољшати однос у одељењу између ученика и ње.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Са овим проблемом сам упознала педагога/психолога школе и он присуствује овом часу. Делим ученике у групе. Прва група ученика на стикерима напише шта то они очекују од наставника у овој школи. То може бити: да буду реално оцењени, да их не омаловажавају, да их разумеју, да им помогну.... Затим стикере лепе на хамеру. Друга група ученика на стикерима пише шта то наставници очекују од њих. То може бити: да буду примерни на часу, да редовно похађају школу, да редовно уче, да не беже са часова... Затим стикере лепе на хамеру. Одељењски старешина чита написано и коментарише
2. корак	Понекад се дешава да одреагујемо на нешто на непримерен начин. Тог тренутка не схватамо да смо некога повредили нашом изјавом. Сви грешимо, наравно и наставници. Да би се на време отклониле грешке и били задовољни и ученици и наставници, морамо реаговати одмах. Последице нереаговања могу бити велике. Ученике делим у 4 групе. Свака група добија хамер подељен усправном линијом на два дела. На једној половини хамера пишу како се осећају када их наставник понижава, говорећи да ништа не знају..., а на другој половини пишу речи које би волели да чују од наставника.
3. корак	Представници група излажу написано. За неке проблеме су одговорни и сами ученици, ако их прећуте. Не треба ћутати. То не значи да треба да се свађају са професором или им узвратити на исти начин. Треба се обратити првенствено одељењском старешини који ће ово на најбољи начин решити, без икаквих последица. Свакако добра атмосфера у одељењу, добри односи са наставницима чине значајан мотивациони фактор за учење.

4. корак	Свако од ученика на листић напише неку поруку намењену наставницима. Одељењски старешина чита написано и коментарише.
5. корак	Сви ови хамери односи са собом педагог/психолог школе. Заједно са одељењским старешином разговара са наставницом физике приказавши јој радове ученика са овог часа. Наставници се напомене да је она начинила грешку у односу према ученицима. Ми јој сада добронамерно указујемо на то да се не би слично понављало. Промена њеног понашања може донети само позитивне резултате, како ученицима, тако и њој, па и школи. Наставница физике ово прихвата и захваљује се што смо јој указали на време на њене грешке у раду. Она је схватила да ако не би кориговала своје понашање, ученици би створили одбојност према њеном предмету, па и самој њој.

13.

Облик рада	Групни рад, индивидуални, фронтални
Метод рада	Олуја идеја, дијалoшка
Средства	Дидактички материјал (картице), фломастери
Циљ	Ученици ће схватити важност успостављања добрих односа између наставника и ученика. Побољшање климе у одељењу успостављањем односа сарадње.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученике поделити у групе. Свака група добија задатак да напише по 3 разлога за овакав однос са наставницом (картице на којима ученици пишу одговоре).
2. корак	Ученици предлажу начине за решавање овог проблема. Психолог (од кога сам затражила савет и стручну помоћ) држи кратко излагање о потреби грађења добрих односа између ученика и наставника и потреби да и ученици морају да преузму одговорност за свој део грађења односа са наставницима.
3. корак	Групе презентују своје радове уз дискусију у коју се укључује и психолог школе.
4. корак	Ученици се упознају са потребом креирања позитивне атмосфере за рад, и са потребом да све настале проблеме треба решавати.
5. корак	Ученици уз помоћ психолога и наставника заједнички доносе закључак о начинима побољшања односа са наставницом.

14.

Облик рада	Групни, фронтални, индивидуални
Метод рада	Санта леда, израда плаката, израда постера „Наша правила“,
Средства	Папир, фломастери, хамер, рачунар, пројектор, бела табла (платно за пројекције)
Циљ	Подстаћи ученике да уоче проблем у комуникацији ученика и наставника, подстаћи ученике да преузму одговорност за свој део грађења односа са наставницима, чиме се постиже бољи однос између наставника и ученика, подстаћи ученике за хватање у коштац с проблемима, упутити ученике на важност решавања проблема у зачетку и скренути пажњу на мане „гурања“ проблема под тепих
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученицима путем видео бима представљен стрип, израђен у програму bitstrips (доступан на интернету), који представља проблем у комуникацији наставник-ученик –ученици. На стрипу је јасно предочена атмосфера у учионици (неки ученици причају, други користе мобилни, неколико ученика слуша професора), професор изводи једног ученика на таблу, ученик „лупа“ одговоре, професор се обраћа ученику, а затим осталим ученицима у одељењу понижавајући их, а пренаглашено хвалећи оних неколико који су га пратили док је предавао) 5 мин
2. корак	Ученици, подељени у неколико група, добијају папир и фломастере. Објашњено им је како да примене методу „санта леда“, да издвоје проблем(е) и наведу узроке који су довели до њега. Овом методом се ученици подстичу да уоче конкретне проблеме и налажењем узрока започну њихово решавање. 10-15 мин
3. корак	Израда плаката : на једној страни проблеми , а на другој узроци. Представници групе износе њихове одговоре. 5-10 мин
4. корак	Анализа одговора. Дискусија шта је добро у понашању ученика, а шта треба променити, што би довело до боље комуникације између ученика и професора. Дискусија на тему до којих размера се проблем може продубити, ако се не решава благовремено, него „гура под тепих“. Израда постера „Наша правила“ –правила добре комуникације, са нагласком на потреби решавања проблема у зачетку. 15-20 мин
5. корак	Ученици добијају за домаћи задатак да ураде стрип (у програму битсрипс), који би био наставак уводног стрипа, а који би указао да добро решење проблема.

15.

Облик рада	Групни
Метод рада	Анализа случаја
Средства	Кратак текст који описује проблем са којим се суочавамо
Циљ	Подстицати рад на побољшању односа ученика и наставника - подстаћи ученике да преузму одговорност за свој део грађења односа са наставницима; подстаћи ученике на хватање у коштац са проблемима, упутити их на важност стварног решавања проблема одмах у зачетку и скренути пажњу на мане "гурања проблема под тепих"
	ТОК ЧАСА
1. корак	Групе добијају задатак да анализирају дати случај.
2. корак	Свака група треба да изнесе предлог како би решили проблем у којем се налази разред.
3. корак	Излагање предлога.
4. корак	Анализа предлога и доношење закључака о томе који је предлог најпримеренији и најбољи за решавање проблема.
5. корак	<p>Ученици схватају зашто је битно да се о проблему који имају отворено прича са одељењским старешином.</p> <p>Ученици треба на основу радионице да схвате да се не може бежати од проблема, већ да га треба решавати оног тренутка када до њега дође. Отворено разговарам са ученицима о ономе што им се дешава на часу физике и охрабрујем их да све кажу како бих могла да им помогнем. Сваки проблем може да се реши тако да обе стране буду задовољне.</p> <p>Подстичем их да своје проблеме пријављују, а не да се крију иза њих јер тиме не решавају ништа. Саветујем им да буду вредни на часу физике, да редовно уче и да ничиме не дају наставници повод да их омаловажава.</p> <p>Пре разговора са наставницом физике разговарам са педагогом школе и од ње тржим савет како да поступим у овој деликатној ситуацији.</p> <p>Након тога разговарам пријатељски са колегиницом, објашњавам јој да се ученици не осећају баш пријатно када се она "нашали" са њима. Обећавам јој да ће се и они више посветити њеном предмету и да ће се максимално трудити да савладају градиво.</p>

16.

Облик рада	Фронтални, групни, индивидуални
Метод рада	Усмено излагање, дијалогска, кутија за предлоге, идеје и жалбе, дебата, зидови и мостови
Средства	Учионица, табла, креда, листићи, папир
Циљ	Побољшање односа ученика и наставника, подстицање ученика да преузму свој део одговорности за грађење односа са наставником, подстицање ученика да се хватају у коштац са проблемима и да их решавају у зачетку
	ТОК ЧАСА
1. корак	Подсетити ученике на правила понашања ученика, запослених и родитеља. Наводити ученике да говоре о својим осећањима и потреби: да су сигурни, да их поштују, да буду похваљени, да немају страх када су на часу. Ученицима се објашњава шта је тема конкретног часа
2. корак	Ученици у кутију убацују листиће са предлозима, идејама, жалбама или похвалама везаним за конкретног наставника. Ово је прилика да и стидљиви ученици кажу своје мишљење, евентуалне критике, жалбе и негативне коментаре али и похвале
3. корак	Издвајају се најчешћи коментари и бележе на табли. Наводе се ученици на то да размисле да ли они имају некаквог утицаја на однос наставника према њима
4. корак	Ученици се деле у две групе и заступају супротна становишта у вези са односом наставник - ученик. Аргументе за своје ставове прикупљају из претходних корака. Упућују се да сагледају узроке проблема. При томе ученици вежбају критичко мишљење и сагледавају ситуацију из различитих углова
5. корак	Групе замене улоге. Група која је нападала ставове наставника излистава речи и реченице које имају позитиван контекст и пријају особи а супротна група оне речи које имају негативан контекст и критикују или вређају особу.
6. корак	Ученици заједно праве пано на коме цртају мост помоћу речи и реченица које повезују људе а потом цртају зид помоћу речи које раздвајају и међусобно дистанцирају људе. Пано каче на видно место у учионици тако да могу да га виде и ученици и наставници
7. корак	Одељењски старешина скреће пажњу на то да ученици и наставници треба да буду савезници при остваривању заједничког циља: стицање знања и вештина и успешан завршетак школовања а да се то постиже само отвореним и коректним сагледавањем и решавањем евентуалних проблема а не њиховим одбацивањем

СИТУАЦИЈА 3. – Проблем доношења одлука у групи

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу у коме се често јављају проблеми у ситуацијама када ученици заједнички треба да донесу неку одлуку која се тиче целог одељења. До сада су се такве ситуације обично завршавале конфликтима, “тужачањем” и сл. Последњи проблем ове врсте тицао се неслагања око тога да ли тражити одлагање контролног задатка из историје или не.
Задатак за час одељењског старешине	Подстаћи код ученика свест о важности развијања вештина доношења одлука у групи; Помоћи ученицима да се договоре око правила и начина на који ће одељење убудуће доносити важне одлуке.

1.

Облик рада	Групни рад, индивидуални рад
Метод рада	Усмено излагање, Дискусија
Средства	Папир у боји, маркери и селотејп
Циљ	<p>Подстаћи свест о важности развијања вештина доношења одлука у групи код ученика, као и да упознају предности и мане појединих техника групног одлучивања</p> <p>Учење образаца понашања који, када се примене, помажу да се на ненасиљан начин прође кроз процес трагања за обострано прихватљивим решењем. Након тога нуде им се они облици понашања који могу да спрече сукоб и потпомогну налажење опште прихватљивог решења.</p>
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Наставник за данашњи час одељењског старешине најављује радионицу на тему “групно одлучивање”, којом би се сагледали кључни узроци сукоба интереса ученика и његово настајање из фазе у фазу.</p> <p>Ученике ћемо поделити у две групе, према ставу о питању да ли треба одложити контролни из историје или не.</p>
2. корак	<p>Свака група добија инструкције да убеди другу групу у своје мишљење. Добијају 5 минута времена да се договоре у оквиру групе о томе како ће остварити свој задатак. Потом започиње дискусија.</p>
3. корак	<p>Након пет минута, наставник зауставља дискусију и тражи да свака група саопшти да ли је постигла неки договор, шта су се договорили, и посебно како су се осећали у току дискусије и како се осећају сада, да ли су изнервирани, да ли им је сада након 5 минута убеђивања више стало до спровођења сопствене идеје, да ли им изгледа вероватно да је у овом тренутку могуће постићи договор.</p>
4. корак	<p>Наставник резимира:</p> <p>Ово сад што смо доживели представља пример ескалације конфликта. Оно што је овде било очигледно јесте да се и једна и друга страна у настојању да спроведу своју идеју заправо нису ни слушале и у том неслушању су постепено почеле све гласније да причају, чак вичу, не би ли се надјачале, уз пораст осећања беса и огорчености. Такође је дошло и до вређања и омаловажавања друге стране. Ово је пример такозваног уковавања у сопствене позиције, где свака страна у сукобу губи из вида другу страну с којом преговара и све више се залаже за сопствену идеју, све је уверенија да је у праву, и одустајање постаје све теже. Овде је конфликт био заустављен у тој фази, али када се конфликт даље настави првобитни разлог неспоразума постаје неважан, заборави се и постаје најважније да победимо другу страну, а у случају даљег продубљивања конфликта јавља се жеља да се нанесе повреда другој страни па макар и ми сами у том случају били на губитку.</p>

<p>5. корак</p>	<p>Сада наставник затражи од сваке групе посебно да процени какав је био исход конфликта у њиховој групи. Наставник тврђује да дата ситуација има више могућих исхода;</p> <p>1) једна страна губи, а друга добија, 2) компромис;</p> <p>1) Ово је најчешћи исход сукоба: јачи победи - слабији изгуби. Међутим, победа једне стране најчешће је само привремен исход, јер слабија страна може ојачати и конфликт лако може букнути поново, обично због неке ситнице.</p> <p>2) У компромису свако попусти помало, обе стране поделе губитак, а при томе имају и неку добит. Због тога се сматра да је компромис добро решење, међутим обе стране остају по мало и незадовољне, и касније свакој од страна, у зависности од тога како се тренутно осећа, може се чинити да је више изгубила него добила.</p> <p>Наглашавамо да ни у једном од претходна два случаја не постоји трајно решење којим су обе стране у потпуности задовољне.</p>				
<p>6. корак</p>	<p>Наставник се обраћа ученицима.</p> <p>Сада покушајте поново да у оквиру својих група разговарате о проблему. Међутим, сада ћете се придржавати неких правила.</p> <p>Прво правило у преговарању је пажљиво слушање.</p> <p>Најпре ћете на једном парчету папира, индивидуално у оквиру групе, исписати све разлоге и потребе због којих се залажете за одлагање односно одржавање контролног из историје.</p> <p>Затим ће једна група другој изнети своје разлоге и потребе, али тако што ће док једни буду говорили други пажљиво слушати без упадица и прекидања тока излагања.</p> <p>Дакле оно што је важно, јесте да док једна страна говори, друга је без прекидања пажљиво слуша. Свака страна има по 5 минута за излагање.</p> <p>Потом ће се у оквиру групе истаћи <u>један главни разлог или потреба</u> као мишљење групе, а који ће се одабрати принципом најчешћег понављања на папирићима, које су ученици записали. Одабрани пример ће се записати маркером по папиру а потом залепити на табли.</p> <p>Наставник прокоментарише тако што укаже на сличности и разлике у потребама и разлозима две супротстављене стране.</p> <p style="text-align: center;">Изглед табле</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;">Група за контролни контролног</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">Група против</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Учили смо читаву ноћ и нећемо опет исто да учимо припремили и добићемо јединице</td> <td style="text-align: center;">Нисмо се</td> </tr> </table>	Група за контролни контролног	Група против	Учили смо читаву ноћ и нећемо опет исто да учимо припремили и добићемо јединице	Нисмо се
Група за контролни контролног	Група против				
Учили смо читаву ноћ и нећемо опет исто да учимо припремили и добићемо јединице	Нисмо се				
<p>7. корак</p>	<p>Следи трагање за решењем.</p> <p>Наставник сада даје инструкцију: Након овога можете да покушате да нађете решење које би било прихватљиво и за једну и за другу страну, тј. које би истовремено задовољило потребе и једне и друге стране, у складу са разлозима, тј. потребама које се налазе на табли. Групе излажу свој предлог решења и колико су њиме задовољни.</p> <p>Наставник ће помоћи са предлозима, уколико то ситуација налаже.</p>				

	<p><u>Могуће решење ситуације</u></p> <p>-Компромис-Контролни рад би био одложен за следећи час али би се одржао час систематизације градива по плану и програму рада, које је требало припремити за час историје, путем понављања, утврђивања и објашњавања ученика који су се припремили за час (имали би прилику да покажу своје знање). Ученицима који се нису довољно припремили час би послужио за понављање оних делова градива које нису припремили или разумели.</p>
8. корак	<p>Закључак;</p> <p>После тога наставник коментарише: Видели смо како је уместо до договора лакше доћи до сукоба, посебно када у комуникацији не водимо рачуна о другој страни. Ако не желимо често да улазимо у сукобе, и ако када смо већ у њима, желимо да их решимо, морамо да знамо да то не можемо да учинимо без друге стране. Зато је важно да се саслушамо, чујемо потребе једни других, уважимо их и заједнички трагамо за решењем.</p>

2.

Облик рада	Индивидуални, групни, фронтални
Метод рада	Игра улога, дебата
Средства	Упитник, хамер, фломастери
Циљ	Циљ часа јесте да се ученици упознају са важношћу групног одлучивања као процеса, као и да упознају предности и мане појединих техника групног одлучивања.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученици попуњавају упитник (социометријска техника) ради снимања односа у одељењу.
2. корак	Имитирање једне или више ситуација када долази до свађа у одељењу. На пример када треба одложити контролни задатак. Три ученика имитирају оне који су за а три оне који су против одлагања. Један ученик имитира наставника код кога треба одложити контролну вежбу.
3. корак	Дебата: по пет ученика се деле у групе „за“ и „против“. Остали су публика.
4. корак	Упознати ученике са техникама групног одлучивања. Ученици одлучују како ће се одвијати процес групног одлучивања.
5. корак	Ученици праве шему по којој ће доносити одлуке и које ће се придржавати.

3.

Облик рада	Пленум, станице, фронтално
Метод рада	Текстуална метода, метода разговора, усмено излагање
Средства	Плакати, фломастери, папири, табла
Циљ	Подстаћи код ученика свест о важности развијања вештина доношења одлука у групи и помоћи ученицима да се договоре око правила и начина на који ће одељење убудуће доносити важне одлуке
	ТОК ЧАСА
1. корак	Поставити три плаката на којима је исписан неки проблем са којим се може сусрести одељење (већина ученика није спремна да одговара одређени предмет и жели да се одложи одговарање док мањи број ученика је спремно) и испод проблема на сваком плакату исписан је један од начина доношења одлуке у датој ситуацији (извлачење сламке, одлука разредног старешине, одлучивање у групи (гласањем)). Време: 5 минута.
2. корак	Задатак ученика је да иду од плаката до плаката и на њима испишу своје ЗА и ПРОТИВ ставове поводом изложеног начина одлучивања. Време: 15 минута.
3. корак	Плакате качимо на таблу и коментаришемо сваки начин одлучивања, његове мане и добре стране. Акцент стављам при коментарима на запажање њихово о томе колико ученика има користи од ког вида одлучивања. Време: 15 минута.
4. корак	Ученици закључују да већина има користи од групног начина одлучивања и заједно доносимо „Наша правила одлучивања у групи“, тако што уз сагласност свих постављају правила одлучивања (улога председника одељења приликом гласања, већинским гласањем се изгласава једна од понуђених опција, итд). „Наша правила“ записују на табли или у својим свескама да би им послужила као подсетник. Време: 10 минута

4.

Облик рада	индивидуални, групни
Метод рада	усмено излагање, разговор, дијалогска метода
Средства	учионица, табла, креда, дневник образовно-васпитног рада
Циљ	пружање помоћи код проблема у схватању одговорности, научити их да мисле и указати на применљивост знања у животу, развијање другарства и међусобне подршке
	ТОК ЧАСА
1. корак	На часу одељенске заједнице, обавештавам ученике да ћу изабрати шест ученика које ћу водити на Светосавску прославу у "Сава центар". Ученици су одушевљени и сви желе да пођу.
2. корак	Да бих изабрала само шест ученика, одлучујем да предложим постављање критеријума који ће нам олакшати избор. Предлажем да се ученици рангирају по: -успеху ученика -владању ученика -броју неоправданих часова
3. корак	Након тога, формирам бодовну листу: -ученик који нема ниједну јединицу -5 бодова -ученик са једном јединицом -3 бода -ученика са више јединица -0 бодова, затим, кад је у питању владање ученика, бодовна листа је следећа: -примерно владање -5 бодова -врло добро -4 бода -добро -3 бода -задовољавајуће -2 бода -незадовољавајуће -0 бодова, и последње је рангирање према броју неоправданих часова: -без изостанака -5 бодова -са једним неоправданим -4 бода -са два неоправдана -3 бода -са три неоправдана -2 бода -са четири неоправдана -1 бод

4. корак	Разговарам са ученицима који нису најсигурнији да је овај метод најбољи и питам их да они предложе бољи критеријум. Затим, разговарам са председником одељенске заједнице и питам га за мишљење о постављеним критеријумима. Уколико има других предлога, саслушам. Тражим да ученици аргументују своје предлоге. Питам одељенску заједницу који им критеријум највише одговара.
5. корак	Затим, замолим председника да ми направи списак ученика који су заинтересовани за одлазак на пријем. Све ученике са списка рангирам при чему користим дневник образовно-васпитног рада како би подаци били веродостојни.

5.

Облик рада	групни
Метод рада	Групно одлучивање
Средства	/
Циљ	Ученици треба да се упознају са важношћу групног одлучивања и да убудуће знају сами да осмисле одговарајуће шеме групног одлучивања у одељењу
	ТОК ЧАСА
1. корак	Објаснити ученицима који је циљ часа
2. корак	Навести ученицима предности и мане појединих техника групног одлучивања
3. корак	Дати ученицима задатак - да сами осмисле како ће се одвијати убудуће процес групног одлучивања у одељењу
4. корак	Ученици износе своје предлоге за процес групног одлучивања, бира се најбоље решење; наставник помаже при доношењу одлуке
5. корак	Ученици треба да дођу до закључка да се проблеми овог типа лакше могу превазићи ако се користе технике групног одлучивања

6.

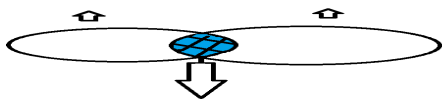
Облик рада	групни
Метод рада	Дискусија, израда плаката
Средства	Картице, хамер, маркер
Циљ	Подстаћи код ученика свест о важности развијања вештина доношења одлука у групи. Помоћи ученицима да се договоре око правила и начина на који ће убудуће доносити важне одлуке, односно који ће начин одлучивања у групи применити у конкретној ситуацији.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Одељенски старешина дели ученике у 6 група тако што сваки ученик из шешира извлачи картицу (картице су у шест различитих боја, тако да боја означава припадност одређеној групи). У оквиру група ученици треба да се сете и забележе све начине одлучивања у групи за које су они чули.
2. корак	Представници група саопштавају типове групног одлучивања којих су се сетили, а одељенски старешина их бележи на табли водећи рачуна да се не понављају исти типови, јер су могуће различите формулације истог типа одлучивања. Уколико се ученици не сете свих типова одлучивања који су већ припремљени на картицама, одељенски старешина их наводи на то.
3. корак	Одељенски старешина свакој од група даје по једну од картица на којима су различити начини доношења одлука у групи. 1. ВОЂА ОДЛУЧУЈЕ Група бира вођу који саслуша шта свако из групе мисли, а онда доноси одлуку. 2. СРЕЂА ОДЛУЧУЈЕ Група извлачи сламчицу, баца новчић или на неки други начин по принципу сређе одлучује. 3. ГЛАСАЊЕ Предлаже се неколико избора или решења. Одлучује се за оно решење које добије највише гласова. 4. КОМПРОМИС Свако је спреман да помало одустане од онога што би желео. Покушава се да се нађе решење које свако може да прихвати. 5. КОНСЕНЗУС Сви у групи се слажу око једног избора или одлуке, тако што чланови групе слушају један другог и долазе до заједничког решења.

	<p>6. СТРУЧЊАК ОДЛУЧУЈЕ</p> <p>Особа у групи која је „стручњак“ за дати проблем или која највише зна о томе доноси одлуку.</p> <p>Свака група треба да смисли ситуацију, која тражи доношење одлуке, а на коју је могуће применити тип одлучивања који је на њиховој картици. Могу да се сете ситуације у којој су већ били, а нису имали решење за доношење заједничке одлуке.</p>
4. корак	Представници група саопштавају тип одлучивања који су добили на картици и описују ситуацију и одлуку до које су дошли. После сваког саопштења сви учествују у краћој дискусији о томе како је дошло до јединствене одлуке и како су се поједини чланови групе осећали.
5. корак	Заједничка израда плаката, односно шеме са начинима одлучивања у групи који су на картицама. Плакат треба окачити на видно место у учионици.

7.

Облик рада	фронтални
Метод рада	дијалогска
Средства	дидактичка
Циљ	Указати ученицима на важност заједничког одлучивања, мане и предности.
	ТОК ЧАСА
1. корак	У уводу указати на чињеницу да се контролне вежбе и писмени задаци планирају у августу за целу школску годину.
2. корак	Ученици треба сами да одреде критеријуме и попуне шему по којој ће се руководити и које ће се придржавати у будућим ситуацијама како би избегли несугласице и свађе.
3. корак	Договарају се која правила ће прихватити и уписују их на хамер. Хамер каче на зид како би био увек видљив свима.
4. корак	Указати им на неопходност договарања и заједничког одлучивања Указати им на неке примере из живота који су слика доброг и заједничког одлучивања (нпр. политичке одлуке, одлуке које се тичу здравља и сл.) као и оне где су последице биле катастрофалне услед недостатка заједничког договарања.
5. корак	Да ученици на основу ових, нових критеријума анализирају и размисле о претходним конфликтним ситуацијама.

8.

Облик рада	Фронтални , групни
Метод рада	Вербална (дијалогска), хеуристички метод-метод решавања проблема (наставник поступно води ученике кроз процес откривања приликом решавања проблема)
Средства	Табла , маркери,папир , оловка
Циљ	<ul style="list-style-type: none"> - да ученици вежбају критично мишљење као сагледавање ситуација из различитих углова; - поправљање међуљудских односа; - да ученици схвате важност постојања правила понашања; - да ученици размишљају о узајамном поверењу и поштовању
	ТОК ЧАСА
1. корак	На почетку часа,наставник на табли исписује кључне речи: КОНФЛИКТ,КОМУНИКАЦИЈА ,ОДЛУЧИВАЊЕ . Дели ученике у 4 групе . (5 мин.)
2. корак	Наставник наглас чита исписане речи и објашњава начин рада.Истиче да су кључне речи повезане и представљају пут ка доношењу заједничких одлука које се тичу целог одељења. Мотивише ученике на размишљање. (5-10 мин.)
3. корак	Наставник започиње дискусију и од представника сваке групе очекује став,закључак о доношењу одлука у групи. (10 мин.)
4. корак	<p>Након дискусије наставника очекује да представник сваке групе на табли упише закључке (ставове) у исцртаним и обележеним пољима.</p> <p style="text-align: center;"><i>одлуке појединца одлуке целог одељења</i></p> <div style="text-align: center;"> </div> <p style="text-align: center;">СТАВОВИ ДОНЕТИ У ГРУПИ</p> <p>Циљ је доћи до закључка да је поштовање одлуке и мишљење појединца важно у доношењу одлука свих ученика, као и развијање тимског-групног духа. Ученици треба да се договоре око правила и начина на који ће доносити важне одлуке. (20 мин.)</p>
5. корак	<p>Наставник задаје домаћи: ПОКУШАЈТЕ ДА НАВЕДЕТЕ ШТО ВИШЕ ПРАВИЛА КОЈА ПО ВАМА МОГУ ДА УТИЧУ НА ИЗГРАДЊУ ЗАЈЕДНИЧКИХ СТАВОВА О ПРЕВАЗИЛАЖЕЊУ КОНФЛИКТА И РАЗВИЈАЊУ ПРИСТУПА о бављењу решењима , а не проблемима.</p> <p>Треба да постоји правило о</p> <p>Треба да постоји правило о</p> <p>Треба да постоји правило о</p> <p>Треба да постоји правило о</p>

9.

Облик рада	Фронтални, групни
Метод рада	Метод плаката, олуја идеја
Средства	Хамери, фломастери, лепак, маказе, часописи, папири...
Циљ	Подстаћи код ученика свест о важности развијања вештина доношења одлука у групи; помоћи ученицима да се договоре око правила и начина на који ће одељење убудуће доносити важне одлуке.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Разговарамо о последњем неслагању одељења које је настало око тога да ли треба одложити контролни из историје или не. Након што саслушам аргументе оних који су били за и оних који су били против, подсећам ученике на још неке примере када је долазило до слочних неслагања у одељењу.
2. корак	<p>Поделим ученике у четири групе (ученици из кутије извлаче папирић одређене боје и направе групу плавих, групу жутих, групу зелених и групу црвених). Свака група добија материјал за рад: хамер, фломастере, часописе, лепак, маказе...</p> <p>Групе добијају задатке – треба да дочарају неки проблем са којим су се сретали у одељењу и да као група, прикажу могући начин његовог решавања. Свака група има посебан задатак Нпр.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. група – одлагање контролног из историје; 2. група – договор око места за предстојећи излет; 3. група – посета некој организацији у граду ; 4. група – помоћ другарима у учењу ; 5. група – организација журке за крај полугођа.
3. корак	Групе презентују своја решења. Ученици могу да увиде, слушајући своје другаре, како се многи проблеми могу решити правилном комуникацијом. Након презентације једне групе, остали могу да додају и своје предлоге.
4. корак	Ученици добијају картице са питањем које се односи на комуникацију у одељењу. Питање може бити типа: Како да се договоримо? , или : Да ли се чујемо?...
5. корак	Ученичке одговоре и предлоге читамо и лепимо на посебан плакат који нам може служити као подсетник и подстрекач за правилну међусобну комуникацију.

10.

Облик рада	Фронтални и групни
Метод рада	Играње улога, дијалoшка метода, дискусија, групни рад
Средства	Папири , фломастери, стикери
Циљ	Истицање важности групног одлучивања као процеса у одељењу.
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Методом играње улога демонстрирати две ситуације које ће извести две групе ученика.</p> <p>Десет ученика који се добровољно јаве или их сам наставник изабере ако нема добровољаца се деле у две мање групе. Излазе у ходник и добијају на папиру два описа ситуације коју би требало да демонстрирају:</p> <p>1. ситуација-Договор око померања контролног задатка за следећи час, где ученици по унапред утврђеним начинима договарања које су сами постигли остају сложни и без проблема се договарају.</p> <p>2. Ученици у истој ситуацији не могу да се договоре јер свако мисли о себи и немају осећај да су група која има заједнички циљ , а немају ни заједничке начине одлучивања.</p> <p>Трајање 5 минута.</p>
2. корак	<p>Демонстрирање дате ситуације у којој ће остали ученици бити посматрачи а након тога разговор и анализа ситуација у којој учествују сви ученици .</p> <p>Наставник дијалoшким методом усмерава ученике да их дискусија води ка циљу часа ,а то је важност групног одлучивања договарања око заједничког доношења одлука.</p> <p>Трајање 10 минута.</p>
3. корак	<p>Поделити ученике на 4 групе и дати им задатак да да сами осмисле у својим групама како би волели да се одвијати процес групног одлучивања у одељењу; да направе свој предлог шеме или начина одлучивања који ће касније презентовати осталим групама.</p> <p>Напомена око предлога који донесу и напишу на папирима се морају сви сложити.</p> <p>Трајање 15 минута</p>
4. корак	<p>Представници група износе своје предлоге о начину одлучивања у одељењу, написане на папиру .</p> <p>Презентовање свих радова и истицање на зид учионице.</p> <p>Трајање 8 минута</p>

5. корак	<p>Након кратког коментара о представљеним предлозима од ученика тражити да се принципом рангирања од 1-4 изјасне, индивидуално, на стикерима за начин који им се чини најприхватљивија.</p> <p>Група од 4 ученика коју чине председник и заменик председника одељењске заједнице и још два ученика која се прва јаве ће прегледати све папире и рангирати предложене начине. Онај који буде имао највише бодова ће бити важећи начин одлучивања у одељењу за период не мањи од три месеца.</p> <p>Трајање 7 минута</p>
----------	---

11.

Облик рада	Фронтални, у групама
Метод рада	дијалогски
Средства	дидактичка
Циљ	Ученици се упознају са важношћу групног одлучивања, упознају предности и мане појединих техника групног одлучивања, треба да направе шему и да се ње и придржавају.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Поделити ученике у две групе, једну коју ће чинити они ученици који су били за контролни и другу са ученицима који су били за то да се контролни одложи. Навести их да аргументовано износе своје ставове за и против одлагања, без викања и свађе.
2. корак	Указати им на неопходност договарања и заједничког одлучивања Указати им на неке примере из живота који су слика доброг и заједничког одлучивања (нпр. политичке одлуке, одлуке које се тичу здравља и сл.) као и оне где су последице биле катастрофалне услед недостатка заједничког договарања.
3. корак	Ученици треба сами да одреде критеријуме и попуне шему по којој ће се руководити и које ће се придржавати у будућим ситуацијама како би избегли несугласице и свађе.
4. корак	Договарају се која правила ће прихватити и уписују их на хамер. Хамер каче на зид како би био увек видљив свима.
5. корак	Ученици су разумели важност заједничког договарања, поштоваће заједничке одлуке и придржаваће се разрађене шеме о заједничком договарању.

12.

Облик рада	Рад у групама, рад на тексту
Метод рада	Метод разбројавања, израда плаката, дискусија, метод „Наша правила“
Средства	папир за флип чарт, фломастери, модерацијска табла
Циљ	Подстаћи код ученика свест о важности развијања вештина доношења одлука у групи; Помоћи ученицима да се договоре око правила и начина на који ће одељење убудуће доносити важне одлуке.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Делим ученике у групе методом разбројавања како би формирала 4 групе у одељењу. (5 минута)
2. корак	Обавештавам ученике да ће свака група радити плакат на одређену тему, и то: 1. група – Сарадња међу ученицима у одељењу 2. група – Правила добре комуникације у групи 3. група – Доношење одлука у одељењу 4. група – Предности доношења заједничке одлуке на нивоу одељења (10 мин.)
3. корак	Модератор сваке групе образлаже плакат који су радили. Следи дискусија коју води наставник. Ученици долазе до закључка да је добра комуникација на нивоу одељења предуслов за доношење заједничких одлука што у интересу свих ученика. (15 мин.)
4. корак	На основу претходних закључака ученици сами доносе и образлажу правила понашања и последице тих правила, потом их постављају на видно место како би се држали истих приликом доношења одлука (Израда плаката „Наша правила“) (10 мин.)
5. корак	Евалуација часа : 1. допало ми се . . . 2. није ми се допало . . . 3. научио-ла сам . . . (5 мин.)

13.

Облик рада	Индивидуални, у пару, групни и фронтални.
Метод рада	Брејнсторминг, раздвајање важног од неважног, израда плаката, дискусија, „игра кругова“.
Средства	Табла и фломастери у боји, хамер, лаптоп или мобилни телефон са одговарајућом музиком.
Циљ	Подстаћи ученике да сами креирају предлог модела одабира ученика за неку ваннаставну активност који би важио у већини ситуација. Развијање принципа праведности, одговорности према осталим члановима групе и јачање међусобног уважавања.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученицима се представи ситуација: <i>требало би изабрати 5 ученика који би ишли да навијају за школски кошаркашки тим а заинтересовано је много више ученика</i> . Поставити питање који су уобичајени начини избора из њиховог искуства и одговоре записати на табли. На пример, -Професор врши избор. -Ученици сами изаберу 5 ученика. -Бира се по азбучном реду у дневнику. -Насумичан избор (извлачење шибица).
2. корак	Ученици у пару дискутују о предностима и манана оваквих начина избора. Затим се отвара заједничка дискусија помоћу које ученици долазе до закључка да ниједан од ових начина није одговарајући и да оставља могућност да неки ученици буду оштећени и незадовољни.
3. корак	Поделити ученике у групе (5 ученика) и задати им да осмисле који би били критеријуми који би требало да се испоштују при избору да он буде правичан, прихватљив за све и применљив у свим ситуацијама. Групе раде на задатку уз додатна објашњења одељењског старешине ако је потребно.
4. корак	Излагање група и записивање критеријума на табли – мерило интересовања, начело награђивања (бодовање успеха, похађања наставе и владања), равноправност (вођење евиденције да не би ишли увек исти ђаци) итд.
5. корак	Завршна дискусија у којој ученици доносе закључке самостално или уз помоћ одељењског старешине о изложеним критеријумима и праве модел правилника о избору ученика за ваннаставне активности . <i>Домаћи задатак : представљање правилника на плакату који ће бити окачен на видно место у учионици.</i>

6. корак	За крај, „ игра кругова “. Ученици се поделе у две групе и формирају два круга- спољашњи и унутрашњи. Пушта се музика и они у ритму музике корачају у супротном смеру. У тренутку када се заустави музика стају лицем у лице са ученицима из другог круга. Изјављују једно другом шта цене код друге особе. Поново се пушта музика и све се понавља неколико пута.
----------	---

14.

Облик рада	Фронтални, групни рад
Метод рада	монолошка, дијалогска, презентација
Средства	сценарио, табла, креде у боји
Циљ	Циљ часа је да се ученици упознају са важношћу групног одлучивања.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Подсећам ученике да живот у колективу подразумева и доношење заједничких, групних одлука. Али наглашавам да је доношење групних одлука важно када се одлучује о нечему што се тиче већине. Такође им кажем да одлучивање може бити јавно или тајно, да пре одлучивања треба добро размислити и кад се једном донесе одлука нема одступања.
2. корак	Ученике делим у две групе. Обе групе добијају исти задатак. Треба да се договоре да ли ћемо на следећем час-у ићи у биоскоп или у парк. Прва група не добија смернице на који начин да донесе одлуку. Друга група добија сугестије у писаној форми. <ol style="list-style-type: none"> 1. На папиру треба да напишу предности, за целу групу, одласка у биоскоп и одласка у парк. 2. Да добро сагледају мане одласка у биоскоп и одласка у парк. 3. Да након расправе гласају. 4. Да прихвате одлуку већине као одлуку групе.
3. корак	Након десетак минута очекујем резултате. Проверавам да ли су обе групе донеле одлуку и да ли су сви чланови групе задовољни донетом одлуком.
4. корак	Очекујем да су чланови друге групе својом одлуком задовољни. Они презентују на табли поступке које су предузели да би донели одлуку. Сугеришу припадницима прве групе зашто је њихов начин доношења одлуке добар.
5. корак	Договарамо се да у будуће у сличним ситуацијама изнесемо аргументе за и против, да о њима добро размислимо, да гласамо и да поштујемо одлуку већине.

15.

Облик рада	Групни
Метод рада	Разговор писањем, израда плаката
Средства	Плакати, фломастери
Циљ	Развој свести о важности заједничког одлучивања, развој вештине доношења сопствених одлука али и уважавања туђих мишљења; развој критичког размишљања
	ТОК ЧАСА
1. корак	На почетку часа ученицима објаснити да ће на часу размењивати мишљења на тему "Договор кућу гради" записивањем својих ставова, без употребе гласа, да би на крају могли да се договоримо о будућем начину доношења важних одлука у одељењу.
2. корак	Ученици су распоређени у четири групе око четири стола. На столовима је распоређен материјал-хамер папир са записаном темом и фломастери. Ученици се крећу око стола и записују своја размишљања о теми. За овај задатак имају на располагању 10 мин.
3. корак	Следи дискусија о записаним ставовима. Одељењски старешина издваја сваки коментар за који је одељење утврдило да може постати правило одлучивања.
4. корак	Следи извођење закључака и израда плаката са правилима и начинима на које ће одељење убудуће доносити заједничке одлуке. Овим путем ће ученици разумети важност групног одлучивања, превазићи неслагање око доношења одлука и убудуће поштовати и придржавати се договорених правила и начина заједничког одлучивања које су сами устројили.

16.

Облик рада	Фронтални, групни
Метод рада	Акваријум, израда плаката
Средства	Маркери, плакат
Циљ	Ученици ће схватити важност групног одлучивања, предности и недостатке таквог начина доношења одлука. Тиме ће се у свим будућим сличним ситуацијама лакше долазити до решења. Ученици стичу социјалне компетенције и уче се важности прихватања другачијег мишљења.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Представљање теме часа ОЗ – доношење групних одлука у одељењу као што је одлагање контролних вежби. Представити добре стране групне одлуке: већина ће бити задовољна, учествују сви у доношењу одлуке, води се рачуна о интересу групе, а не појединца итд. Представити и лоше стране групног одлучивања: занемаривање интереса појединца, подилажење ученицима који нередовно уче, строжији критеријуми за одложено вежбу...итд
2. корак	У средини седају четири ученика која започињу дискусију, води се дискусија, остали ученици посматрају са стране. У случају да жели да се укључи ученик седа на празну столицу унутар круга и додиром по рамену ставља до знања ученику који учествује у дискусији да ће га заменити. Износе се позитивне и негативне стране групног одлучивања
3. корак	На плакату се записују предности и недостаци технике групног одлучивања. Анализирају се добијени резултати, уз учествовање одељењског старешине. Компромис до кога треба стићи је да се контролни одложи, али да се првом приликом, предметном наставнику, нагласи да су поједини ученици увек спремни за рад и да их треба наградити – то се очекује од ученика који су тражили одлагање. На тај начин ће прихватити одговорност за нередован рад и учење уз истовремено прихватање туђег успеха као резултата редовног рада.
4. корак	Одељењски старешина се захваљује одељењу на тимском раду и похваљује одељење што је постигнут договор – компромис. Свакако им треба скренути пажњу да одлагање без додатног напора, учења и рада неће решити проблем, а с друге стране да ученици који су већ учили за контролни имају предност и спремниће га још боље за наредни час.

17.

Облик рада	фронтални, групни, индивидуални
Метод рада	монолошка, дискусија, анализа случаја, наша правила и међусобно дисциплиновање
Средства	две оловке веће дужине дебљине (виђао сам их у књижарама), чет папир и чет табла; трака за причвршћивање чет-папира за школску таблу, зид..., два маркер фломастера, кутија (шешир) у којој су цедуље на којима су имена ђака, припремљени текст за задатке.
Циљ	Да ученици дођу до сазнања да се било који посао, активност... у којој учествује више особа и која се односи на више особа са успехом и на најбољи могући начин одвија једино ако се одвија према правилима која усвоје учесници пре започињања посла или у току посла, активности.
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>У својству одељењског старешине упознајем ђаке одељења да имам сазнања да је дошло до проблема око одлагања контролног из историје и да је било и озбиљнијих сукоба, односно свађа и да сада имамо једну мало мучну атмосферу у самом одељењу.</p> <p>Позивам председника одељењске заједнице да исприча о чему се ради, шта се догодило а по потреби и још ког ђака.</p> <p>Обрћаћам се ђацима: не љутим се јер иако више нисте мали ипак сте деца која уче, стичу искуства и да сада, на овом часу, желим да кроз одређене активности сви дођемо до одређених сазнања и урадимо неке ствари како би нам се овакве ситуације и непријатности убудуће не би догађале, односно разрешавале на задовољство свих нас.</p> <p>Да би посао који сам смислио урадили треба ми помоћ председника и надам се да он пристаје да ми буде помоћник.</p> <p>-до 3 минута</p>
2. корак	<p>Узимамо кутију са цедуљама, председник ми помаже тако што насумице извлачи цедуље са именима ђака и тако формирамо четири групе ђака са 5-6 ђака у свакој групи (бар је тако у "мом" одељењу).</p> <p>-до 3 минута</p>
3. корак	<p>Групе одређују представника групе</p> <p>-до 1 минута</p>
4. корак	<p>На столу стоје четири иста папира на којима су задаци и представници група "извлаче" задатке.</p> <ul style="list-style-type: none"> - на два папира пише: заједно држите оловку, руком изнад руке, и тако држећи цртате "чича Глишу"; на дну треба, не пуштајући оловку, да испишете своја имена; уколико ко ипусти оловку "игра" се прекида; председник је судија)

	<p>- на друга два папира пише: после учествовања одељења у акцији чишћења града локално еколошко удружење "Чувајмо природу" награђује одељење наградним путовањем у Соко Бању за пет ђака; на акцији оправдано нису учествовали: Пера, Јован и Радмила, а неоправдано: Зоран, Милена, Ана и Глиша. Ваш задатак је да одаберете пет ученика која ће ићи и да на паноима испишете кораке и проблеме са којима сте се суочавали у решавању задатка -до 1 минута</p>
5. корак	<p>Групе раде свој задатак; ја као одељењски старешина не ометам рад, не утичем али и опомињањем одржавам радну атмосферу. -до 15 минута</p>
6.корак	<p>Групе кратким реченицама описују свој рад, проблеме на које су наилазили, како су их решавали ако су решавали а ако нису зашто нису до 15 минута</p>
7. корак	<p>Ученици предлажу решења која би дала боље резултате у односу на приказане, најпре за први па за други задатак. Председник записује предлоге. У другом кораку ученици предлажу казне за поступања од уобличених и усвојених правила. За наук свима све што је урађено оставља се на зиду учионице! -до 7 минута</p>

18.

Облик рада	фронтални, групни
Метод рада	вербални, илустративни, дебата
Средства	хамер папир, фломастери, папирићи
Циљ	Подстаћи код ученика свест о важности развијања вештина доношења одлука у групи; Помоћи ученицима да се договоре око правила и начина на који ће одељење убудуће доносити важне одлуке.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Одељењски старешина обавља разговор са ученицима (5 минута), пушта их да изнесу разлоге свог незадовољства и покушају да дефинишу проблем. Констатује се да се проблем односи на заједничко доношење одлуке и да се разред и до сада суочавао са неслогом око дефинисања истоветног става. Ову појаву оцењујем као разумљиву и очекивану у свакој заједници састављеној од више људи, јер је природно да људи имају различите погледе и ставове и да не мислимо сви о свему једнако. Исто тако, процењујем да је веома битно имати колективни став у неким ситуацијама (као што је ова). Питам их шта мисле постоје ли начини да се дође до заједничке одлуке? Да ли је могуће донети одлуку којом ће сви бити задовољни? С обзиром на то да имамо сучељене контрадикторне ставове, ученици ће, наравно, закључити да то није могуће. Шта је, онда, за нашу одлуку битно? Ученици закључују да је важно да се испоштује одлука већине, којој би се, уз ваљану аргументацију, мањина приклонила, те прихватила тако донесену заједничку одлуку. Напомињем колико је то важно и да постоји вештина доношења одлука у групи.
2. корак	<p>Упознајем ученике са техникама доношења групних одлука:</p> <p>Brainstorming – групна метода решавања проблема која се употребљава за генерисање нових идеја унутар групе. Вођа групе износи проблем и тражи предлоге чланова. Критиковање и коментисање датих предлога није дозвољено док се сви предлози не попишу. Након тога се прелази на неорганизовану расправу, те се анализом и оцењивањем предлога доноси консензусно решење проблема. Вођа групе треба да води рачуна да не дође до доминације неког појединца.</p> <p>Номинална група – чланови номиналне групе делују независно генерисајући идеје, а групни рад помаже у избору најбоље идеје. Техника се проводи у неколико фаза:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вођа дефинише проблем • чланови групе генеришу идеје и презентују их групи • презентоване идеје се пописују, а сваки члан на попис додаје још по једну своју идеју

	<ul style="list-style-type: none"> • води се расправа о идејама • гласање се врши на начин да сваки члан рангира неколико најповољнијих идеја • о ранг листама се расправља све док се не постигне консензус око коначне ранг листе • идеја која је на тај начин стигла на врх представља коначну идеју <p>Делпхи техника – група се састоји од стручњака, а идеално је када је члановима групе непознато ко је све укључен у рад. Примењује се када треба испитати више особа него што их може комуницирати лицем у лице, када се жели избећи доминантан утицај једне особе. Постизање споразума око коначне одлуке стручњака и доносиоца одлуке проводи се употребом упитника. Кораци у <i>делпхи техници</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • предочавање проблема (упитник) • попуњавање упитника • прикупљање и дистрибуција резултата • попуњавање другог (и идужег) упитника
3. корак	<p>Ученици коментаришу и бирају технику одлучивања која је најприменљивија. Будући несложни, ни око овога ученици не могу да се договоре. Одлучују се за комбинацију <i>brainstorming-a</i> и номиналне групе. Договарамо се о детаљима. Тајним гласањем бира се вођа групе.</p>
4. корак	<p>Вођа групе износи проблем, прикупља и бележи два основна става на хамер папиру који претходно подели на половине. Након тога, приступа се дебати. Ученици су подељени у две групе и заступају супротна становишта (одложити и не одложити контролни). Даје им се три минута да прикупе аргументе за своје становиште. Време излагања једног говорника ограничава се на један минут. Групе бирају дебатера, уз договор да и неки други члан групе може да дебатује, тако што ће прићи свом представнику и додирнути га по рамену када жели да му уступи место. Свима се скреће пажња да пажљиво прате дебату и јачину аргументације јер ће сви који нису били у улози дебатера, бити у улози публике која врши коначно сагледавање резултата дебате. Стране износе аргументе. (Претпостављени су: 1. Одлагањем ће се избећи лоше оцене; Нису сви научили градиво; Добијање на времену омогућиће бољу припремљеност... 2. Ко није научио за први заказани термин, неће ни за други; Зашто да они који уче систематично буду „кажњени“ лошом сликом у наставниковим очима и изједначени са кампањцима; Наредног часа, за који контролни жели да се одложи, писаће се и петнаестоминутна провера из правописа – како се припремити и за једно и за друго?...) Вођа групе све аргументе записује на хамер папир. На крају, <i>публика</i> сагледава ситуацију и одмерава јачину аргументације. Претпоставка је да ће аргументација друге групе добити примат.</p>

5. корак	<p>Ученици су разумели важност договарања око доношења заједничких одлука у групи, разумели су предности и мане сваког начина групног одлучивања и лако донели заједничку одлуку као модел који ће им помоћи у решавању наредних ситуација. Јер...</p> <p>...одељењски старешина црта на табли <i>санту леда</i>...Оно што је видљиво у овом конфликту и „на површини“ јесте покушај неких ученика да избегну (тренутно) лоше оцене јер нису учили за час провере; оно што је скривено и „испод воде“ јесте чињеница да у одељењу има много кампањаца који се припремају само за најављене провере и то у последњем тренутку...</p> <p>Одељењски старешина најављује тему за наредни ЧОС: Систематично и кампањско учење – предности и недостаци.</p>
----------	---

СИТУАЦИЈА 4. – Грађење односа поверења са ученицима

<p>Опис ситуације</p>	<p>Одељењски старешина сте у одељењу у коме постоје два ученика који увек негодују уколико добију нижу оцену и стално потенцирају упоређивање са другим ученицима из одељења. Једном се догодило да се заиста поткрала грешка и ви сте, наравно, оцену исправили. Од тада, чини вам се да се некако тај однос неповерења према вашем критеријуму оцењивања “проширио” на још неколико ученика који мисле да “имате” нешто баш против њега/ње, те му/јој дајете нижу оцену, док други који су “баш слично” одговорили/написали добијају боље оцене. Примећујете да велики део часова наставног предмета који предајете посвећујете разуберавању ученика по питању оправданости њихових оцена. Размишљате како да се на ЧОС-у позабавите овим проблемом.</p>
<p>Задатак за час одељењског старешине</p>	<p>Учврстити међусобни однос поверења са ученицима. Подстаћи ученике да изнесу своје бриге и разлоге неповерења. Разменити са ученицима личне доживљаје описаног проблема и пронаћи решење</p>

1.

Облик рада	Групни, појединачни
Метод рада	Вербална, демонстративна
Средства	Штампани материјал, већи папири са питањем, табла
Циљ	-Прецизно разјашњавање разлике између различитих оцена -Враћање поверења у критеријуме оцењивања одељењског старешине
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученике поделити у четири групе. Свакој групи дати по један примерак дела Правилника о оцењивању, који се односи на разграничавање оцена. Добијени материјал ученици ишчитавају.
2. корак	Свакој групи дати по папир на којем је исписано једно питање из предмета који предаје одељењски старешина. Питање је исто за све групе. Пре него што одговоре на питање, свакој групи објаснити шта је њихов задатак. Прва група треба да напише одговор који би се оценио оценом 5, друга група треба да напише одговор за 4, трећа за 3, а четврта за 2. Приликом тога треба да се придржавају правила из Правилника о оцењивању.
3. корак	Ученици лепе своје одговоре на таблу, и то редом од одговора за 2 па све до одговора за 5, тако да се јасно могу видети.
4. корак	Ученици и одељенски старешина читају одговоре, пореде их, и уколико је потребно врше корекције.
5. корак	Ученици који се јаве објашњавају разлику петице и четворке, четворке и тројке и тројке и двојке.

2.

Облик рада	Индивидуални и групни
Метод рада	дискусија, brainstorming
Средства	писани материјал (тест), картице, фломастери, модераторска табла.
Циљ	Учврстити међусобни однос поверења са ученицима. Подстаћи ученике да изнесу своје бриге и разлоге неповерења. Разменити са ученицима личне доживљаје описаног проблема и пронаћи решење.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученици извлаче папирџе на којима је одређена њихова улога на часу. Улоге су „кандидати“ и „комисија“.
2. корак	Ученицима поделити једноставан тест опште културе, у тесту поставити 5 питања отвореног типа и 5 питања затвореног типа различите тежине. Питања прилагодити узрасту ученика. Део ученика има задатак да решава тест (кандидати). Део ученика има задатак да на основу питања у тесту изради кључ и бодовну листу (комисија).
3. корак	Кандидати приступају изради теста, тест се ради под шифром, временски су ограничени. У исто време комисија, на основу питања у тесту, саставља кључ и бодовну листу.
4. корак	По завршеној изради теста ученици се деле у четири групе и то тако што се у свакој групи налази један од чланова комисије. Свака група, методом случајног избора, прегледа и оцењује одређени број тестова поштујући кључ који је комисија саставила.Прегледани тестови се, на основу шифри, враћају кандидатима који су их радили и оставља се време да се изнесу евентуалне примедбе. Износе се лични ставови, задовољство или незадовољство добијеним оценама. Комисија износи своје виђење, проблеме и недоумице које су имали приликом израде кључа и бодовне листе. Групе износе искуства која су имали док су прегледали тестове, да ли су се око свих оцена сложили, око чега се углавном водила полемика, колико мисле да су били реални приликом оцењивња...
5. корак	Ученици на картицама записују предлоге за објективно оцењивање, предлози се каче на модераторску таблу и групишу по сличности. Формира се листа предлога и дискутује се о њиховој реалност. Најбољи предлози се усвајају и примењују у настави. Групе добијају задатак да саставе тест (кључ и бодовну листу) из предмета који им предаје одељењски старешина за један од наредних часова.

3.

Облик рада	групни рад
Метод рада	Разговор писањем
Средства	Фломастери, плакати
Циљ	Учврстити међусобни однос поверења између наставника и ученика.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Наставник распоређује три плаката на столове у учоници, и на сваком од њих пише питање.1.Да ли наставници правично оцењују тестове? 2.Шта вам највише смета код оцењивања? 3. Зашто ученици нису задовољни начином оцењивања?
2. корак	Ученици узимају маркере и иду од плаката до плаката, и пишу своје сопствено мишљење тј. Коментар.
3. корак	Плакати се каче на таблу.Ученици су написали своје мишљење, и сигурно много тога што нису желели рећи гласно пред одељењем. Сада су испливали на површину сви проблеми у вези оцењивања.
4. корак	Све што је написано на плакатима читамо наглас и заједно коментаришемо.Разговор треба да иде управцу учвршћивања међусобног односа поверења између ученика и наставника.Предлог наставника, да сви тестови треба да буду јасно бодовани тј. Да поред сваког питања стоји број бодова, колико се добија за тачан одговор.
5. корак	Ученици су задовољни предлогом.Наставник објашњава да нико није не погрешив, и да се грешка увек може исправити,бар кад је оцена у питању.Увек се обратите наставнику када приметите грешку.

4.

Облик рада	Фронтални, индивидуални
Метод рада	Вербална, демонстративна
Средства	папир, оловка
Циљ	Учврстити међусобни однос поверења са ученицима. Подстаћи ученике да изнесу своје бриге и разлоге неповерења. Разменити са ученицима личне доживљаје описаног проблема и пронаћи решење.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученицима читам текст тј. причу која се заснива на истом проблему који и ми имамо у поменутој ситуацији, а затим им напомињем да пажљиво размисле и напишу на папирима шта мисле о поступку наставника (читам само први део приче који се односи на грешку наставника коју је он признао и поправио грешку), након тога мешамо све папире, затим читамо одговоре и коментаришемо.
2. корак	Прелазимо на следећи део приче за који им напомињем да пажљиво слушају (у коме читам о томе како ученици покушавају да нађу наставнику грешку у њиховој оцени и оцени својих другова а без икаквих правих разлога) а затим на исти начин записују своја мишљења ,ко је у праву и шта би наставник требало да уради, затим мешамо папире, читамо одговоре и коментаришемо.
3. корак	Након коментара ученици пишу мишљење о томе шта би тим “ученицима“ који се стално жале препоручили да следећи пут ураде? Шта би их саветовали?
4. корак	Након овог долазимо до закључка шта треба урадити следећи пут ако се тако нешто деси а то решење су кроз коментаре и предлоге донели сами ученици тако да ће се и ученицима о којима је овде било речи сигурно сложити са мишљењем својих другара и следећи пут ће добро размислити да ли су заиста у праву пре него што се пожале наставнику.
5. корак	Писање поруке за крај часа. Ученици замишљају да су они ти ученици који су се жалили стално и сада имају задатак да напишу шта би они имали да кажу о свом поступку након свега што су чули на овом часу у вези те теме. Овде ћемо видети и мишљења самих ученика о којима се ради и да ли су после данашњег часа то своје мишљење променили. Све се ради као и до сад тајно, измешају се папире а затим се читају сви одговори.

5.

Облик рада	Фронтални, групни, индивидуални
Метод рада	Монолошко-дијалозна, писана
Средства	Тестови
Циљ	Ућвршћивање међусобног односа поверења са ученицима
	ТОК ЧАСА
1. корак	На почетку часа одељенски старешина дели ученицима кратке тестове, које ће ученици израдити, а потом ће их заједно са одељенским старешином прегледати. Тест је конципиран по систему бодовања. Заједничко прегледање теста ученицима треба да покаже, да се ту ради о објективним резултатима који немају везе са личним афинитетима наставника, као и да су могуће грешке, на пример у сабирању бодова.
2. корак	Разговор о поверењу, како се стиче, одржава и губи. Ученици размењују своја искуста и причају личне ситуације, како су у некога имали поверења или како су га изгубили. Акцент је на томе, да се поверење не губи на основу једног догађаја.
3. корак	Симулација ситуације: ученици глуме ситуације о којима су разговарали. Потом играју иницијалну ситуацију, која је довела до проблема. Један од „погођених“ ученика ставља се у улогу одељенског старешине а остали су „оштећени“ ученици.
4. корак	На крају је разговор који треба да покаже да су ученици схватили да одељенски старешина нема предрасуда, да је објективан и да мора да буде професионалан и да је могуће да му се поткраде грешка, а да ученици слободно могу да реагују како би иста била исправљена.
5. корак	На крају ученици изводе „игру поверења“, тако што окренутих леђа падају а другови их дочекују у наручје.

6.

Облик рада	Групни, фронтални, индивидуални
Метод рада	Презентација са рачунара, метода „вајар и глина“, израда плаката, „Наша правила“
Средства	Папир, штампач, хамер, рачунар, пројектор, фломастери
Циљ	Учврстити међусобни однос поверења са ученицима. Подстаћи ученике да изнесу своје бриге и разлоге неповерења. Разменити са ученицима личне доживљаје описаног проблема и пронаћи решење.
	ТОК ЧАСА
1. корак	У уводном делу часа са ученицима разговарати о појму оцена: да она представља мерило знања, показатељ успешности појединца, да треба да буде објективна, и подсетити их да постоји правилник о оцењивању. 2 мин
2. корак	Ученицима показати ситуације илустроване стрипом на којима су представљене неке ситуације реаговања ученика након саопштавања оцена контролног свим ученицима одељења: - ситуација у којој ученик упоређује своју оцену и рад са оценом другог ученика и види да су слично урадили и исте оцене добили - ситуација у којој је ученик закључио да је његова оцена нижа од оцене друга и види да је друг боље урадио задатак - ситуација у којој је ученик закључио да је његова оцена боља од оцене друга и види да је друг боље урадио задатак - ситуација у којој је ученик закључио да је његова оцена нижа од оцене друга и види да је друг лошије урадио задатак 5 мин
3. корак	Са ученицима описати сваку ситуацију у стрипу преко ситуације која описује међуљудске односе: разочарење, бес, равнодушност, туга... 3 мин
4. корак	Ученике поделити у 4 групе. У свакој групи изабрати вајара који ће „вајати“ скулптуре које описују реакцију на ситуацију у стрипу. У скулптури треба да буде двоје ученика који су упоређивали оцене, један ученик посматрач и професор. Ученици који су упоређивали оцене треба на леђима да имају „закачену“ оцену коју су добили. 5 мин
5. корак	Изложба скулптура. Свака група глуми своју скулптуру. Остали ученици тумаче реакције ученика који упоређују оцене, професора и осталих ученика одељења. На основу тога изводе закључке како реагују и како се осећају глумци. 20 мин

6. корак	Закључке уписати у плакат. Раздвојити оне утицаје понашања који изазивају пријатна осећања и утицаје понашања која изазивају непријатна осећања. 5 мин
7. корак	Ученицима дати за домаћи да напишу украсним словима понашања и осећања која изазивају. Ова слова искористити за прављење плаката где су одвојени делови како се треба понашати јер изазивамо пријатна осећања и како се не треба понашати јер изазивамо непријатна осећања. 5 мин

7.

Облик рада	фронтални, групни, индивидуални
Метод рада	дијалогска, метода разговора
Средства	папир, оловка, хамер
Циљ	Учврстити међусобни однос поверења са ученицима, учити их да свако може да погрешити, да је добро наћи грешку и указати на исту, подстаћи ученике да изнесу своје бриге и разлоге неповерења
	ТОК ЧАСА
1. корак	На часу попричати са ученицима да ли су задовољни оцењивањем наставника. Да ли су имали неку ситуацију у којој су сматрали да заслужују бољу оцену. Шта су тада предузели? Да ли су се обратили предметном наставнику и затражили објашњење? Или су се обратили одељењском старешини и родитељима?
2. корак	Похвалити их што су попричали са предметним наставником, што су му се директно обратили и замолили да објасни. Такође рећи да је наставник дужан да објасни своју оцену и упозна ученике са критеријумом оцењивања. Питати их да ли су упознати са критеријумом оцењивања? Шта мисле, да ли наставник може да погрешити? Шта би требало да уради у таквој ситуацији? Да ли то значи да ће наставник погрешити и следећи пут? Јесу ли они некада увидели своју грешку и исправили је?
3. корак	Направити малу представу. Поделити ученике у три групе. У једној ће ученик погрешити у изради задатка, али никако неће признати грешку, док ће у другој ученик увидети своју грешку и прихватиће је. У трећој ученик који је први пут погрешити, овог пута ће тачно урадити задатак, браниће свој став и стајати из своје оцене.
4. корак	Дати ученицима пет минута да напишу пар реченица на тему: „Да сам ја наставник“. Након индивидуалног размишљања и писања, ученици сами доносе и образлажу своје ставове о оцењивању, критеријумима оцењивања и грешкама наставника и ученика. Затим доносе групни закључак који представљају на хамер папиру.
5. корак	За следећи час се сетити неке ситуације из живота када су погрешили. Да ли су одмах увидели и признали грешку? Да ли је било лако признати грешку? Како је околина реаговала? Да ли им је било лакше што су их други разумели и охрабрили? Да ли понављају исту грешку? Шта мисле о изреци: „На грешкама се учи.“

8.

Облик рада	Групни, индивидуални
Метод рада	Дијалог, практичан рад
Средства	Кључ за оцењивање, дидактичке игре
Циљ	Учврстити међусобни однос поверења са ученицима, подстаћи их да изнесу своје бриге и разлоге неповерења
	ТОК ЧАСА
1. корак	Уводни разговор са ученицима. Изношење ученичких брига и разлога неповерења. Групни рад на дискусији о томе.
2. корак	Образложење ученицима о начину и критеријумима оцењивања наставника. Истицање и показивање једног кључа оцењивања.
3. корак	Рад по групама, импровизација оцењивања и прављење критеријума (може и кроз драмске улоге).
4. корак	Разговор о раду група, и о томе да наставник не оцењује на основу личних симпатија, већ на основу показаног знања и према кључу за оцењивање. Оцена је показатељ стеченог знања и не зависи од воље наставника. Практично показивање једне провере знања и њене оцене.
5. корак	Мотивациони разговор са ученицима о томе да ли се променио њихов став о начину и критеријуму оцењивања наставника, с обзиром да сада имају увид у то да се наставник приликом оцењивања руководи одређеним стандардима.

9.

Облик рада	Фронтални ,групни
Метод рада	Вербално-Текстуални; Усмено излагање, Играње туђе улоге
Средства	Текст са питањима и одговорима,табеле за оцењивање,стикери,фломастери;правилник о оцењивању,паири у боји са подељени улогама(жути-ученици;плави- наставници;црвени-просветни саветници),штампани задаци...
Циљ	-Упознати ученике са правилником о оцењивању и захтевима који се постављају и пред ученике и пред наставнике када је реч о оцењивању -методом играња туђе улоге стећи искуства о оцењивању -изразити осећања везана за оцењивање и добијање оцене
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Упознати ученике са правилником о оцењивању.Предочити колико знања ученик треба да поседује за коју оцену и које елементе садржи оцена.</p> <p>Критеријуми оцењивања успеха ученика из наставног предмета су: врста, обим и ниво усвојених знања, умења и вештина у односу на прописане наставним планом и програмом за предмет, разред, образовни профил, односно врсту школе.</p> <p>Врста знања, умења и вештина, у смислу овог правилника, одређују се као основна, проширена и продубљена у односу на њихов значај за остваривање циља и задатака предмета. За довољну оцену неопходна су основна знања. За већу оцену од довољне неопходна су проширена, односно продубљена знања, умења и вештине ученика.</p> <p>Обим знања, умења и вештина утврђује се зависно од количине усвојених садржаја прописаних за одређени предмет.</p> <p>Ниво знања, умења и вештина утврђује се зависно од квалитета усвојеног садржаја: сложености усвојених знања, умења и вештина; степена схватања и разумевања усвојених садржаја и оспособљености за њихову примену.</p> <p style="text-align: center;">Члан 4.</p> <p>Успех ученика у учењу изражава се оценом: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1).</p> <p style="text-align: center;">Члан 5.</p> <p>Оцену одличан (5) добија ученик:</p> <p>1) који је у целини усвојио основна, проширена и продубљена знања, умења и вештине, а према програму предмета;</p> <p>2) чија су знања, умења и вештине на нивоу разумевања и самосталне примене у сродним и новим околностима, односно који:</p> <p style="padding-left: 20px;">- уочава битно,</p>

- лако одваја појединачно, опште и посебно ради уопштавања,
 - логички повезује чињенице и појмове,
 - самостално закључује на основу датих података,
 - критички расуђује,
 - решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења,
 - поседује богат речник и лако се садржајно усмено и писмено изражава,
 - лако и брзо примењује стечена знања,
 - испољава креативну активност на већини часова тог предмета,
 - показује интересовања и самоиницијативност за проширивање стечених знања и додатно самообразовање;
- 3) који је овладао предвиђеним психомоторним умењима и вештинама у руковању средствима и техникама рада на нивоу самосталне и стваралачке примене у различитим околностима.

Члан 6.

Оцену врло добар (4) добија ученик:

- 1) који је у целини усвојио основна знања, умења и вештине и усвојио више од половине проширених, односно продубљених знања, умења и вештина, а према програму предмета;
- 2) чија су знања, умења и вештине на нивоу самосталне репродукције, разумевања и примене, односно који:
 - уочава битно,
 - лако разуме, закључује и репродукује чињенице, дате дефиниције и законитости,
 - критички анализује постојеће чињенице и формулише правила,
 - лако се усмено и писмено изражава,
 - испољава активност на већини часова у идејама, решењима на нов начин,
 - самостално и уз помоћ наставника практично примењује знања, умења и вештине у истим и сличним ситуацијама,
 - испољава интересовања и упорност у савлађивању предвиђених садржаја програма;
- 3) који је овладао предвиђеним психомоторним умењима и вештинама у руковању средствима и техникама рада на нивоу самосталне примене.

Члан 7.

Оцену добар (3) добија ученик:

- 1) који је у целини усвојио основна знања, умења и вештине и половину проширених знања, умења и вештина, а према програму предмета;
- 2) чија су знања, умења и вештине на нивоу самосталне репродукције и разумевања уз помоћ наставника, односно на нивоу могућности ученика да:
 - схвати значење научених садржаја, објашњења и да их повезује,
 - уочава битно, а у ситуацијама анализа, апстраховања и закључивања захтева посебно залагање наставника и додатну помоћ,
 - има тешкоћа у брзом и тачном усменом и писменом изражавању;
- 3) који је овладао предвиђеним психомоторним умењима и вештинама у руковању средствима и техникама рада на нивоу примене.

Члан 8.

	<p>Оцену довољан (2) добија ученик:</p> <p>1) који је усвојио основна знања, умења и вештине, а према програму предмета;</p> <p>2) чија су знања, умења и вештине на нивоу репродукције уз наставникову помоћ, односно који:</p> <ul style="list-style-type: none"> - испољава тешкоће у анализи чињеница, података, њиховом уопштавању и закључивању, - има склоност ка пасивном запамћивању и механичком репродуковању, - има тешкоћа у усменом и писменом изражавању, - испољава несналажење у новим ситуацијама; <p>3) који је овладао предвиђеним психомоторним вештинама и умењима у руковању средствима и техникама рада уз помоћ наставника.</p> <p style="text-align: center;">Члан 9.</p> <p>Оцену недовољан (1) добија ученик који није усвојио основна знања, умења и вештине из програма предмета.</p>
2. корак	<p>Поделити ученике у шест група (насумично ученици извлаче плаве, црвене, односно жуте папириће – плави су испитивачи, ученици су жути, а црвени су просветни саветници који оцењују наставнике) тек када сви узму по папирић имају право да прочитају улогу која им је додељена. Свака група има три ученика, једаног наставника и једаног просветног саветника- и заузимају места. *Наставницима поделити и по примерак правилника о оцењивању, питања и тачне одговоре на њих, као и папир на којима ће уписати оцену и образложити је, а просветним саветницима дати правилник али и папир на којима записују примедбе на рачун наставника и његовог оцењивања. (да ли је био објективан у оцењивању, да ли је поштовао правилник, како се односио према ученику током испитивања)</p> <p>Ученици добијају текст који треба да науче за 7 мин.</p> <p>Ученици који су у улози наставника испитују (по три питања из текста) ученике, дају им оцену поштујући критеријум правилника, а „просветни саветници“ оцењују „наставнике“ (да ли је био објективан у оцењивању, да ли је поштовао правилник, како се односио према ученику током испитивања), све док се сви учесници не испуне своје обавезе.</p>
3. корак	<p>Након тога саопштавају своје резултате – оцене са образложењем, прво наставници (прво испитивач), затим ученици са примедбама на дату оцену, а затим просветни саветници саопштавају оцену рада наставника.</p>
4. корак	<p>Затим на стикерима свко појединачно записује, лепи и образлаже како се осећао док је давао оцену, био оцењиван, односно добијао примедбе на свој рад. Да ли им је било лако или тешко да оцене нечије знање?</p>
5. корак	<p>Закључак: Ученици увиђају да се и наставнички рад оцењује, да оцењивање има законску основу и да није нимало лако доносити суд о нечијем знању.</p>

10.

Облик рада	фронтални, индивидуални, групни
Метод рада	Дијалoшка, метода разговора (хеуристичка), демонстративна, практични радни задаци
Средства	Оловке у боји, хамер папир, пројектор
Циљ	Оспособљавање ученика за реалну процену ситуације. Развијање код ученика праведност и прихватање чињеничног стања. Уочавање значаја решавања спорних ситуација на прави начин.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Разговар са ученицима: Докле ћемо овако? Шта ви мислите? Шта мисли председник одељенске заједнице? Да ли сматрате да имам нешто против одређених ученика? Да ли ми замерате што ми се поткрала грешка? Ја нисам безгрешна. Не стидим се да признам своје грешке и трудим се да их исправим. Помогните ми да сагледам своје пропусте, ако их имам, из вашег угла. Желим да решимо насталу ситуацију и одагнамо све неспоразуме у вези оцењивања. Ваше мишљење ми је веома важно и желим да повратим ваше поверење.
2. корак	Описујем оцењивање демонстративном методом. Донела сам воће и поврће (по један комад): малину, купину, трњину, боровницу, нар, кељ, карфиол, броколи, кромпир и чичоку. Потребно је издвојити из овог скупа четири намирнице које спадају у поврће. Ако издвојите: чичоку, кромпир, броколи и карфиол добићете 4 бода. Четири бода добићете ако издвојите кељ, карфиол, броколи и кромпир. Ови ученици добиће исти број бодова, а нису издвојили исте намирнице. Ако издвојите нар, кељ, кромпир и броколи добићете 3 бода. Издвојене су 4 намирнице, али нар не спада у поврће.
3. корак	Приказати ученицима кратак филм о односу наставник-ученик. (5мин.) У филму наставница математике незнање ученика оцењује јединицом. Ученик негодује и изјављује да је знао за двојку, али је добио јединицу јер се дружи са њеном ћерком. Поразговарати са ученицима о филму. Како су они доживели овај филм? Ко у овом случају греша, а ко је у праву? Како се поставити према „грешнику“? Како га убедити да греша? Ученици коментаришу филм и износе своје предлоге за избегавање неспоразума.
4. корак	Делим ученике у две групе. Свака група израђује скицу за постер „Наша правила“ .(15мин.) У њој износе своје бриге и разлоге неповерења. Пишу редослед корака којим ће се остварити узајамно поверење на релацији наставник-ученик. Групе упоређују своје скице и усаглашавају се око корака.

5. корак	<p>Одељењски старешина тражи од ученика да формулишу своја интерна правила понашања у вези оцењивања којих ће све убудуће сви придржавати. Ученици заједно учествују у изради постера “Наша правила”. Након индивидуалног размишљања, ученици сами доносе и образлажу правила понашања и начин опхођења у случају да имају неке недоумице око оцене. Потом доносе групни закључак који представљају плакатом, на хамер папиру. Затим тај постер каче на видно место у учионици. Сада је њихов интерни правилник понашања у спорним ситуацијама, у сваком тренутку видљив и јасан свима.</p>
----------	---

11.

Облик рада	Групни и фронтални
Метод рада	Дискусија, дијалогска, аналитичко-синтетичка
Средства	Папири, фломастери, потребан материјал, флип чарт табла, молерска трака...
Циљ	Учврстити међусобни однос поверења са ученицима. Подстаћи ученике да изнесу своје бриге и разлоге неповерења. Разменити са ученицима личне доживљаје описаног проблема и пронаћи решење
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Делим ученике у пет група разбрајањем. После поделе ученици добијају материјал (папир са питањем)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Група : Шта знамо о оцењивању? Ученици исписују шта све утиче на оцену 2. Група: Наставнику се поткрала грешка у оцењивању. Ученици пишу како су то доживели. 3. Група: Наставник је уочио грешку и исправио је. Ученици пишу како су то доживели. 4. Група: Може ли грешка наставника да утиче на поверење? Ученици износе своје мишљење пишући на папиру. 5. Група: Да ли треба пружити прилику неком да поврати изгубљено поверење? Ученици износе своје мишљење пишући на папиру.
2. корак	Свака група ради на одређеном задатку, наставник прилази, надгледа, појашњава и усмерава.
3. корак	Представници група редом исказују своје ставове, запажања и износе закључке које су написали. Наставник на флип чарт табли бележи најважније закључке.
4. корак	Пет папира је залепљено на табли, сви ученици гледају, читају и почиње дискусија. Дискусију усмеравам у реализацији циља часа.
5. корак	Извођење закључка: Свако може да погреша па и наставник. <i>Erare humanum est.</i> Сваком треба пружити прилику да поврати изгубљено поверење.
6. корак	Помоћу димензионог крста и молерске траке испитујем сазнање ученика на задату тему.

12.

Облик рада	Фронтални, групни, индивидуални
Метод рада	Израда плаката, Brainstorming (олуја идеја) монолог, дијалог, дискусија
Средства	Хамери, стикери, коверта, папири у боји, оловке
Циљ	Упознавање ученика са критеријумима оцењивања, како би имали јасан увид у начин оцењивања наставника. Развијање међусобног поверења и успешне сарадње ученика и наставника.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Наставник указује ученицима да је приметио да у одељењу постоји проблем неповерења ученика према његовом критеријуму оцењивања и предлаже да на овом часу заједнички покушају да дођу до решења проблема.
2. корак	Израда плаката. Ученици се деле у четири групе (наставник даје ученицима да из коверте извуку један папир и ученици који извуку папире исте боје чине једну групу). Задатак сваке групе је да на левој страни хамера (хамер је подељен вертикално) прикажу ситуацију у којој сматрају да наставник није поступио праведно приликом оцењивања, односно да није имао једнаке критеријуме за све ученике. Наставник усмерава рад ученика у смислу јасног представљања проблема (могу да наведу примере одговора ученика где наставник није дао једнаку оцену и сл).
3. корак	Следи презентација ученика приликом које се плакати постављају на видно место у учионици (свака група бира представника који ће презентовати).
4. корак	Након презентације ученика, а на основу примера који су дали, наставник на десној страни хамера, уз усмено објашњење, приказује своје аргументе због чега је оцењивање у датим ситуацијама ипак било исправно. Наставник даје објашњење који се критеријуми користе приликом оцењивања, на који начин се задаци бодују и указује на поједине сегменте Правилника о оцењивању. Такође, наглашава да се може некад десити грешка и да ће је свакако исправити ако се појави. У току излагања наставника ученици добијају прилику да постављају питања наставнику (у случају да им нешто од наведеног није јасно или се не слажу).
5. корак	Након презентације наставника сваки ученик добија стикер на коме треба да напише своју идеју о томе како превазићи проблеме који се јављају приликом оцењивања (олуја идеја). Стикери се лепе на видном месту.
6. корак	Следи дискусија у којој ученици и наставник заједнички траже решење како превазићи неспоразуме који се дешавају приликом оцењивања. Заједничке предлоге ученика и наставника, председник одељења исписује на хамеру. Следи договор да ће се заједничка решења поштовати и да ће бити водиља у даљем заједничком раду.

13.

Облик рада	Фронтални, индивидуални
Метод рада	Вербална, демонстративна
Средства	Папир, фломастери, дрво од пак папира
Циљ	Схватање значаја оцене, шта значи лоша оцена и чему она служи
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Игра поверења</p> <p>Игра се тако што један пада уназад, а други га хвата да не падне. Станите један иза другог на раздаљини од око пола метра (раздаљина зависи од висине оног спреда). Тај спреда стави прекрштене руке на груди, укрути ноге, тело и крене да пада уназад, као посечено дрво.</p> <p>Задатак пријатеља иза је да га ухвати негде на пола пута његовог пада</p> <p>Битно у овој игри је да овај који пада не савија ноге у колену и наравно, да има поверење у свог друга иза леђа.</p>
2. корак	<p>Учитељ кратко говори ученицима да „нико није за све“ али да нема ђака који “ни за шта није“.</p> <p>Познато је да оцена није само одраз учениковог знања већ и низа других околности које су се стекле на часу испитивања. Истаћи да оцена није нешто непроменљиво, већ нешто што може да се исправи већ на наредном часу.</p>
3. корак	<p>Ученике поделити у 2 групе. Једна група добија плакат на коме ће ученици записати своја мишљења о томе чега би требало да се придржава наставник при оцењивању. Друга група добија задатак да запише предлоге за добру комуникацију између наставника и ученика када нису задовољни оценом (које реченице би требало да користе, како да се обраћају наставницима и кад су задовољни оценом и кад нису.).</p>
4. корак	<p>Свака група одабира представника групе који образлаже оно што су написали.</p>
5. корак	<p>Нацртајмо „дрво лепих речи“. (Наставник је раније направио дрво, украсио га цветићима, припремио листове за дрво. Ученици ће на листовима писати лепе речи. Ученици излазе и лепе своје листове и изговарају речи које су написали.)</p>

14.

Облик рада	индивидуални, фронтални
Метод рада	игра улога, монолошка, дијалошка
Средства	<u>картице са улогама</u> – ученик који је незадовољан оценом (број картица је једнак половини броја ученика), ученик који је задовољан оценом (број картица је једнак половини броја ученика), папири на којима бележе разлоге поверења/неповерења према критеријуму оцењивања, <u>две кутије</u> обележене са задовољан и незадовољан ученик, у које ће убацити своје папире и <u>Правилник о оцењивању</u> . Да би помогли ученицима да изразе конкретне разлоге, на папиру дати неколико питања као смернице –Зашто сам добио/ла ову оцену? Како се осећам? Да ли наставникове симпатије/несимпатије према мени утичу на моју оцену? Који су разлози наставникове наклоности/ неповољног односа према мени? Шта предлажем као решење?
Циљ	Открити разлоге неповерења и њиховом анализом успоставити међусобни однос поверења са ученицима
	ТОК ЧАСА
1. корак	Објаснити ученицима да ће свако од њих извући једну од две могуће картице- задовољан/незадовољан ученик. Циљ задатка је да што реалније и детаљније опишу разлоге свог незадовољства и неповерења према наставнику који је оцењивао као и разлоге због којих верују у критеријум наставниковог оцењивања. Свако ће имати прилику да буде у улози оба ученика.
2. корак	Ученици извлаче картице и бележе своје разлоге, своја осећања и сумње на унапред припремљеним папирима. Ученици се не потписују да би искреније изнели своје мишљење. Папире убацују у одговарајућу кутију сходно улози.
3. корак	Поновити поступак тако што ученици замене улоге.
4. корак	Одељењски старешина узима обе кутије и извлачи папире наизменично из једне а затим из друге кутије. Анализира наведене разлоге и бележи кључне речи на табли. Важно је да се на табли нађу и мишљења ученика који су задовољни како би се обезбедио шири увид у рад наставника. Ово је прилика за одељењског старешину да са ученицима подели и свој доживљај насталог проблема, да их подсети да је критеријум при оцењивању једнак за све и да систем бодовања који се унапред одреди не дозвољава субјективност. Одељењски старешина може да упозна ученике са Правилником о оцењивању уколико процени да ученици нису сасвим сигурни који ниво знања се захтева за одређену оцену и поткепи сваку оцену примерима из свог предмета.

5. корак	Одељењски старешина дискутује са ученицима и налази начин да се превазиђе проблем. Час посвећен овој теми ће ученицима који су били незадовољни показати да је одељењском старешини стало до њихових оцена и до тога да они увиде да у оцењивању не сме бити субјективности. На то указује Правилник, систем бодовања приликом оцењивања као и додатна појашњења наставника везана конкретно за предмет који предаје.
----------	---

15.

Облик рада	групни, индивидуални
Метод рада	разговор писањем, санта леда, кутија за жалбе
Средства	плакати, оловке, папири, кутија
Циљ	Подстаћи ученике да изнесу своје мишљење и разлоге неповерења. Учврстити однос поверења са ученицима. Наћи решење проблема.
	ТОК ЧАСА
1. корак	На столовима су распоређени плакати са следећим питањем: „Шта ми смета код начина оцењивања на овом предмету?“ Ученици ходају око столова и уписују своје одговоре и коментаришу туђе. За то време нема разговора. Ово је лакши начин да ученици изразе сопствено мишљење и слободно говоре о проблему.
2. корак	Следи дискусија о садржини плаката. Ученици дају мишљења о коментарима и наводе своје разлоге за бригу. Наставник такође описује свој доживљај ситуације.
3. корак	Ученици на плакату цртају санту леда која симболично представља видљив и невидљив део овог конфликта. Пажњу усмеравамо на оно што је скривено „испод воде“, дискутујемо о разлозима за незадовољство и покушавамо да остваримо дубљи увид у проблем. На тај начин отварамо могућности за решавање проблема.
4. корак	У кутију ученици убацују папире са својим предлозима за решење проблема. Ово је најбољи начин да и стидљивији ученици дају своје идеје.
5. корак	Разматрамо дате предлоге за решење проблема и усвајамо најбоље. Договарамо се да у наредном периоду свако бележи своја запажања о заједничком напретку и да о томе говоримо на наредним часовима одељењског старешине.

16.

Облик рада	фронтални, групни
Метод рада	демонстративни, вербални, дијалошки, драматизација
Средства	лаптоп, пројектор,
Циљ	Представљање реалних ситуација увиђања и исправљања грешака. Стављање ученика у улогу наставника и дискусија о различитим ситуацијама и реаговањима ученика и наставника. Извођење закључка о томе да ли треба признати и исправити своју грешку.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Наставник пушта ученицима преко лаптопа и пројектора видео клип(снимак) али не до краја. Снимак показује ученике у учионици како гледају у своје тестове које су управо добили. Један ученик прилази наставнику и жали се на своју оцену, објашњавајући да му одређен број поена није признат. Наставник прекида снимак и дели ученике у 3 групе.
2. корак	Свака група добија задатак да напише крај снимка који су видели и да то драматизује. 1. група треба да осмисли сценарио по коме наставник не жели да исправи оцену ученику, иако је наставник признао да је погрешио. 2. група треба да напише сценарио по коме наставник признаје и исправља своју грешку. 3. група треба да напише сценарио по коме наставник не жели ни да размотри ученикову примедбу на оцену. Ученици пишу сценарио 10 мин.
3. корак	Ученици по групама драматизују своје задатке. Након драматизације свих група следи разговор о ситуацијама. Наставник поставља питања ученицима везана за сва три задатка: - Да ли је наставник био у праву када је/није испарвио своју грешку? - Да ли је наставник требао /није требао да призна своју грешку? - Да ли је ученик требао/ није требао да се жали на своју оцену? Питања наставника треба само да усмеравају ток разговора и дискусије ученика, ученици сами доносе закључке о ситуацијама. Наставник пита ученике која је ситуација, по њиховом мишљењу, најчешћа код нас и због чега? И да ли наставник, па и ученик, треба увек да призна и исправи своју грешку.
4. корак	Наставник пушта видео снимак који се завршава тако што се ученик расправља са наставником, цепа свој тест и излеће из учионице. На снимку се не види да ли је ученик или наставник био у праву, и због тога наставник отвара нову дискусију. - Да ли је такво понашање ученика прихватљиво? - Шта бисте ви урадили у таквој или сличној ситуацији? - Шта радити ако се деси да наставник погреши у оцењивању? Наставник поставља ова под питања у току дискусије и препушта ученицима да сами дају одговоре и закључке.

5. корак	<p>Пред сам крај часа наставник пита ученике: Да ли је људски грешити?</p> <p>Ученици дискутују и одговарају на наставниково питање. Наставник им за следећи час одељењског старешине задаје домаћи задатак да ученици напишу краћи састав на тему: Људски је грешити али и признати своју грешку.</p>
----------	--

СИТУАЦИЈА 5. – Проблем нереалне процене знање

<p>Опис ситуације</p>	<p>С времена на време, дешавало се да чујете од колега како понекад у школу дођу родитељи и жале се на оцене своје деце верујући да она свакако знају више и да више уче. Вама се то недавно догодило и ситуација је била доста непријатна. Јасно вам је да не можете баш увек директно утицати на родитеље осим кроз стрпљиве разговоре и родитељске састанке, али размишљате како да се проблемом недостатка реалног увида у сопствено знање и уложен труд позабавите на ЧОС-у. Ипак, јако је важна слика коју о оцењивању и дешавањима у школи ученици презентују код куће, те би сте на овај начин индиректно могли да бар мало утичете и на ставове родитеља.</p>
<p>Задатак за час одељењског старешине</p>	<p>Подстицати код ученика развијање вештина реалне процене стања - у овом случају односа између уложеног рада, успеха у учењу и оцене. Подстицати код ученика дубљи увид у сопствено знање (“знам колико не знам”). У ходу радити на подстицању позитивне атмосфере у одељењу - задовољнији ученици, мање неоснованих коментара.</p>

1.

Облик рада	Фронтални, рад у пару
Метод рада	Дијалошки, демонстративни
Средства	Правилник о оцењивању, неисправљени тест, бодовна скала за тестирање, црвена хемијска оловка
Циљ	Оспособљавати ученике да што реалније процене своје могућности. Охрабривати их да објективно вреднују свој рад, као и рад осталих ученика у одељењу. Подстицати их да прихвате чињеницу да свака оцена може и треба да се поправи, а да она служи и њима и родитељима као увид у њихова тренутна постигнућа.
	ТОК ЧАСА
1. корак	5 минута Свима вам је позната фраза: „Свака оцена је за ђака.“ Објасните како је разумете. Зашто негативно реагујете на лошије оцене? Да ли постоји притисак од стране породице? Да ли очекујете награду или казну зависно од тога да ли је оцена добра или лоша? У школском систему оцена је једини званични увид у ваша постигнућа. Оцене се поправљају и оцене зависе од вас.
2. корак	8 минута Документ који држим у рукама се зове Правилник о оцењивању. Неко од ученика ће прочитати најбитније. Ученици треба да увиде да је оцена јавна ствар, да је мера њиховог рада у школи и да у сваком пологодшту морају бити минимално четири пута оцењени. Ако неко од ученика сматра да је оштећен по питању ових критеријума, поразговараћемо о томе.
3. корак	25 минута Донећу неисправљени тест из свог предмета (српски језик је у питању), са јасно формулисаним питањима и очекиваним решењима и кључем за прегледање. Сваки ученик ће прегледати свој задатак, а онда ће збир бодова проверити његов пар из клупе. Јавно ће се прокоментарисати бодовна листа и начин прегледања. Овај поступак ће показати да је оцена објективна, заслужена и да је наставник даје на основу показаног знања на тесту.
4. корак	6 минута Ученици ће добити задатак да на последњој страни свеске из сваког наставног предмета воде евиденцију о својим усменим одговорима, ког датума су одговарали, коју оцену су добили, који је био коментар предметног наставника и који је њихов лични утисак, да ли су испунили своја очекивања или мисле да су заслужили бољу оцену. Оваква евиденција ће им помоћи да реалније сагледају своје одговоре и оцене које су добили. Такође, евиденцију ће свакодневно моћи и да погледају њихови родитељи.

2.

Облик рада	Фронтални
Метод рада	Гостовање
Средства	Није неопходно, папир и оловка за хватање белешки ученика
Циљ	Развити код ученика вештину реалне процене стања. Развијање позитивне климе у одељењу
	ТОК ЧАСА
1. корак	- Објаснити ученицима колико је важно да о свим дешавањима у Школи обавесте своје родитеље (старатеље)
2. корак	-Позвати госта на час, нпр. психолога или педагога који ће помоћи ученицима у савладавању проблема, као што је на пример страх од родитеља, који спречава ученике да у потпуности информишу своје родитеље, а што касније може изазвати проблеме у комуникацији између родитеља и наставника; такође ученици ће моћи да се упознају и са различитим вештинама самооцењивања и реалног процењивања различитих ситуација
3. корак	-Ученици имају задатак да осмисле питања која ће постављати госту - Веома је важно припремити ученике да слободно, без устручавања, постављају питања госту
4. корак	- Гост одговара на питања ученика
5. корак	- Десетак минута пре краја часа, а по одласку госта, направити кратак резиме и проверити да ли је гостовање допринело томе да се ученицима, родитељима, а на крају и нама самима олакша рад. - Уколико је то потребно следеће недеље на час довести неког другог госта који би из свог угла покушао да помогне

3.

Облик рада	Групни рад
Метод рада	Метод налажења проблема, дискусија, дијалошка
Средства	Табла, креда
Циљ	<ul style="list-style-type: none"> ♣ развијање вештина реалне процене стања - односа између уложеног рада, успеха у учењу и оцене. ♣ Подстицати код ученика дубљи увид у сопствено знање ♣ подстицање позитивне атмосфере у одељењу - задовољнији ученици,
	ТОК ЧАСА
1. корак	Упознавање ученика са током часа, радимо у групана, на тему активност на часу, израда домаћих задатака, успех у учењу и сама оцена.
2. корак	Имам четири групе и деламам таблу на четири дела.
3. корак	Свака група пише оважности активности на часу, израду домаћих задатака, учењу и оценјивању
4. корак	На табли напишем мишљење сваке групе и отварамам дискусију, шта је потребно и колико труда треба уложити за одређену оцену. Сами доносе закључке.
5. корак	На крају часа сваки ученик оцењује себе.

4.

Облик рада	Индивидуални, рад у пару, групни
Метод рада	Анкета, дискусија, групни рад.
Средства	Анкетни листићи, папир за белешке, наставников материјал
Циљ	Подстицати код ученика развијање вештина реалне процене стања - у овом случају односа између уложеног рада, успеха у учењу и оцене.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Анкета са понуђеним одговорима о томе да ли су ученици упознати са Правилником о оцењивању, која су то постигнућа потребна за поједине оцене из мог предмета и колико времена дневно посвећују учењу. Понуђени одговори за прва два питања : да, не, делимично, а време да упишу на прдвигђену црту. Време 5 минута.
2. корак	Кратак тест из мог предмета са јасно дефинисаним задацима. Сакупљање анкетних листића (наставник) и размена теста са другом из клупе. 12 мин
3. корак	Дајем решење теста и кључ за оцењивање уз потребна образложења - сваком ученику појединачно . Међусобно оцењивање тестова. Враћање тестова на анализу „ власницима“ 7 мин
4. корак	Формирам групе водећи рачуна о уједначености група по успеху и владању ученика. Свака група добија по примерак Правилника о оцењивању и дефинисаним нивоима потребних постигнућа за сваку оцену из мога предмета. Групна анализа тестова , оцена и времена које посвећују учењу. Бележење запажања везаних за групни рад. За то време анализирам резултате анкете и оцену анкетираниог ученика тражећи везу између оцене и одговора из анкете. 11 мин
5. корак	Анализирам резултате анкете , подстичем ученике на дискусију, одговарам на постављена питања и подсећам ученике на ефикасне методе учења. Ученици анализирају свој рад. Доносимо закључаке. 10 мин. Сугеришем ученицима да ћемо по потреби наставити дискусију и на следећем ЧОС.

5.

Облик рада	Фронтални ,групни
Метод рада	Илустративни , вербални
Средства	Правилник о оцењивању, тестови
Циљ	Развијање вештина реалне процене знања
	ТОК ЧАСА
1. корак	Уводни део : Различити погледи на вредновање знања;субјективне и објективне оцене
2. корак	Анкета или разговор : Како и шта би ученици оцењивали ?
3. корак	Изложити наставни план и програм и нивое знања (исходе) које ученици треба да савладају. Упознавање са правилником о оцењивању. Образложити постигнућа за поједине оцене(препознавање чињеница,проста репродукција, решавање сложених проблема)
4. корак	Тестирање ученика (потребно је направити тест где се свако питање може бодовати у интервалу нпр.од 1до 3 бода где ће доћи до изражаја субјективне процене)
5. корак	Ученици по групама прегледају тестове и дају своје оцене. Завршни коментари.

6.

Облик рада	фронтални, у пару, групни
Метод рада	*настави реченицу*, *објашњавам детету*, *игра улога*
Средства	Хамер, фломастери
Циљ	Поправљање климе у одељењу утврђивањем тешкоћа у учењу и указивање на могућа решења
	ТОК ЧАСА
1. корак 5 мин	Одељењски старешина час почиње реченицом Кад учим..., а ученици настављају реченицу. Након пар минута могу се уочити ометајући фактори при учењу, које сви заједно дефинишу, затим одељењски старешина дели ученике у две групе и свакој даје задатак
2. корак 20 min	Свака група одређује глумце који се по инструкцијама групе припрема и изводи дијалог – прва група испитивање ученика од стране наставника, друга група – изводи објашњавам детету са истим ученичким одговором из првог дијалога
3. корак 10 мин	Након извођења дијалога, ученици износе своје утиске и кроз дискусију утврђују где је проблем
4. корак 5 мин	Ученици предлажу најбоље технике учења (од оних за које знају са предходних часова) и предлоге записују на хамер
5. корак 5 мин	На крају се изводи заједнички закључак, да се уз мало труда могу савладати технике учења које доносе бољи резултат у учењу, а што, опет, значи да смо ми сами задовољнији због тога, а и наставници и родитељи, те неће бити потребно да неко интервенише *са стране *

7.

Облик рада	Групни, индивидуални
Метод рада	Анализа случаја
Средства	Картице са описом ситуације и понашања ученика
Циљ	Развити осећај одговорности ученика за сопствене поступке
	ТОК ЧАСА
1. корак	Најавити тему часа и поделити ученике у две групе
2. корак	Свакој групи дати картицу са текстом – једна група добија случај вредног, радног ученика, који добија добре оцене и чији су родитељи задовољни и њиме и сарадњом са професорима, а друга случај ученика који се не труди довољно, те зато добија оцене које су лошије од оних које желе његови родитељи, и за то криви професоре, због чега су његови родитељи врло непријатни према њима
3. корак	Групе читају текст и на нивоу групе анализирају предочени им им случај
4. корак	Представник обе групе објасни шта су на нивоу групе закључили, зашто је понуђени облик понашања ученика добар или лош и за ученика, и за родитеље, и за професоре
5. корак	Анализа часа – извођење заједничког закључка

8.

Облик рада	групни
Метод рада	Вербално-текстуална -усмено излагање(монолог,дијалог) -тематска дискусија -рад на тексту -писани радови ученика
Средства	папир А4,оловке,оловке у боји,стикери(бели,жути,црвени),задаци за рад група,штампани материјал(Правилник о оцењивању ученика-критеријуми),пано
Циљ	-развијање способности увида у сопствено знање -развијање и подстицање критичког мишљења
	ТОК ЧАСА
1. корак	: 20 мин -Ученици се деле у 4. групе по сопственој жељи. -Подела задатака групама. ЗАДАТАК ЗА РАД 1. , 2. и 3. групе Пред вама се налази текст-кратка прича.Обрадите и анализирајте ову причу,присећајући се свега онога што користите у настави српског језика и књижевности.Један члан групе нека пажљиво и изражајно прочита текст.Након краће дискусије и договора,вођа групе нека организује рад.Након што сте обавили задатак на тексту,процените свој рад и вреднујте рад групе оценом од 1-5 коју ћете записати на жутом стикеру. Један човек и његов син ишли су шумом.Изашавши на пропланак,дечак изненада запе и осећајући бол крикне:„Аххх!“ Изненада, чу глас који је долазио са планине:„Ахххх!“ Знатижеља га обузе па викну:„Ко си ти?“ Али,одговор који доби беше:„Ко си ти?“ Ово га наљути,па поново викну:„Кукавицо!“ Глас одговори:„Кукавицо!“ Дечак погледа оца и упита га,,Тата,шта се то дешава?“ „Сине“,рече отац,,обрати пажњу“. Тада отац викну:„Дивим ти се!“ Глас одговори:„Дивим ти се!“ Отац поново узвикну:„Предиван си!“ Глас рече:„Предиван си!“ Дечак је стајао изненађен,али још увек несватајући шта се дешава. Отац му објасни:„Људи ово зову ехо.Али,то је уствари живот.Живот ти увек враћа оно што дајеш.Живот је огледало твојих дела.Желиш ли више љубави,подај више љубави.Желиш ли више добра,подај више добра.Зелиш ли разумевање и поштовање,тада разуми и сам

	<p>поштуј.Ако желиш да људи буду стрпљиви с тобом и да те респектују,тада и ти буди стрпљив с људима и респектуј их.Ово правило односи се на сваки аспект живота. Живот ти увек враћа оно што дајеш.Ток твог живота није случајност,он је огледало твојих дела.</p> <p>ЗАДАТАК ЗА РАД 4. групе Ваш задатак је да оцените рад сваке групе.Пред вама се налазе: 1.задатак на коме раде 1. , 2. и 3. група 2.критеријуми оцењивања из Правилника о оцењивању у средњој школи 3.подсетник шта све вреднујете када оцењујете рад групе на овом тексту -изражајно читање -запажање, маштање, уживљавање, асоцирање, поређење, закључивање, расправљање -препричавање, проширивање текста, читање по улогама, драматизација -уочавање у препричавању,проширивању и драматизовању приче -истраживачко ангажовање решавања проблема,морално процењивање -повезивање основне мисли са пословицама -поруке поткрепљене примерима из живота</p> <p>Проучите овај материјал пре оцењивања</p> <p>-Групе раде на својим задацима</p>
<p>2. корак</p>	<p>13. мин. Вође 1. ,2. и 3. групе један по један постављају свој рад на предвиђено место на паноу, и презентују га. Након тога лепе стикер са оценом којом су оценили свој рад. Чланови 4. групе прате излагања како би могли оценити рад група</p>
<p>3. корак</p>	<p>5 мин. - Наставник дели нове задатке</p> <p>Задаци за рад 1. ,2. и 3. групе: Још једном размисле о оценама које сте себи дале када упореде свој рад са радом осталих група и поно вреднују рад своје групе на белом стикеру и залепе поред своје претходне оцене.</p> <p>Задатак за рад 4. групе: Усагласите своје оцене и оцени рад 1. 2. и 3. групе ,напише оцене од 1-5 на црвеним стикерима и залепи их поред рада групе.</p>

4. корак	<p>7. мин.</p> <p>-Упоредјујемо оцене за сваку групу на жутом,белом и црвеном стикеру.Ако се разликују ,шта је узрок.Како су се осећали чланови 4. групе док су оцењивали?</p> <p>-Делим ученицима Правилник о оцењивању и критеријуме по којима су их оцењивали чланови 4. групе што ће им помоћи да имају дубљи увид у сопствено знање,самостално га процењују и развију критичко мишљење.</p> <p>-домаћи задатак:За следећи ЧОС прикупити информације од родитеља, пријатеља, са интернета... о „МОЈ ПОРТФОЛИО“, како бисмо се договорили о изради,страницама и „фасциклама“ које би садржао.</p> <p>Стварајући збирку докумената који показују напредак, способности, интересовања и успешност, код ученика ће се развити критичко мишљење, и способност да сагледају себе, сами вреднују своје знање и постигнућа током образовања.</p> <p>Индивидуална процена – евалуација и самоевалуација по предметима, лични исходи и индивидуални успех основ је за утврђивање постигнућа.</p>
----------	--

9.

Облик рада	Фронтални и групни
Метод рада	Дијалoшка, рад на тексту
Средства	Хамер папир, бојице, креда, табла
Циљ	Оспособити ученике да реално оцене своје знање.
	ТОК ЧАСА
1. корак око 5 мин	Ученицима представити тему часа: Реално оцени своје знање. Наставник скреће пажњу на незадовољство појединих ученика и родитеља лошим оценама из појединих предмета.
2. корак око 5 мин	Наставник отвара дискусију на ову тему питањем: Зашто су незадовољни оценом из датог предмета. Уобичајени одговори су: све сам знао/знала, а наставник/наставница ме је оценила са мањом оценом од очекиване или наставник ме мрзи... Наставник на табли исписује неке од разлога лоших оцена, као и предмете из којих се то десило.
3. корак око 15 мин	Наставник ученицима упућује питање: Да ли знате шта је потребно знати да би се добиле редом оцене: 2, 3,4 и 5. Ученике поделити у групе тако да у свакој групи не буде више од пет ученика (водити рачуна да се у свакој групи нађе бар по један представник основног, средњег и вишег нивоа знања). Свака група има задатак да за задати наставни предмет (један од спорних предмета са почетка часа) направи списак питања заједно са одговорима, за одговарајућу оцену. Нагласити да је потребно изабрати једну област или једну лекцију из које би се лако видела разлика у нивоима знања. Свака група своја питања и одговор исписује на хамер папир.
4. корак око 15 мин	Свака група презентује остатку одељења свој начин оцењивања из датог предмета. После сваке презентације следи дискусија, да ли се остали ученици слажу са тежином питања и датим одговорима за дату оцену. После дискусије требало би питати ученике: Да ли се тежина питања које су ученици саставили разликује од питања предметних наставника.
5. корак око 5 мин	На основу групних излагања донети заједно са ученицима закључак који ниво је потребно задовољити за редом оцене 2, 3, 4 и 5, дате одговоре исписати на табли. На крају питати ученике да ли су променили мишљење о разлогу лоших оцена са почетка часа.

10.

Облик рада	Фронтални, индивидуални, у паровима
Метод рада	Монолошка, дијалoшка
Средства	Дидактички материјал
Циљ	<ul style="list-style-type: none"> • Развијање вештине реалне процене ситуације – односа између уложеног рада, успеха у учењу и оцене. • Сагледавање ситуације из различитих углова (наставника, других ученика у одељењу, одељењског старешине, родитеља). • Доношење закључака о узроцима неуспеха и могућим решењима. • Подстицање на уважавање личности наставника и других ученика.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученике су подељени у парове. Сваки пар добија картицу са описом ситуације и упутством за рад.
2. корак	Ученици имају десетак минута да се припреме за играње улога. Један ученик у пару је у улози наставника, а други у улози ученика који показује незадовољство (због оцене коју је добио јер мисли да је заслужио вишу, због реакције наставника након што је ученик бурно реаговао када је сазнао коју је оцену добио, зато што је наставник одбио да поново објасни део градива на којем је ученик добио слабу оцену, итд.).
3. корак	Парови један за другим „глуме“ задату ситуацију. После сваке сцене, остали ученици износе своје коментаре, дају своја решења проблема, могуће реакције у датим ситуацијама, упоређују их са примерима из личног искуства, итд.
4. корак	Следи дискусија о ситуацијама, узроцима настајања проблема у вези са оценама, о реалности незадовољства ученика, сразмери уложеног труда ученика са њиховим успехом, (не)реалности захтева које наставници постављају, итд. Наставник усмерава дискусију постављањем питања у вези са одглумљеним ситуацијама, али и свакодневним искуством ученика (без апострофирања предмета и наставника).
5. корак	Ученици изводе закључке о могућим начинима за решавање наведених проблема. Следи договор о темама за наредне часове, организацији времена и техникама учења, као врло честим узроцима неуспеха/незадовољавајућег успеха ученика.

11.

Облик рада	Фронтални, индивидуални
Метод рада	Вербални (молошко-дијалогски)
Средства	Анкетни листић, разговор
Циљ	Подстицање и развијање вештине реалне процене стања између уложеног рада и резултата тог рада исказаног кроз оцене уз тежњу за развијањем позитивне радне атмосфере у одељењу.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Почела бих час излагањем о примедбама које су родитељи ученика изнели долазећи у школу, да ђачке оцене нису меродавне и да показују нижи ниво знања у односу на учење и залагање ђака да те оцене добију. Након тога замолила бих их да добро размисле да ли је то заиста тако и да ли се сећају неке ситуације са часова која демантује ове тврдње родитеља. Сама бих навела ситуације за које сви знамо-Милену је професорка рачуноводства извела на таблу и она није знала да прокњижи промену која је свакодневана, али није добила јединицу, већ објашњење како се промена књижи. Или Петар је почео да одговара основе економије и није добро знао, али је звонило. Професор му није дао слабу оцену него је рекао да се спреми за следећи час... Овом причом бих желела да их подстакнем да размисле реално о проблему који имамо.
2. корак	Поделила бих им анкетни листић који би свако од њих индивидуално и анонимно попунио. Питања би била конципирана у контексту да ли су сваку добијену оцену заиста заслужили, да ли су икада преписивали на контролном или писменом задатку, да ли су преписали од друга из клупе задатак, да ли им је неко саставио састав из српског или енглеског језика који су научили па написали на часу итд.
3. корак	Попуњавање анкетног листића. Након тога један ученик ће покупити све анкете и предати их мени.
4. корак	Читање одговора, коментарисање ситуација, развијање дебате да ли је или није било тако, развијање критичког мисљења, а ја бих подстицала ученике на причу и изношење мишљења постављајући питања и окрећући ситуације и догађаје које су навели у разним правцима, а све у циљу да се дође до закључка да ли се заиста за ту добијену оцену радило довољно, константно и на прави начин.

5. корак	Изводјење закључака до којих сам сигурна да се на овај начин може доћи да свака оцена није у сваком тренутку меродавна, али и да постоји проблем недовољног учења, неправилног учења у смислу избора неадекватних метода и техника учења које одузимају пуно времена, а немају праве резултате, одсуство континуитета у раду, недовољна пажња на часовима у школи... За крај тражила бих да се сами ученици пријаве за помоћ у смислу упућивања како правилно учити у ПП служби школе.
----------	--

12.

Облик рада	Групни, индивидуални
Метод рада	Рад на тексту, дијалогска метода
Средства	Дидактички материјал
Циљ	Да ученик стекне реалан увид у то колико је уложено труда и времена да научи лекцију и какав је успех постигао. Да може да се дистанцира од сопствене тачке гледишта и да нема негативан став о начину оцењивања који презентује код куће.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Донети Правилник о оцењивању. Поделити ученике у четири групе (по неколико ученика). Групе добијају задатак да напишу шта то ученик треба да зна за оцену 2, 3, 4, 5.
2. корак	Ученици који индивидуално раде добијају папир са текстом и временско ограничење за учење (10, 15 или 20 минута).
3. корак	Прекида се учење после 10, 15 или 20 минута зависно од тога ко је колико времена добио да научи текст и сходно томе уложио одређени труд. Наставник узима папир са текстом.
4. корак	Ученици презентују градиво трудећи се да извуку суштину и да је представа на разумљив начин.
5. корак	Ученици самостално или уз малу помоћ наставника процењују у складу са правилником о оцењивању, колико, оно што су објашњавали и презентовали ученици, одговара одређеном нивоу знања и самим тим коју оцену ученик добија.

13.

Облик рада	Рад у групи
Метод рада	Игра улога, анализа случаја
Средства	Табла, креда
Циљ	Подстицати код ученика развијање вештина реалне процене стања - у овом случају односа између уложеног рада, успеха у учењу и оцене.
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Разредни старешина оквирно упознаје одељење са темом: Бранко за сутра треба да научи 3 лекције из биологије (јер није учио редовно). Наставник биологије је најавио испитивање.</p> <p>Разредни старешина пише на табли неколико ситуација.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ситуација: Неуспели покушај Бранка да за сутра научи 3 лекције из биологије; 2. ситуација: На часу биологије; 3. ситуација: Ученик оцу саопштава оцену; 4. ситуација: Отац долази у школу.
2. корак	Разредни старешина дели улоге и ученици имају 10мин да се припреме. Они сами смишљају текст.
3. корак	<p>Ученици одглуме све 4 ситуације.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ситуација: Бранко не може да научи 3 лекције јер би прече играо фудбал, био на фејсбуку, писао поруке на мобиним телефону; 2. ситуација: Бранко је прозван на часу биологије, и због незнања добија двојку; 3. ситуација: Пошто родитељи очекују од њега петице он лаже оца да је много учио, скоро све знао, само "мало" се збунио и наставник му дао двојку. Чак је и заплакао. 4. ситуација: Отац бесан долази у школу и свађа се са наставником биологије.
4. корак	Одељење уз помоћ разредног старешине анализира дату ситуацију. На овај начин ученици повезују тему са конкретном ситуацијом и дају јој реалне оквире, подстичу се на размишљање и анализу. Сви заједно долазе до закључка да ученици немају реално знање и уложен труд. Виде да је јако важна слика коју о оцењивању и дешавањима у школи ученици презентују код куће.
5. корак	Разредни старешина говори ученицима да се труде да имају што дубљи увид у сопствено знање, односно да знају колико не знају. Када временом стекну реални увид у сопствено знање и уложен труд, оцене ће бити веће а и владаће позитивна атмосфера у одељењу, односно ученици ће бити задовољнији и биће мање неоснованих коментара.

14.

Облик рада	Фронтални
Метод рада	Гостовање
Средства	Није неопходно
Циљ	Код ученика одељења развити вештину реалне процене стања. Створити позитивну атмосферу у одељењу.
	ТОК ЧАСА
1. корак	- Утврдити број ученика који из одређених разлога не смеју да признају родитељима шта се десило у Школи - Објаснити ученицима да је веома важно да отворено разговарају са својим родитељима, без обзира шта се десило у Школи – било да је у питању лоша оцена или било који немио догађај
2. корак	- Као госта на час позвати ученика из другог разреда, по могућности старијег, који је имао сличне проблеме, али их се успешно и трајно решио. - Припремити ученика за гостовање – „ослободити“ их да потпуно неспутано постављају питања госту, јер ће само у том случају гостовање допринети позитивним ефектима
3. корак	- Ученици имају задатак да осмисле питања која ће поставити госту
4. корак	- Гост одговара на питања ученика - Предвиђено време за одговарање на питања је око пола сата (30 минута)
5. корак	- На крају часа направити резиме и проверити да ли је гостовање ученика имало ефекта или би било добро на наредни час позвати неког другог госта који ће проблеме сагледати из неког другог угла.

15.

Облик рада	Фронтални и појединачни
Метод рада	Монолошко дијалогска
Средства	Фломастери, картице, табла
Циљ	Подстицати код ученика развијање вештина реалне процене стања - у овом случају односа између уложеног рада, успеха у учењу и оцене. Подстицати код ученика дубљи увид у сопствено знање (“знам колико не знам”). У ходу радити на подстицању позитивне атмосфере у одељењу - задовољнији ученици, мање неоснованих коментара.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Упознавање са проблемом. Долазио је у школу родитељ и жалио са на оцену професорке. Написаћу на табли ову реченицу
2. корак	Подела фломастера и картица. Питати ученике шта мисле о овом проблему Ученици пишу на картицама шта мисле о овом проблему и како га решити
3. корак	Ученици лепе на таблу своје исписане картице. Председник одељенске заједнице чита редом анонимно попуњене картице где је свако изнео своје мишљење.
4. корак	Одељенски старешина презентује своје претходно спремљене и одштампане картице, чији садржај указује на пут решавања проблема, тј. савети за развијање вештина реалне процене стања, тј. односа између уложеног рада, успеха у учењу и оцене као и увид у сопствено сазнање да знају колико незнају. Позитивна атмосфера у одељењу је међу најважнијим саветима. ту се налази и правилник о оцењивању.
5. корак	Ученици су саслушали одељенског старешину, неки чак и понели кући картице да са родитељима поразговарају о проблему. Са часа одлазе задовољни јер су решили један проблем више, јер ће са родитељима отворено причати и јер је некоме тј. одељенском старешини стало да их саслуша и помогне. Овим се учвршћује међусобно поверење на релацији од старешина-ђак

16.

Облик рада	Фронтални, индивидуални , групни
Метод рада	Монолошко-дијалогска, демонстрација, игра улога, олуја идеја, дискусија
Средства	Папир, фломастери, текст, папирићи у боји
Циљ	Развити код ученика вештину реалне процене односа уложеног труда, успеха у учењу и добијене оцене, као и сопственог знања (“знам колико не знам”) и навести ученике на размишљање о понашању у ситуацији када су незадовољни оценом
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Одељењски старешина даје тројци ученика текст и упућује их да се мало припреме и одглуме сцену из текста.</p> <p>За то време даје предлог осталим ученицима да се присете различитих ситуација када су били незадовољни оценом из неког предмета и да обрате пажњу на понашање ученика и наставника из текста</p> <p>У тексту је представљена сцена са часа (било ког предмета, осим физичког, музичког и ликовног) на коме је ученик (Марко) одговарао, али наставник (Тања) је проценио да је његово знање за двојку и хоће да упише оцену у дневник. Марко реагује веома бурно, наводећи да је учио два сата и преслишавао се и да је то што је одговорио за већу оцену. Наставница подсећа Марка да је свима било доступно шта пита и како се која област оцењује и пита Марка, хоће ли да му неко од другова постави питања и он га оцени. Марко се слаже са предлогом. Међутим, и након постављених питања од стране друга (Славиша), Марко не даје одговоре за оцену већу од два, што каже и сам Славиша који га је испитивао. Ученик је и даље незадовољан. (5 мин)</p>
2. корак	<p>Одељенски старешина дели ученике на слушаоце и глумце. Представа се одиграва (10мин)</p> <p>Игром улога покушава да дочара ученицима сцену са часа сматрајући да је ова метода веома корисна за постизање разумевања ситуације из другог угла, разумевања да постоје и другачије мишљење и ставови од наших.</p>
3. корак	<p>Након одигране кратке представе ученици подељени у две групе пишу на папирима црвене боје своја негативна, а на папирима жуте боје позитивна мишљења која се односе на Марка и наставницу, али да кроз њих двоје посматрају и друге наставнике и ученике. (олуја –идеја)</p> <p>Одељенски старешина упућује ученике да при писању мишљења обрате пажњу и присете се и понашања појединих ученика и наставника која нису дата у тексту, али која су веома честа и која се њима чине позитивна или негативна (да обрате пажњу како наставник објашњава ново градиво, да ли ученицима конкретно</p>

	наведе шта и на који начин ће питати- критеријуми оцењивања, да ли оцену образлаже пре уписивања у дневник..., а за ученика – колико времена учи, како проводи остатак слободног времена, да ли прихвата критику наставника, да ли признаје да није довољно учио- „зна колико не зна“.... (15 мин)
4. корак	Представници група износе ставове групе, тј. каче папириће на два хамера. Један је намењен за негативне особине, а други за позитивне. (5 мин)
5. корак	Ученици доносе закључке самостално или уз помоћ одељењског старешине који се односе на доброг наставника и ученика који је свестан својих могућности, уложеног труда и сопственог знања. Издвајају се оне особине за које се сложе сви ученици и формира се јединствено мишљење. (10 мин)

17

Облик рада	Фронтално, по групама
Метод рада	Дијалошки, рад на тексту
Средства	Правилник о оцењивању
Циљ	Развијање код ученика вештина реалне процене стања - у овом случају односа између уложеног рада, успеха у учењу и оцене; подстицати код ученика дубљи увид у сопствено знање; радити на подстицању позитивне атмосфере у одељењу
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученици износе своје ставове, зашто мисле да су оштећени. Наставник ученицима дели одштампан Правилник о оцењивању.
2. корак	Наставник на часу чита делове Правилника о оцењивању и ставља акценат на начин, поступак и критеријуме оцењивања који су постављени Правилником, при чему обавезно образлаже која су то потребна постигнућа за поједине оцене за одређени предмет, као и да за одличну оцену треба много више од прости репродукције.
3. корак	Наставник подстиче код ученика дубљи увид у сопствено знање организацијом квиза. Група ученика саставља питања за квиз, а друга група су учесници у квизу, а затим групе ученика мењају улоге.
4. корак	Ученици анализирају резултате квиза. Кроз резултате квиза ученици уочавају степен свога знања и оспособљавају се да поставе и прихвате мерила оцењивања.
5. корак	Ученици треба да дају својим родитељима Правилник о оцењивању како би га и они прочитали. Након тога треба да о Правилнику поразговарају са родитељима.

СИТУАЦИЈА 6. – Преузимање одговорности за учињену штету

Опис ситуације	Одељењски старешина сте у одељењу осмог разреда које је скоро учествовало у инциденту у смислу разбијања прозора у ходнику школе. Не зна се тачно ко је то урадио, али се зна да је само ваше одељење тада било на ходнику. Када питате ученике о чему је реч, већина ћути, а неколико њих тврди да нису они криви.
Задатак за час одељењског старешине	Представити ученицима тему о колективној и индивидуалној одговорности и моралним принципима. Подстаћи код ученика идеју о преузимању одговорности за сопствено понашање.

1.

Облик рада	Фронтални,индивидуални,комбиновани
Метод рада	Дијалoшка,демонстративна,дискусија
Средства	Оловке,плакати,стикери,маркери
Циљ	Да ученици схвате да је свако одговоран за своје поступке, и да свако мора да се носи са последицама тих поступака биле оне добре или лоше.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Најављујем тему ученицима и настолове распоређујем плакате са различитим питањима(другарство у мом одељењу...,моје одељење...,свађа у мом одељењу...,зашто нисмо јединствени...,моје понашање)
2. корак	Ученици ходају око плаката и записују своја мишљења о теми, или коментаришу нечији запис,али тада не разговарају.
3. корак	Неко од ученика прочита све коментаре на плакатима и после тога се отвара дискусија у вези садржаја на плакатима.
4. корак	После дискусије ученици доносе закључке у вези ситуације и дају конкретне предлоге за решавање исте.Бирају гласањем онај који је најбољи за њих свесни да су сами одговорни за све што се догодило.
5. корак	И на крају часа евалуација питањима: -највише ми се допало: -најкорисније је било: -схватио/ла сам: -још би желео/ла да научим:

2.

Облик рада	Фронтални рад
Метод рада	комбиновани
Средства	Маркери, хамер
Циљ	Ученицима показати да увек постоји више начина да се реши неки проблем. Треба им дати прилику да сами изаберу најприхватљивије решење проблема, да у том процесу увиде значај одговорног понашања, међусобне солидарности, оправданости казне и потребе да се некада оправдано опрости нека начињена штета.
	ТОК ЧАСА
1. корак	На почетку часа разредни старешина саопштава ученицима да је обавештен да је прозор поломљен у време када су само они били у ходнику. Ништа им не пребацује и не љути се. Напротив, каже да је сигуран да ученици нису намерно поломили прозор, већ се то догодило случајно, у игри. Поставља питање ученицима : -Да ли неко зна како се то догодило ?
2. корак	Пошто се нико од ученика не јавља да нешто каже, разредни старешина се обраћа Председнику одељенске заједнице, и замоли га да објасни шта се догодило. Веома је важно да Председник схвати да га је разредни старешина прозвао због његове функције и одговорности коју има за поступке свог одељења.
3. корак	Председник одељенске заједнице одговорно описује ситуацију. Након тога разредни старешина моли и остале ученике да, уколико нешто знају, слободно то и кажу. Важно је да све време разредни старешина има стрпљења да пажљиво саслуша ученике који се укључе у разговор.
4. корак	Постаје очигледно да ученици заиста нису имали намеру да поломе прозор у ходнику. То се десило случајно када је један друг додао другом лопту. Разредни старешина даје могућност да ученици сами процене на који начин је најбоље надокнадити насталу штету. На три хамера који су залепљени на табли исписује три могућа решења: <ul style="list-style-type: none"> • Штету треба да надокнаде само два ученика који су поломили прозор • Подела одговорности и солидарност, да се трошак расподели на све ученике • Ученике не треба казнити, јер није постојала намера да се начини штета

5. корак	<p>Након овог корака, следи дискусија. Ученици износе своје аргументе, за и против одређеног решења. Разредни старешина записује њихове коментаре на хамеру. Веома је битно да ученици сами процене који је најприхватљивији начин за надокнаду штете.</p> <p>Након дискусије, наставник прозива сваког ученика да да свој глас за једно решење. На крају и разредни старешина даје свој глас за једно решење</p> <p>Решење које добије највише гласова представљаће став одељења.</p> <p>Након овог часа сигурно је да ће се сви ученици добро осећати. Разредни старешина им није наметнуо решење. Они су показали да су зрели, паметни и способни да заједнички реше проблем, наравно, поштујући и став свог разредног старешине.</p>
----------	--

3.

Облик рада	групни
Метод рада	игра улога
Средства	хамер папир, фломастери
Циљ	подстицање ученика на самокритичност, прихватање личне и свих облика одговорности
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ученици се поделе у четири групе и добијају задатак сачине сценарио узан за ситуацију за разбијени прозор.
2. корак	Свака група одиграва свој сценарио.
3. корак	Ученици по групама покушавају да пронађу решења у понуђеним ситуацијама, и при томе јасно дефинишу појам кривице и одговорности.
4. корак	Наводе сва могућа решења и врше селекцију бирајуће најприхватљивијих решења
5. корак	Свака група израђује плакат на коме исписује значења појма одговорности.

4.

Облик рада	У групи, фронтални
Метод рада	Дебата
Средства	Папир и фломастер
Циљ	Ученици кроз дискусију треба да схвате да у школи као васпитно-образовној институцији сваки ученик индивидуално одговара за своје понашање. А као чланови једног одељења кроз разговор ће разумети да носе и колективну одговорност за своје поступке. Развијање свести за ова два облика одговорности ученици ће кроз примену етичке и моралне норме схвати да је прихватање одговорности уједно и одлика њихове зрелости и одрастања.
	ТОК ЧАСА
1. корак	На часу одељенског старешине дајем реч председнику одељенске заједнице, као првом испред једнаких, да у име целог одељења објасни шта се десило. Појашњена ситуација ми указује да немају сви ученици јасне представе о одговорности за сопствено понашање.
2. корак	Ученике делим у две групе. Једна група учника заступа становишете зашто ученик у школи не треба да сноси никакву одговорност, а друга група заступа супротно становиште да ученик у школи треба да сноси индивидуалну и моралну одговорност.
3. корак	Ученици у групама на папиру износе своја мишљења, након чега по један представник групе аргументује ставове своје групе.
4. корак	После излагања представника сваке групе ученици дискутују. Дебата их води у правцу укључивања моралних принципа и доношења самосталног закључака да ли је исправан њихов поступак у ситуацију разбијања прозора.
5. корак	Као одељенски старешина ученицима дајем могућност да сами процене насталу штету и да дају предлоге како се та штета може надокнадити.

5.

Облик рада	рад у групама
Метод рада	Метод разговора, метод израда плаката, метод разбројавања, Метод презентације, метод feedback runda
Средства	Хамер папир, модерацијска табла, фломастери
Циљ	Подстаћи код ученика идеју о преузимању одговорности за сопствено понашање.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Ради се о одељењу које има 24. ученика. Методом разбројавања ученици се деле у 4 групе. Свака група има 6 ученика. (5 минута)
2. корак	Свака група добија тему и на основу теме израђује свој плакат: Прва група тема: Одлике доброг и лошег понашања? Друга група тема: Одговорност је? Трећа група тема: Колективна и индивидуална одговорност? Четврта група тема: Преузимање одговорност? (20 минута)
3. корак	Следи презентација, свака група презентује свој плакат. Након презентације свих тема код ученика се развија свест о томе шта је то одговорност, да се за своје понашање, било добро или лоше а посебно лоше, мора преузети одговорност. (10 минута)
4. корак	Одељенски старешина дели ученицима празне цедуљице које ученици попуњавају, затим попуњене враћају одељенском старешини. Одељенски старешина ставља цедуљице на сто, ученици излазе један по један извлаче цедуљице, читају оно што је написано, а аутори цедуљица моћи ће да изнесу додатни коментар. (8 минута)
5. корак	Домаћи задатак: Сваки ученик појединачно да разради идеју о преузимању одговорности тј. како ће преузети одговорност за насталу штету у ходнику школе. (2 минута)

6.

Облик рада	Групни
Метод рада	Израда постера “Правила понашања, последица кршења правила и казна”
Средства	Папир, фломастери, лењири
Циљ	Подстицање личне и колективне одговорности код ученика, разумевање важности појединих правила, преузимање одговорности за сопствено понашање
	ТОК ЧАСА
1. корак	Материјал потребан за израду плаката се већ налази на столовима. Поделимо ученике у 4 групе на следећи начин: на наставничком столу налазе се картони окренути тако да ученици не виде боју картона, свако изабере по један и затим формирају групе: плава, црвена, жута, зелена у зависности коју су боју картона извукли.
2. корак	Наставник ученицима даје упутства како да направе плакат: -Правила понашања ученика -Последица кршења правила -Казна Затим, наставник ученицима објашњава даље кораке, шта следи после израде плаката, саветује их да поделе улоге у групи, да изаберу вођу.
3. корак	Ученици израђују плакете, наставник посматра њихов рад, понашање, даје им савете за рад, одговара на могућа питања
4. корак	Вође групе излажу своје плакете. Групе редом прилазе туђим плакатима и анализирају их. Следи дискусија о израђеним плакатима. На сваком од плаката пронаћи правило понашања које одговара инциденту који се десио у ходнику. Групе бирају најбољи плакат.
5. корак	Плакати остају изложени. Наставник замоли ученике да размисле још једном о инциденту, да ли неко жели нешто да каже, да ли неко преузима кривицу. Уколико се нико од ученика не јави, вођа победничког плаката објашњава шта се десило у ходнику. Након тога ученици унутар своје групе разговарају о инциденту. Могућа решења, последице и казне запишу а затим вође група излажу предлог своје групе. Бира се најбољи и најприхватљивији предлог.

7.

Облик рада	групни
Метод рада	„видео презентација“ „стрип презентација“
Средства	Фломастери
Циљ	Представити ученицима тему о колективној и индивидуалној одговорности и моралним принципима. Подстаћи код ученика идеју о преузимању одговорности за сопствено понашање. Повећати осећај солидарности, колегијалности, тимског функционисања
	ТОК ЧАСА
1. корак	Презентирати ученицима видео материјал са појединих спортских утакмица где ће бити очигледно уочљива особина грешака и не постизања голова или поена услед индивидуалних наступа, солирања, или искључења услед неспортског понашања.
2. корак	Кроз дискусију покушати доћи до закључка зашто колектив (спортска екипа) није успела да дође до позитивног резултата. Пронаћи кривце али уједно и објаснити да нас нигде неће ни довести наставак таквог понашања. Доћи до закључка до каквих резултата доводи колективност и тимско деловање
3. корак	Пустити ученике да фломастерима на паноима испишу поруку за спортисте који су очито индивидуално погрешили али исто тако да упишу предлог како би ситуацију требало решити. Да се осети индивидуална кривица али такође да се покаже и тимски рад и резултат тимског рада

8.

Облик рада	Фронтални, групни рад
Метод рада	Демонстративно-илустративне вербалне
Средства	Рачунар, видео бим, видео материјал, хамер, маркери
Циљ	<ul style="list-style-type: none"> -да схвате значај и потребу преузимања одговорности -да уоче различите начине преузимања одговорности (индивидуални, колективни) -уочити практичну повезаност теме са реалним животом -омогућити ученицима формирање става, излагање и одврана истог -развијање културе говора -развијање парламентарног односа
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>1. Ученици гледају четири видео записа која су снимљена у нашој школи у одвиру рада драмске секције. Трајање: 10 минута</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Снимак: По завршетку часа Марко незадовољан оценом добијеном на претходном часу виче на ходнику, баца ранац, књиге, прилази прозору и разбија га. Разредна улази на час и пита ко је то урадио? У одељењу потпуна тишина. Нико не даје одговор. 2. Снимак: На великом одмору Марко, Јанко, Дејан, Никола и Сара играју скок шут у ходнику, ту је још неколико ученика из њиховог одељења у једном моменту Марко нехотично баца јаче лопту која разбија прозор. Долази разредна и пита ко је то урадио? У одељењу потпуна тишина. Нико не даје одговор. 3. Снимак: На великом одмору Марко и Јанко наговарају Николу и Дејана да проспу мастило на тапациране столице у новом кабинету за информатику како би се нашалили и видели реакције остатка одељења. „Ништа страшно они ће мало упрљати столице, а теткице ће то после очистити“. Никола и Дејан пристају на игру. Долази разредна и пита ко је то урадио? У одељењу потпуна тишина. Нико не даје одговор. 4. Снимак: Марија и Јелена за време одмора седе на наставничкој катедри, у учионицу улази Марина која трчећи седе поред њих две. Трассс... пуца катедра, а њих три вичу у глас: „Немојте никоме рећи, ништа нисмо урадиле, нисмо намерно, стварно нисмо хтеле...“ Долази разредна и пита ко је то урадио? У одељењу потпуна тишина. Нико не даје одговор.

<p>2. корак</p>	<p>Ученике поделити у четири групе, методом разбројавања и свака група извлачи цедуљицу на којој пише коју ситуацију треба да анализирају и на хамеру дају предлог могућих решења и одаберу, по њиховом мишљењу, најбоље решење. Трајање: 15 минута</p>
<p>3. корак</p>	<p>Презентација-свака група износи своје предлоге и образлаже своју одлуку. Нпр. Снимак 4: Марија, Јелена и Марина треба да надокнаде штету зато што су оне седеле на катедри. Марина треба да надокнади штету јер је катедра пукла у моменту када је она села. Марија и Јелена треба да плате штету јер су оне прве сале на катедру и тиме дале лош пример. Цео разред треба да надокнади штету јер нико није крив катедра је пукла зато сто је већ била оштећена. Цео разред треба да плати штету јер ће се солидарисати са другарицама зато што катедру нису намерно полемиле итд.</p> <p>Отвара се дискусија Трајање: 15 минута</p>
<p>4. корак</p>	<p>Извођење закључака. Предуслов стварања моралних принципа је стварање одговорне личности која је у сваком моменту спремна да сноси последице свог деловања. Солидарност је услов колективне одговорности. Значај примене и једног и другог облика одговорности у зависности од конкретне ситуације. Трајање 5 минута</p>

9.

Облик рада	Групни, фронтални
Метод рада	Дијалoшка, демонстративно-илустративна
Средства	Фломастери, хамер
Циљ	Подстицање ученика на разумевање важности појединих правила, одговорности према обавезама, моралним принципима, неговање другарства
	ТОК ЧАСА
1. корак	Методом „санта леда“ ученике делим у две групе- „проблематичне“ и „примерне“. обе групе добијају задатак да цртајући санту леда, (уз помоћ фломастера и хамера) на видљивом и скривеном делу напишу адекватне разлоге постојећег проблема.....
2. корак	После 15 минута свака група излаже своје аргументе, започиње дискусија.....
3. корак	Председник одељенске заједнице почиње да води главну реч јер је ипак на њему одговорност за оделење у вези датог инцидента. затим дајем неколико предлога за надокнаду штете а ученици уз иницијативу председника праве избор.....
4. корак	Последњих 15 минута ученици праве постере- наша правила- сами доносе и образлажу правила лепог понашања, али и последице кршења тих правила уз сликовиту симболику. затим постере стављају на видљиви део зида у кабинету.....
5. корак	Веома је важно код ученика развити осећај самокритичности, признавање одговорности за своје али и туђе грешке, манире лепог понашања и одговорно опхођење према имовини у циљу очувања ради дугорочне користи заједнице.

10.

Облик рада	Фронтални, рад у групи
Метод рада	Дебата, Израда постера "Наша правила"
Средства	Свеска за одељенску заједницу, хамер, фломастери
Циљ	Дефинисање сопствених поступака и уочавање њихове тежине са могућим последицама, те изналажење начина за њихово превазилажење.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Председник одељенске заједнице као представник одељења објашњава ситуацију. Наступа као неутрална страна и као такав треба објективно да опише догађај. Функцији председника одељењске заједнице овим поступком дајемо и на важности те он и стиче одговорност за поступке „свог одељења“
2. корак	Ученици су подељени у три групе и заступају супротна становишта: 1. група ~ Чувена "тројка" и ученици, који их заступају 2. група ~ Ученици који не желе да "испаштају за туђе грехе" 3. група ~ Председник одељења са групом ученика, која прихвата одговорност за поступке „свог одељења“ Чланови група прикупљају аргументе за своје становиште и записују у виду концепта.
3. корак	Дебата. Представници група износе ставове своје групе: за сваки став појединачно следи дебата, тако што сваки представник коментарише понуђени коментар. Публика даје коначан суд.
4. корак	Ученици сами дефинишу правила понашања. Образлажу их, те наводе последице кршења тих правила.
5. корак	Израда паноа "Правила понашања": сликовит приказ са коментаром. Качи се на видно место.

11.

Облик рада	Фронтални, у групи
Метод рада	Дебата
Средства	Папир великог формата и фломастер, али није неопходно
Циљ	Подстаћи код ученика идеју о преузимању одговорности за сопствено понашање
	ТОК ЧАСА
1. корак	<ul style="list-style-type: none"> -Упознати ученике са немилим догађајем -Указати ученицима да је том приликом начињена материјална штета Школи, као и да је приликом разбијања прозора могло да дође до повређивања ученика (чак и тежих повреда)! - Замолити ученике (или појединца) који су изазвали разбијање стакла да се сами јаве и преузму одговорност за сопствено понашање - Уколико нико од ученика не преузме личну одговорност прећи на други корак.
2. корак	<ul style="list-style-type: none"> - Оформити две групе од по 4 или 5 ученика (свака група) које ће заступати супротна становишта- једна група је за колективну одговорност, а друга група је за индивидуалну одговорност
3. корак	<ul style="list-style-type: none"> - Групе најпре прикупљају аргументе за своје становиште <ul style="list-style-type: none"> - Уколико желе учесници групе могу своје аргументе записати на папиру великог формата
4. корак	<ul style="list-style-type: none"> - Следи дебата, размена мишљења између група. -Дебату могу да воде представници сваке од група или сви чланови група -Ограничити време излагања говорника (нпр. 1 минут) - Остали ученици одељења паживо слушају дебат
5. корак	<ul style="list-style-type: none"> -Након одслушане дебате публика, остатак ученика из одељења, дају коначан суд

12.

Облик рада	Индивидуални, колективни, тандемски
Метод рада	Играње улога, дискусија, израда плаката
Средства	Дидактички материјал, плакат, стикери, фломастери
Циљ	Јачати позитивне моралне вредности код ученика, наглашавајући колективну и индивидуалну одговорности. Афирмисати позитиван став код ученика према прихватању одговорности за учињена дела.
	ТОК ЧАСА
1. корак	Поделити ученицима анкетне листиће са задатком да их попуне и одложе са стране. Питањима на анкетном листићу се проверава ученички однос према одговорности (индивидуалној и колективној), односно (не)спремност да прихвате одговорност са своја дела и природа мотивације за такав поступак.
2. корак	Група ученика добија задатак да се припреми за играње улога. Окосница задатка је ситуација у којој група ученика направи штету због које, ако се сазна, може и читаво одељење да сноси негативне последице. Покушавају да се договоре шта да ураде, заступајући различита становишта – један је да се негира, други да се кривица пребаци на другог/друге, трећи жели да се грешка призна ... Жучно се расправљају, и одлуче да прикрију своју одговорност ... Одељење просторно организује учионицу за играње улога.
3. корак	Ученици играју улоге.
4. корак	Одељење дискутује погледани скеч: коментаришу се карактерне особености свих ликова, позитивни и негативни аспекти њихових реакција и одлука. Подстичем ученике да изнесу и образложе алтернативне завршетке скеча. Такође, охрабрујем их да се ставе у поједину улогу и пруже другачију аргументацију.
5. корак	Позивам ученике да поново погледају анкетне листиће које су попунили на почетку часа. Питам их да ли би нешто изменили у својим одговорима након дискусије коју смо имали и, уколико би, подстичем их да образложе свој одговор.
6. корак	Ученицима делим самолепљиве папире и тражим да на њих, самостално или у пару, испишу (у виду теза и кључних речи) због чега је важно бити одговоран и шта добијамо одговорношћу. Истичем на видно место у учионици плакат (на плакату је нацртана или залепљена слика на којој су насмејани дечаци и девојчице који заједно раде неку активност). Позивам ученике да залепе своје натписе на плакат и тиме резимирамо дискусију.

13.

Облик рада	Фронтални, индивидуални, групни
Метод рада	Дијалогска, демонстративна, метода разговора (хеуристичка)
Средства	Дидактичка средства, Видео пројектор
Циљ	Развијање свести о личној одговорности у свакој животној ситуацији. Развијање личног моралног интегритета ученика подстицањем прихватања идеје о преузимању одговорности за сопствено понашање.
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Разговор о разбијеном прозору иако нико не жели отворено да прича о томе ко је одговоран: Након што је од колега чуо да је само његово одељење било у холу школе када је прозор разбијен, разредни старешина је одмах на малом одмору обавио разговор са одељењем. Пошто тада нису хтели да му разјасне догађај, он одлучује да на часу одељенског старешине не врши истрагу и не инсистира одмах на индивидуалној кривици, него да наведе одељење да се отвори за разговор. На почетку часа одељенског старешине наставник почиње са ученицима разговор о разбијеном прозору. Он их поново пита шта се десило у холу, а пошто неки ученици одговарају да нису криви, а други ћуте, јасно је да ученици не одговарају на постављено питање, већ дају сасвим супротан одговор. У таквом затвореном кругу нема дијалога. Да би ученике отворио за дијалог о проблему, наставник одлучује да користи систем затворених и отворених питања. Најпре им поставља питања затвореног типа на која одговор може бити само да или не. На пример: Да ли је један прозор у холу школе разбијен? Да ли је истина да сте само ви били тамо кад је прозор разбијен? Да ли мислите да чињеница да је прозор разбијен заиста представља један конкретан проблем? Да ли је то проблем који захтева решавање у смислу да се мора пријавити директору и надокнадити материјална штета? Ученици на оваква питања могу да одговоре само потврдно или одрично. Оваквим приступом, наставник заједно са читавим одељењем утврђује чињенице о догађају и не оставља могућност ученицима да мешају чињенице о догађају и претпоставке о кривици. Пошто су на последње питање одговорили потврдно, наставник закључује да је чињеница да проблем постоји, али да нема одговорних. Нико није преузео одговорност. Ни колектив, ни појединци. Затим прелази на систем отворених питања стављајући цело одељење, али и себе у ситуацију колективног проблема: Како ви мислите да ми овај проблем можемо решити? Пошто ће свако од ученика имати своје мишљење, наставник им каже да се у атмосфери неслагања проблем не може решити и да заједно морају да раздвоје</p>

	колективну од индивидуалне одговорности.
2. корак	<p>Дискусија са ученицима о утицају индивидуалне на колективну одговорност: Наставник као модератор треба да води дискусију у правцу схватања да индивидуална одговорност постоји. Наставник им даје примере позитивне и негативне одговорности и то најпре на примеру спорта, као активности коју сви воле. Фудбал је одличан пример како се индивидуална одговорност одражава на колективни резултат. Најпре дискутују о примеру позитивне одговорности: Један фудбалски тим је добио утакмицу захваљујући чињеници да је један играч дао гол у последњем минути утакмице. Ко је ту победник? Читав колектив, тј. фудбалски тим. Ко је одговоран за победу? Појединац, тј. играч који је дао гол. Пример негативне одговорности је супротна ситуација: Фудбалски тим губи утакмицу и то на пеналима, зато што голман није одбранио последњи пенал. Ко је одговоран за изгубљену утакмицу, голман или цео тим? Ко је губитник? Тим. Ко је одговоран? Опет појединац, у овом случају голман. Дакле, заједнички закључак би био да сваки акт у коме учествује нека група, а који даје некакав резултат, позитиван или негативан, представља колективни резултат базиран на индивидуалном чину. Закључак дугог корака је да у свакој ситуацији постоји неко ко је одговоран.</p>
3. корак	<p>Приказивање филма о раздвајању индивидуалне од колективне одговорности: На примеру фудбалске утакмице ученици су и сами увидели да се индивидуална одговорност одражава на колективни резултат. Али, пошто у животу има много озбиљнијих последица индивидуалног чињења од резултата фудбалске утакмице, наставник предлаже да заједно погледају кратак филм или репортажу о ратним ситуацијама и злочинима. Пошто се ради о ученицима 8. разреда који су на часовима историје већ обрађивали период Другог светског рата, могу да погледају кратак документарни филм о Нирнбершком суду. Нирнбершки процес је дао читавом свету пример дељења колективног чињења на индивидуалне одговорности. На њему је колективна одговорност за учињена злодела јасно разграничена и подељена на појединачне кривце. Тако ученици у краткој дискусији након гледања филма сами могу донети закључак да индивидуална одговорност у колективном чињењу постоји.</p>
4. корак	<p>Дебата две групе о индивидуалној и колективној одговорности : Након закључка да индивидуална одговорност постоји и да се она одражава на колектив, вратити ученике на конкретан проблем који имају, а то је разбијен прозор. Поделити ученике у 2 групе. Групе најпре прикупљају аргументе за своје становиште, а затим следи дебата. Време говорника се може ограничити на 1 минут. Учесници у дискусији не морају бити сви, то могу бити две групе ученика, а остали чине публику која даје коначан суд. Једна група брани тезу о колективној одговорности, а друга тезу да одговорност мора бити индивидуална. Група која заступа тезу колективне одговорности ће тврдити да су сви били тамо када се проблем десио, те према томе</p>

	<p>сви треба да сносе кривицу и деле одговорност. Друга група ће заступати тезу да постоји индивидуална одговорност и да нису сви учествовали у разбијању прозора. Не морају сви сносити одговорност и плаћати грешку другог. Да би били мање уплашени од кажњавања, рећи ученицима да поента ове дебате није да се пронађе кривац који ће бити кажњен, него да се утврди ко је одговоран за тај акт. Резултат дебате може бити откривање свих детаља у вези са проблематичном ситуацијом, или закључак одељења да иако су сви били тамо и нису сви учествовали у ломљењу прозора, ипак као колектив имају заједнички проблем који сами треба да реше.</p>
<p>5. корак</p>	<p>Заједнички закључак да индивидуална одговорност постоји, одржава се на колектив, али повлачи и санкције :</p> <p>Ученици заједно са наставником закључују да постоје правила која регулишу живот у друштву. Поштовање или непоштовање тих правила и прихватање или неприхватање последица за учињено је индивидуална одговорност. Онај ко не поштује правила, лично је одговоран за оно што чини.</p> <p>Чињеницу да школска правила постоје и да су прекршена, ученици и наставник заједно су утврдили још у првом кораку. Правила налажу да се о кршењу школске дисциплине обавести директор, као и да се материјална штета надокнади. Ако нико није преузео одговорност за учињено, наставник предочава ученицима да се до следећег часа сами морају договорити о начину плаћања прозора и пријављивању инцидента. На њима је да одлуче да ли ће појединци који су учествовали у инциденту преузети моралну одговорност и платити штету, или ће новац сви скупити.</p> <p>Ставити им до знања да је јасно да не може читаво одељење разбити један прозор. Дакле, неко је свакако одговоран. На њиховој савести је да ли ће своје другове из одељења који нису учествовали у разбијању прозора заштитити или ће их довести у ситуацију да буду кажњени због преступа који нису учинили.</p> <p>Председник одељенске заједнице у име одељења обавестиће наставника о постигнутом договору - како је проблем надокнаде материјалне штете решен и која група ученика ће заједно са њим отићи да пријави догађај директору и извини се због начињене штете.</p>

14.

Облик рада	Фронтални
Метод рада	"санта леда", "позориште у заједници", дијалошка
Средства	Табла, фломастер
Циљ	Научити ученике да преузимају одговорност за сопствено понашање, истаћи код ученика важност моралних принципа
	ТОК ЧАСА
1. корак 5мин.	Разредни улази на час, врло забринутог израза лица и саопштава ученицима да морају решити један велики проблем. Затим излаже проблем и обраћа се ученицима питајући их како да реше ову ситуацију.
2. корак 15 мин.	Ученици ће вероватно рећи да нису криви. Разредни сада црта санту леда на табли и "изнад воде" пише "криви су-неће да признају". "Испод воде" , заједно са ученицима бележи како би то утицало на одељење: "непоштени су", "слагали су", "разредни више неће имати поверења у њих", "кваре углед због најобичнијег прозора". Разредни сада црта санту леда и "изнад воде" пише "криви су и признали су". "Испод воде" заједно са ученицима бележи како би то утицало на одељење: "одговорни су", "поштени су", "пошто су све признали можда плате само пола прозора", "поуздани су јер преузимају одговорност за своје поступке"
3. корак 10мин.	Разредни затим прозива председника одељенске заједнице да исприча шта се десило. Припрема у кораку 2 ће утицати на председника одељенске заједнице, углавном одговорног ученика, тако да ће он рећи истину.
4. корак 5мин.	Разредни је веома задовољан и поносан на своје одељење због тога што су преузели одговорност за своје понашање. Заложите се код директора да уместо плаћања среде школско двориште или да очисте клупе.
5. корак 10мин.	Како би се на крају сви мало насмејали и опустили разредни позива групу ученика да изведу кратку представу о немилу догађају.

15.

Облик рада	фронтални, индивидуални, групни
Метод рада	дијалогска, игра гласина, акваријум, међусобно дисциплиновање
Средства	папир, фломастери, табла, селотејп, текст ситуације за „игру гласина“
Циљ	развој критичког мишљења; подстицање личне и колективне одговорности; развијање свести о значају прихватања правила понашања;
	ТОК ЧАСА
1. корак	<p>Уводим ученике индиректно у тему часа (говорим им да је ово час када имамо прилику да разговарамо о различитим проблемима, када можемо заједнички да покушамо да нађемо решење за одређени проблем/ситуацију...; у прилог томе, играћемо игру која се зове „Игра гласина“)</p> <p>Подела ученика у две групе (нпр. парни и непарни бројеви по прозивнику у Дневнику). Саопштавам првој групи да остане у учионици, а другој да на тренутак изађе испред учионице).</p>
2. корак	<p>Позивам „у страну“ председника одељенске заједнице и говорим му да сам чула једну гласину, коју сам записала на папиру. Његов задатак је да пажљиво прочита текст са папира, а затим да га исприча групи ученика, која је у учионици, а након тога једном ученику, који је ван учионице и кога ће он позвати унутра да му исприча причу („Игра гласина“).</p> <p>Текст гласине: „Јуче, након завршетка 6. часа, разбијен је прозор у ходнику школе. Двоје наставника ми је рекло да је на ходнику било само неколико ученика из мог одељења, да су били веома бучни пре него што се чуло пуцање стакла и да је међу њима било и девојчица и дечака. Штета је очигледно направљена, али морамо утврдити ко је за то одговоран“.</p>
3. корак	Играње „Игре гласина“ (пратим развој ситуације и бележим придодате елементе у причи или оне којима је измењено значење).
4. корак	<p>По завршетку „Игре гласина“, позивам 4 ученика (двоје из прве и двоје из друге групе, међу њима, један је председник ОЗ) да седну у круг, на четири столице.</p> <p>Објашњавам ученицима правила игре „Акваријум“ и дајем задатак да на основу „Игре гласина“ и свог личног виђења догађаја започну разговор на тему ситуације „Учињена штета“, јер је циљ утврдити ко је одговоран за ситуацију која се десила, а затим и на који начин ћемо проблем решити.</p> <p>Одвијање игре „Акваријум“ – пратим ситуацију, усмеравам ученике или постављам питања у зависности од тока разговора.</p>

5. корак	По завршетку игре и утврђивања „кривца“ или „криваца“, објашњавам правила игре „Међусобно дисциплиновање“ (ученици су подељени у 2 групе: они који су били учесници у догађају и они који нису.Обе групе имају задатак да дају предлоге о начину кажњавања датог понашања (први-како би себе казнили због ситуације коју су изазвали, а други –које мере кажњавања би одредили за оне који су „криви“.
6. корак	Представници група читају предлоге, кратка дискусија и коначно утврђивање „санкција“. Извођење закључка-значај поштовања правила понашања, санкционисање неприхватљивих облика понашања, нарочито ако су учестала, значај придржавања моралних принципа у поступку доношења било какве одлуке, формирања ставова...

16.

Облик рада	Групни, фронтални
Метод рада	Дебата, дикусија
Средства	Листићи у боји (зелени "за", црвени "против"), хамер- папир, фломастери (црвени и зелени), селотејп, табла
Циљ	Развој свести о колективној и индивидуалној одговорности, усвајање основног моралног принципа- преузимања одговорности за сопствене поступке, развој критичког мишљења и способности сагледавања ситуације из више углова
	ТОК ЧАСА
1. корак	На почетку часа објаснити ученицима да ћемо разговарати о колективној и личној одговорности кроз дебату две групе супротстављених мишљења. Тема дебате је: "За штету у одељењу смо одговорни сви"
2. корак	Ученицима поделити зелене "за" и црвене "против" листиће. Ученици се подизањем листића изјашњавају да ли су "за" или "против" тврдње. Од ове две основне групе формирамо два дебатна тима по три ученика. Остали ученици ће представљати публику.
3. корак	Један тим прикупља аргументе за колективну одговорност, а други тим против колективне одговорности у случају материјалне штете. Сваки тим треба да испише своје аргументе на хамер- папиру фломастерима (зелени фломастери-зелени тим; црвени фломастери-црвени тим) За прикупљање аргумената и записивање на хамер-папиру имају на располагању 5 минута.
4. корак	Сваки тим треба да залепи свој плакат на таблу и следи дебата - "зелени" и "црвени" излажу наизменично. Сваки члан тима образлаже свој став у трајању од једног минута. У овом делу часа, одељењски старешина има улогу модератора који води рачуна о времену излагања и даје додатна објашњења уколико је то потребно.
5. корак	Након дебате, следи дискусија целог одељења-давање суда о изнесеним аргументима и извођење закључака о нужности преузимања одговорности за своје поступке: -ко има високо развијену свест о сопственој одговорности, биће одговоран и према колективу.

Creative Commons линценца

Овај документ је ауторско дело за које је:

Дозвољено:

делити - умножавати, дистрибуирати, и јавно саопштавати

под следећим условима:

Ауторство - Морате да наведете име изворног аутора на начин који је одређен од стране изворног аутора или даваоца лиценце (али не тако што ћете сугерисати да вас подржава или одобрава ваше коришћење дела).

Некомерцијално - Не можете да користите дело у комерцијалне сврхе.

Без прерада - Не можете да мењате, преобликујете или да употребите дело у свом делу, без сагласности аутора